

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

**од Првото продолжение на Деведесет и втората седница на Собранието на
Република Македонија, одржана на 9 јуни 1998 година**

Скопје, 9 јуни 1998 година

І продолжение на 92-та седница на Собранието на
Република Македонија, одржана на 9.VI.1998 година

Дискутанти :

1. АБДИ ФАИК - 15,115;
2. АРСОВСКИ БРАНКО - 140;
3. БОГДАНОВСКИ ИГНАТИЕ - 65;
4. БЕЛИЧЕВ ЉУПЧО - 17, 19, 78, 81;
5. БИЉАЛИ МЕРСЕЛ - 22;
6. ВИДИМЧЕ КИРЕ - 48;
7. ДАНЕВ ДУШАН - 82;
8. ИВАНОВ МИРКО - 25, 26;
9. ИЛИЕВСКИ ПЕТАР - 61, 64 (Мин. за здравство);
10. КОЦЕВСКИ АЦЕ - 161;
11. КОТЕВСКИ СЛАВКО - 29;
12. КУЉАН - ЗОГРАФСКА РАТКА - 126, 149;
13. ЛАЗАРЕВСКИ МИРКО - 76
14. МАЛИНСКА ПЕРСИДА - 168;
15. МАЉИЧИ НАЗМИ - 50;
16. МИЛОШЕВСКИ ДАНЕ - 54, 56;
17. МАРКОВСКИ РИСТО - 86;
18. МУРАТИ ЦЕЛАДИН - 89 (воли сед.);
19. МИНОВ ПАНЧО - 104, 107;
20. НАУМОВСКИ ВАНЕ - 115;
21. НИКОЛОВ ЈОВАН - 132;
22. ПЕТКОВСКИ ТИТО - 1 . . (води седн.);
23. ПОПОВСКИ Г. НИКОЛА - 9, 12;
24. ПОПОВСКИ НИКОЛА - 150;
25. ПАВЛОВ БОРИС - 157, 160;
26. РУЖИН НАНО - 102;
27. РАМАДАНИ ИСМЕТ - 13;
28. РАМАДАНИ САЛИ - 30, 35;
29. СПАСОВ ЃОРЃИ - 7 (мин. за правда);
30. СТОЈКОВСКИ БЛАГОЈА - 20;
31. ТРПЕНОВСКИ ДИМИТАР - 121, 124;
32. ТРАЈАНОВСКА НИКОЛИНА - 71, 75;
33. ТРАЈКОВ МИЛЧО - 89;
34. ХАСИПИ КЕНАН - 27, 96, 100;
35. ШАПУРИК ЗОРАН - 51, 157, 140;

Дневен ред:

- Т.5 стр.1 - Пред. за доне. на Зак. за гаран. на РМ за заем по ХЕЦ Козјак;
Т.6. стр.2 - Пред. за дон. на Зак. за превоз на патн. во сообраќ. - нема . претставник на Владата;
Т.7. стр.2 - Ратиф. на Мак Вла. и Швајц. за меѓун. укин. на визите;
Т.8. стр.4 - Ратиф. на Мак Вла. и Швајц. за презем. на лица со незаконски прест;
Т.9. стр. 5 - Ратиф. меѓу Мак. Вла. и Иран за прев. на патн. и стока;
Т.10. стр.6 - Зак. за додадена вредност (нема претставник на Влада);
Т.11. стр.7 - Пред. за дон. на Зак. за изборни единици, за избор. на пратен. гласале с.61;
Т.23. стр.61 - Пред. за дон. на Закон за здравствено осигурување;

- продолжува -

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ
од Првото продолжение на 92-та седница на Собранието на
Република Македонија, одржана на 9 јуни 1998 година

Седницата се одржа во просторитието на Собранието на РМ, сала број 1 со почеток во 11,15 часот.

Седницата ја отвори и со неа раководеше Тито Петковски, претседател на Собранието на Република Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Продолжуваме со работа по 92-та седница на Собранието на Република Македонија.

Пратениците Томислав Стојановски, Мирко Трипуновски, Сејфедин Харуни, Абдурауф Пруси, Газменд Ајдарага, Ризван Сулејмани, Ратка Куљан - Зографска, Стојче Ковачевски, Љубомир Чадиковски, Драган Митевски и Благоја Стефановски, ме известува дека од оправдани причини не се во можност да присуствуваат на седницата.

Констатирам дека на седницата присуствуваат мнозинството пратеници на Собранието и дека Собранието може полноважно да одлучува.

Стигнавме до 5-тата точка Предлог за донесување на Закон за гаранција на Република Македонија по договорите за заем по Проектот ХЕЦ "Козјак" со Кинеската банка и фирмата Хаинан С.И.Т. Ентерпрајс корп, со Предлог на закон.

Претресот по текстот на Предлогот на законот е заклучен.

Предлогот на законот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (52 пратеници гласаа за).

Дали некој има против? (11 пратеници).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за гаранција на Република Македонија по договорите за заем по Проектот ХЕЦ Козјак со Кинеската банка и Фирмата Хаинан -. СИТ Ентерпрајс корпорација.

Минуваме на точката 6 - Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за превоз во патниот сообраќај, со Предлог на закон.

Сега добивам информации дека претставникот на Владата министерот Беџети не е тука, го очекуваме.

Минуваме на точката 7 - Предлог за донесување на Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Швајцарскиот Федерален Совет за меѓусебно укинување на визи за носители на дипломатски, службени или посебни пасоши, со Предлог на закон.

Предлогот за донесување на законот, со Предлогот на законот, извештаите на работните тела на Собранието Ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес по Предлогот за донесување на закон.

Кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Швајцарскиот Федерален Совет за меѓусебно укинување на визи за носители на дипломатски, службени или посебни пасоши.

Кој е за предложениот заклучок, молам да крене рака? (59).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе Предлогот на законот.

Кој е за, молам да крене рака? (64).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува? (Никој).

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Отворам општ претрес по Предлогот на законот.

Молам кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот и Предлогот на законот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (64).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Швајцарскиот Федерален Совет за меѓусебно укинување на визи за носители на дипломатски, службени или посебни пасоши.

Минуваме на точката 8 - Предлог за донесување на Закон за ратификација на Договорот меѓу Македонската Влада и Швајцарскиот Федерален Совет за превземање на лица со незаконски престој, со Предлог на закон.

Предлогот за донесување на законот, со Предлогот на законот извештаите на работните тела на Собранието Ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес по предлогот за донесување на закон. Кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на Закон за ратификација на Договорот меѓу Македонската влада и Швајцарскиот Федерален Совет за преземање на лица со незаконски престој.

Кој е за предложениот заклучок, молам да крене рака? (61).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува Предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Кој е за, молам да крене рака? (61).

Дали има некој против? (Никој).

Дали има некој воздржан? (Никој).

Констатирам дека е Усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Отворам општ претрес по Предлогот на законот.

Молам кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на предлогот на законот.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот и Предлогот на законот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (63).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува? (Никој).

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за ратификација на Договорот меѓу Македонската Влада и Швајцарскиот федерален Совет за преземање на лица со незаконски престој.

Минуваме на точката 9 - Предлог за донесување на Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на РМ и Владата на Исламската Република Иран за превоз на патници и стоки во Меѓународниот патен сообраќај, со Предлог на закон.

Предлогот за донесување на Законот, со Предлогот на законот Извештаите на работните тела на Собранието Ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес по Предлогот за донесување на закон.

Молам кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Исламската Република Иран за превоз на патници и стоки во Меѓународниот патен сообраќај.

Кој е за, молам да крене рака? (64).

Дали има некој против? (Никој).

Дали има некој воздржан? (Никој).

Констатирам дека Заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Кој е за, молам да крене рака? (61).

Дали има некој против? (Никој).

Дали некој се воздржува? (Никој).

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на Законот.

Отворам општ претрес по Предлогот на законот.

Молам кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот и Предлогот на законот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (63).

Дали некој има против? (Никој).

Дали некој се воздржува? (Никој).

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на РМ и Владата на Исламската Република Иран за превоз на патници и стоки во Меѓународниот патен сообраќај.

За 10-та точка од Министерството за финансии немаме претставник на Владата.

Минуваме на точката 11 - Предлог за донесување на Закон за изборни единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија.

Предлогот за донесување на законот, извештаите на работните тела на Собранието, Ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес. Молам, кој бара збор?

Има збор г-динот Ѓорѓи Спасов, минситер за правда.

ЃОРЃИ СПАСОВ:

Почитуван господине претседателе, почитувани пратеници, знаете дека со Законот за избор на пратеници утврдивме дека според мнозинскиот принцип во 85 изборни единици ќе се избира по 1 пратеник.

Во согласност со тој закон Владата на РМ денес Ви предлага Предлог за донесување на Закон за изборни единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, со што всушност би се изменил досегашниот Закон за изборните единици, спорд кој бројот на пратениците се избираше во 120 изборни единици во Република Македонија. Како што сами знаете во согласност со целокупната расправа што ја имавме по повод Законот за избор на пратеници, овој Закон за изборните единици се потпира и уважува три основни начела. А тоа е да се почитува еднаквата изборна моќ на изборните единици во согласност со усвоениот принцип ниту една од изборните единици да не отстапува од просечниот број на избирачите во изборната единица за повеќе од минус 10, или плус 10 при што најголемиот број на изборните единици се движат во рамките на просечниот број на избирачи за секоја изборна единица во износ од 18.272 избирачи.

Второ, секоја од изборните единици да биде територијално компактна.

Трето, основниот принцип кој што исто така е почитуван сепак изборните единици да бидат природно географски, економски и комуникациски поврзани целини, со цел да се обезбеди квалитативно преставување на населението од тие изборни единици во Парламентот. Во таа смисла како што сами знаете уште во првата работна верзија што излезе од Министерството за правда беше отворена расправа со претставниците на сите политички партии во Републиката и

тогашните забелешки на таа работна верзија беа во најголем дел уважени. После тоа Министерството за правда и Владата излегоа со овој Предлог за донесување на закон, кој исто така им беше доставен на политичките партии и беше предмет на расправа во комисиите на Собранието на РМ и исто така еден голем дел од забелешките кои што беа дадени на овој предлог закон, сметам дека беа во согласност со основните принципи, односно со интенција да се почитуваат основните начела врз кои што треба да се потпира овој закон.

Сметам дека врз таа основа постигнавме максимална можна согласност во Републиката. Јас сум длабоко убеден, а тоа беше истакнато и во комисиските расправи досега по повод овој закон дека со овој закон всушност обезбедуваме праведни услови на распределбата на гласачкото тело и услови кои што ќе овозможат навистина РМ да биде во Парламентот претставувана од редот на пратениците во сите делови на РМ, согласно на бројот на избирачите кои што постојат во различните региони, во согласност со принципите кои што се усвоени во овој закон.

Јас не би давал поголемо образложение. Во тоа име ве повикувам господа пратеници на денешната седница да го донесете овој Предлог за донесување на Закон за изборни единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Молам кој бара збро?

НИКОЛА Г. ПОПОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитуван министер, господа пратеници, овој е еден од законите кој веројатно требаше многу поодамна да биде донесен, не вклучувајќи го само овој парламентарен состав.

Јас сум убеден дека овој закон требаше да се донесе уште во првиот состав на плуралниот Парламент. Без разлика на се, добро е што на овие избори ќе одиме со ова заради системот кој се воведе, тоа е сега и нужност. Со оглед дека имаше во јавноста од различни политички партии, различни определби за начинот на кој ќе го донесеме законот, веднаш да кажам дека сум поборник на донесување на овој закон во две фази, со тоа што се надевам дека втората фаза ќе биде најдоцна за еден месец за да можеме политичките партии и сите оние кои ќе конкурираат на изборите соодветно да се подготвиме согласно со ова.

Исто така, да кажам дека овој закон е по мое видување со извесен хендикеп, заради тоа што во Законот за избор на пратеници се усвои еден по мене прилично ригиден член, во кој изборната единица може да биде под просекот на гласачите делено на 85 плус, минус 10 и тоа не во основа, туку прецизно што создаде големи проблеми во составувањето на изборните единици и навистина можам да се ставам во улога на министерот кој го предлага овој закон на какви се проблеми наидува за да можат изборните единици да ги задржат критериумите за кои господинот министер зборуваше да се тие компактни и да една општина ако е можно да не биде делена на повеќе изборни единици доколку е премала за да има повеќе од една, или ако е така, тогаш да може да се соберат во рамките на една изборна единица, меѓутоа што е, тука е.

Во рамки на Изборниот закон се разбира дека не претендирам да дискутирам освен за овие начела за кои кажав и конкретно за секоја од 85-те изборни единици, затоа што и е невозможно пратеник кој доаѓа од одредено подрачје тоа да го прави.

Меѓутоа, ќе дозволиме да укажам на предлогот кој се нуди за оној дел од државата од каде што јас доаѓам како пратеник, тоа е општината Кисела Вода. Мислам дека општината Кисела Вода е една од оние несреќни општини која дојде на најсвиреп начин, така да кажам под удар на оној член дека просекот на изборната единица може плус, минус 10% да се движи, затоа што во една општина која е најголема во РМ со 98.400 заокружено гласачи, или ако додадеме 1000 и нешто тоа е 100.000 гласачи и се доделени само 5 изборни единици, кој исто така како критериум може да се оспори. Едно е дека ако се стават сите 5 изборни единици на горната граница од плус 10%, тоа се 5 изборни единици. Ако сите изборни единици се сведат на долната изборна граница која е некаде околу 16.400, тогаш можат да се создадат и 6 изборни единици во оваа општина.

Се разбира дека јас како претставник согласно Уставот на граѓаните на Македонија, меѓутоа избран од конкретната општина К.Вода, ќе дадам една забелешка дека граѓаните на општина Кисела Вода по овој принцип ќе бидат така да речам под претставени во идниот Парламент, затоа што согласно бројот на населението во просек ќе бираат еден пратеник на 20.000 гласачи и се врши мала неправда кон нив.

Меѓутоа, од друга страна го прифаќам и принципот дека оние општини кои се најгусто населени, тоа е некој принцип кој во Светот генерално и се применува, пропорционално даваат поголем број на гласачи еден пратеник, а оние кои се поретко населени, за што покрај бројот на гласачите нормално дека треба да се има некаков територијален пристап, оние кои се ретко населени нивниот глас условно да важи повеќе, меѓутоа не повеќе од 10% како што го утврдивме во законот. Така што од овој аспект мислам дека едноставно може и да се прифати, иако на товар овој пат на граѓаните од К.Вода кои за жал во своите 5 изборни единици го усвојуваме критериумот на овој начин да имаат исклучиво во онаа свера на пус 10%, или просечно 9, нешто проценти.

Значи нема ни една од изборните единици која е во рамки на просекот од 18.300 или подоле, туку напротив сите се на нивото од 20.000, зборувам заокружено, инаку поединечно занете 19.719, 20.000, 20.000, итн. Само една е на ниво од 18.600. Меѓутоа, просечно тие се некаде на 20.000 гласачи и мислам дека ќе преставува проблем. Се разбира дека во ваквиот опфат на изборните единици најголем проблем е да се состават најумесно, затоа што принципот не дозволува да предлагачот може да држи некакви логични средини да даваат еден пратеник во оваа општина, затоа што и нема простор за игра, така да се каже во овие бројки, затоа што едноставно секоја изборна единица треба да брои 20.000 гласачи под ваков критериум и едноставно е невозможно некаде да се одземе, или додаде заради опфат на населбите во една компактна целина, затоа што било кое опфаќање повеќе или помалку предизвикува проблем кај другите кои ги исфрла над критериумот од 10% и го прави целиот систем невозможен.

Сеуште и покрај ваквиот пристап, сметам дека внатре, изборните единици во Кисела Вода, се можни мали поместувања кои сепак ќе го задржат тој критериум од 20.100, максимум, со цел да се обезбеди одделни населби, или по законот месни заедници кои постојат во Кисела Вода традиционално да бидат групирани така да даваат еден пратеник, односно да се избегне што повеќе можноста одделни населби да се раздвојуваат на повеќе изборни единици. Во овој предлог има такви населби и тие се повеќе, како што се Вардар, Ново Лисиче, Кисела Вода и други.

Со оглед дека овој принцип практично е невозможно да не се прифати, имајќи го предвид Изборниот закон со плус минус 10% и густината на населението во Кисела Вода, јас ќе го

подржам во принципот во оваа фаза, меѓутоа однапред да најавам дека во втората фаза кога ќе дојде Предлогот на закон, со амандмани ќе се обидам да понудам, веројатно и во соработка со други пратеници од Кисела Вода кои не се само од СДСМ туку и од ЛДП, да понудиме решение кое ќе овозможи барем целините на населбите да бидат во една изборна единица и тие да не се раздвојуваат, затоа што е непријатно кога зграда до зграда гласаат за двајца различни претставници. Едноставно принципот на нивно претставување во Парламентот ќе биде подобар заради урбаните проблеми кои се еднакви обично во населбите. Значи, генерално давам поддршка на законот.

Мислам дека, е добро да оди во две фази и најавувам во таа фаза кога ќе биде сходно амандмански да расправаме дека во општина Кисела Во.ца ќе понудам соодветни прегрупирања, одделни населби да бидат само во една изборна единица и да не се двојат.

ИСМЕТ РАМАДАНИ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги, почитувани министри. Излегов во името на парламентарната група на ПДП да ги соопштам нашите оценки во врска со Предлогот за донесување на Закон за изборни единици, за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија.

Прво да ви кажам дека и ние застапуваме мислење дека законот треба да оди во две фази, затоа што се надеваме дека нашите забелешки низ нашите настапи, се разбира и во името на парламентарната група и поединечно како пратеници, ќе влијае за да се направат уште некои корекции кои се можни, веројатно во законот, за на крајот да можеме да заклучиме дека сме задоволни од законот кој ќе се донесе.

Исто така, неморам уште во почетокот, уште отсега да кажам нешто премногу афирмативно за законот, но морам да признам дека се исправува една грешка, односно се исправува сето тоа ние како пратеничка група го повторувавме во разни начини, во разни прилики, така да конечно сме во насока да имаме закон кој ќе ги задоволува, се разбира потребите и на нашата пратеничка група, веројатно и на нашиот електорат на кој ние сметаме. Исто така и на тоа дека навистина ќе имаме закон кој ќе одговори на тоа што се поминати осум години во еден плурализам.

Нам ни е познато, не треба да ве потсетувам дека ние наследивме како Парламент плурален еден Закон за изборни единици кој ни беше наметнат и по тој закон ние бевме и на првите и на вторите избори, каде што секогаш, ама баш секогаш сме кажале дека гласачот, односно гласот не ја имаше истата тежина во Република Македонија, со тоа што имавме изборни единици кои навистина многу се разликуваа една од друга, дури такви разлики што имавме изборни единици од пет - шест илјади избирачи до 17, односно 18 илјади избирачи. Сега исто така, првата верзија, односно работниот текст на законот, во парламентарната група на ПДП создаде, да не кажам вознемиреност, туку несогласување со фактот што навистина имавме прилика и преку медиумите и преку печатот објавен, закон кој навистина не одговараше на тоа што беа принципи дадени од порано за бројот на изборните единици, географската, економската, комуникациската поврзаност итн.

Морам да го кажам тоа дека, не само со нас туку и со сите други пратенички групи, веројатно и сите тие кои беа одговорни за да комуницираат, односно да разговараат со Министерството за правда, т.е. со министерот и целиот тим кој работеше на овој закон, дека сето тоа што е логично, сето тоа што е добро, сето тоа што оди во прилог на исправноста, односно на тоа што е најдобро, односно да се донесе еден добар закон, тие сугестии, односно тие интервенции до некаде се, до некаде кога велам, доста се прифатени и имаме еден текст за кој денеска можеме во по релаксирана атмосфера да дискутираме и да ги искажуваме нашите мислења, што може понатаму да се исправи, односно да имаме уште подобар закон. Затоа е и ставот законот да оди во две фази.

Главното е тоа што ние треба да обезбедиме праведни услови. Тоа значи дека во одредени изборни единици и понатаму треба да се почитува нешто што е природно и традиционално движење на избирачите при нивното излегување на гласање, затоа што точно е тоа дека имаме изборни единици кои веќе се зголемени, затоа што одиме со 85 наместо 120. Меѓутоа, таа комуникација, тоа движење на избирачите веќе си постои една традиција, односно едно нивно природно движење за да не претеруваме премногу. Значи да дадеме насоки кои не одговараат или географски или економски или комуникациски, туку имаме време и јас мислам дека слушајќи ги овие забелешки, да исправаме некаде каде што може да се исправи, веројатно и може затоа што имаме еден вакуум, односно имаме време каде што нашите забелешки, нешто низ наши дискусии, нешто низ наши забелешки кои ќе ги доставиме веројатно и писмено до Министерството за правда, за да имаме навистина закон кој одговара на сите специфики и стандарди, кои би обезбедиле фер и демократски избори.

Тие интервенции ние ќе ги дадеме врз основа на сите тие информации, веројатно, што ќе ги добиеме ние како пратеничка група и од пратениците, зависно од тоа од која изборна единица доаѓаат, односно застапени се тука, затоа што тие подобро го познаваат теренот. Мислам дека така ќе настапуваат и другите пратеници, односно ќе постапуваат така, за да на крајот заклучиме дека ќе имаме закон кој од прилика ќе биде закон кој ќе ги задоволува потребитр, пак велам не само на една политичка партија, односно не само на една пратеничка група, туку задоволува потреби кои се воедно и стандарди, и принципи на кои треба ние да одговориме.

Еве тоа беше моето излагање во името на парламентарната група на ПДП.

ФАИК АБДИ:

Почитуван господине претседателе, дами и господа пратеници, господа министри.

Минатиот пат кога разговаравме по оваа точка, јас бев малку збунет, незадоволен итн., гледајќи се што се предлага. внатре, она што беше во "Вечер" и во јавните гласила, па и како материјал што ни се нудеше, заради тоа што мислев дека и сега така мислам, дека не е запазен географскиот, па и демографскиот и инфраструктурниот и никаква логична поврзаност на одделни изборни единици во Република Македонија. Поради тоа, разговарав со господинот Ѓорѓи Спасов, министер за правда и тој искажа желба дека е спремен за разговор. Од Партијата за еманципација, Сојуз на ромите и Демократската прогресивна партија беше делегација кај него, меѓутоа јас не го знам исходот, заради тоа што бев на пат во Кина со Парламентарната делегација на Собранието на Република Македонија, а веднаш утредента седница на нашата Комисија за надворешна политика и други седници, па би го молам да ни каже нешто.

Втора работа е што граѓаните апсолутно се жалат и покрај тоа што е кажано дека веќе почна дистрибуцијата на гласачките легитимации, се жалат зошто, неправилно е да не добијат покани. Тоа е малку чудно. Прв пат е тоа. Сеуште немаме навика во тоа. Менувањето на изборните единици, врз база на она што се договоривме 85:35 ги ставаат луѓето во една забуна,

во една нервоза. Навикнале луѓето да одат да гласаат на едно место, а сега треба да одат на некое друго место. И тоа е проблем. Има одење еден кај друг. Мислам со крајното решение на законот да се најде некој одговор на овие прашања, дали овој пат и со покани, не ќе биде лошо, да се направи напор во Министерството, во Владата на Република Македонија да бидат поканети луѓето да знаат во која изборна единица се, за да не лутаат натаму.

Ја сметам дека Владата, односно Министерството за правда сигурно не можеше да најде друг начин, неможе 100% да ги задоволи нашите потреби, иако и јас овде при усвојувањето на Законот за избор на пратеници кажав дека не треба да постои праг од 5%. Но, што е тоа, е законот е донесен, ќе најдеме начин како да го прерипнеме прагот. Има начини, за да може овој Парламент да биде шаренило, односно одраз на стварноста на тие кои што живеат овде. Најверојатно ќе дојдеме до нешто до што треба да се дојде.

Јас верувам и министерот и Владата ќе најдат начини како на ова да му удоволат со дистрибуирањето на книшките за гласање, со дистрибуирањето на покани, еден мал напор за прв пат, па после ќе навикнат луѓето кај треба да гласаат, доколку не дојде до некоја измена на законот. Јас верувам и разговорот што е направен во Министерството, има некои потпори, сакам министерот да каже нешто за тоа.

ЉУПЧО БЕЛИЧЕВ:

Почитуван претседателе, почитувани министри, почитувани колеги пратеници. Не секогаш е пожелно за одреден закон да се зборува афирмативно, но сепак треба да се има доблес како личност и да се изнесе една реална состојба дека за овој закон можеме во поголема мера да зборуваме афирмативно, закон кој е еден од ретките, а кој има поддршка од речиси сите политички партии, со мали исклучоци, значи што обезбедува за почеток едни фер и демократски избори.

Потребата од донесувањето на овој закон, мислам дека е евидентна и таа е резултат на практичното спроведување на Законот за избор на пратеници. Предлагачот на законот целосно ги има почитувано и преточено во одредби следните определби и принципи: тоа е принципот на начелото на еднаквост на секој граѓанин, односно избирач. Понатаму принципот на еднаквост на изборната моќ на секоја изборна единица и во добра мера мислам дека, е почитуван и принципот на природно - географската, територијалната и економската поврзаност на населението, со што се обезбедува избирачите од сите изборни единици да бидат квалитетно застапувани и претставувани во Собранието како највисок законодавен дом во Републиката.

Што се однесува, до двете предвидени изборни единици во поранешната општина Кочани, а со донесувањето на Законот за територијалната поделба, сегашните општини Кочани, Оризари, Зрновци, Чешиново и Облешево. Имам обврска од граѓаните од одделни населени места од овие изборни единици да го изнесам следното:

Свесен сум дека кога би можело најдобро би било граѓаните од сите тие пет општини да гласат во две изборни единици. Но, исто така сум свесен дека вакво нешто не е можно да се обезбеди, со оглед на бројноста на граѓаните и со оглед на обезбедувањето на овие првите два принципи, а тоа е еднаквоста на секој избирач и обезбедувањето на еднаквост на изборната моќ на секоја изборна единица кое нешто се обезбедува со приближно истиот број на гласачи плус - минус 10%. Значи од 16. 400 до 20.300. Значи треба да се биде реален и да се каже, за да се формираат 85 изборни единици во нашата држава, не секогаш можат целосно да се почитуваат строгите катастарски граници меѓу општините, што мислам на крајот на краиштата ќе биде прифатено од сите граѓани и тоа ни најмалку не треба да биде пречка секој граѓанин да го оствари своето уставно право, да излезе и да го даде својот глас на оној кандидат за кој смета дека најдобро ќе ги реализира неговите определби, размислувања и поддршка на одделни програми на таа партија или на тој кандидат.

Кога е така, јас сепак имам одреден предлог, мислам дека има можност тој да биде преточен во наредната фаза, а тоа е, населеното место Чешиново кое брои околу 800 бирачи, сега е предвидено во изборната единица број 14, да се предвиди во изборната единица број пет. Со ова мислам дека нема битно да се поремети бројот на гласачите, како што реков во изборната единица број 14, бидејќи се работи за населено место со релативно мал број на избирачи, околу 800 бирачи, а воедно потполно ќе биде опфатено и она начело на овој Предлог - закон ако е третото начело, почитување на природно - географската, социјалната и економската поврзаност на населението во толкава мера во колку што е тоа можно.

Овој предлог го оправдувам, мислам дека е оправдан со изнесување на следната фактичка состојба присутна за оваа изборна единица. Овие населени места Шилово, Соколарци, Спанчево за сега Соколарци и Спанчево се предвидени во изборната единица број 5, а заедно со Шилово претставуваат една квалитетна урбана средина, заедничка, иако со посебни населени места каде со постоењето на повеќе урбани социолошки, економски, образовни, здравствени и други објекти, училиште, здравствена амбуланта, пошта итн., кои за гласачите од овие населени места обезбедуваат заедничко пружање на услуги ќе се обезбеди поголема взаемност и поврзаност меѓу граѓаните на овие населени места.

На крајот сакам да истакнам дека сум еден од пратениците кои се приклучува кон предлогот овој закон да биде донесен во две фази, бидејќи колку да има во него квалитетни решенија сепак ништо нема идеално и секогаш има потреба за одредено допрецизирање, до одредено дорешавање и веројатно прифаќање на одредени предлози и размислувања кои во основа нема да го нарушат основниот пристап на законот, но ќе се обезбеди на некој начин поголем квалитет. Тоа би можело да биде во оној период, оние 10, 15, 20 дена кога овој закон ќе дојде како Предлог на закон и кога предлагачот ќе обезбеди еден квалитетен приод во разгледување на забелешките, во ставање на забелешките на основните концепти, контури или замисла на законот и доколку истите бидат нема пречка да бидат опфатени во форма на Предлог закон да дојде овој закон со овие забелешки, што ние денеска ќе ги изнесеме на оваа седница.

Да заклучам генерално стои поддршката на овој закон и кога истиот ќе дојде во форма на Предлог на закон, мислам дека ќе поднесам амандман во оваа смисла, во смисла на прифаќање населеното место Шилово да биде опфатено во изборната единица број 5.

Значи еве со ова уште еднаш му давам поддршка на овој закон. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Благоја Стојковски.

БЛАГОЈА СТОЈКОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани министри, почитувани колеги пратеници, денеска расправаме и добро е што расправаме за еден законски проект за оформување на изборни единици за идните парламентарни избори и веднаш да кажам дека во потполност се согласувам

со претходните дискусии, дека еден ваков проект треба да оди во две фази, со една единствена цел искажувањето на нашите мислења, дискусии по изборните единици имаат само единствена цел, тој проект го направат што подобар за да на есен имаме навистина добри, фер и демократски избори за нашиот Парламент.

Овде мора да кажам дека каков проектант да беше во Министерството за правда, подобро од ова тешко ќе може да се направи, затоа што сметам дека главни и одговорни не виновници, не сакам да кажам, но носители на една тежина на овој проект ја направивме токму ние овде во Парламентот поднесувајќи еден амандман со кој избришавме една многу битна работа, избришавме дека изборната единица од основниот број на гласачи може во принцип да биде минус 10 или плус 10. Рековме стриктно ќе биде 10 над основниот и 10 под основниот. Тоа значи дека сите оние кои работеле мора да се држат на закони, секоја изборна единица од 20.020 избирачи нагоре не е добра, не е во согласност со законот кој го донесовме и дека секоја изборна единица која е под 16.380, исто така не е во согласност со законот што го донесовме.

Сметам дека она што го кажа мојот колега Никола Поповски имаме време до втората фаза сериозно размислиме околу овој проблем за да не дојдеме до некоја состојба за која сакам да дискутирам и за која сакам да изнесам што морал проектантот да направи за да не ги пречекори овие 20.020 или да не падне под 16.380. Тој прв и основен принцип доведува да не се почитуваат другите два принципи кои не се толку строги. Територијална компактност, географска и економска целина.

Потекнувам од општина Куманово и сакам да кажам дека поранешната општина Куманово сега има 5 изборни единици, од кои две изборни единици се со 20.000 гласачи, двете се со 19.000 гласачи, а петтата е изборна единица с. Липково околу 18.000. За да се запази овој принцип кој ние го изгласавме дел од гласачите мораа да отидат во изборната единица 15 за да се направи тој минимум од 16.400 гласачи. Така од старата општина Куманово ставени се во нова изборна единица 15 општини од с. Клевовце, општина Орашац и дел од општина Старо Нагоричане.

Овде сакам да изнесам свое мислење и да дадам предлог изготвувачите на изборните единици за втората фаза сепак мора да ги запазат двата други критериуми територијална компактност, географска и економска целина, бидејќи сега со овој предлог почитувајќи го првиот принцип, имаме село Младо Нагоричане од општина Старо Нагоричане кое е поделено во две изборни единици. Ако во првите дискусии рековме да не ги цепиме поготово помалите локални самоуправи, сега во предлогот имаме три изборни места ставени во изборна единица 15, а две изборни места од исто село Младо Нагоричане ставени во 20. Прифаќам дека моравме да се држиме на првиот принцип, меѓутоа морам да кажам дека не можам да прифатам едно село да биде во две изборни единици.

Мислам дека, ќе мора во втората фаза да се води сметка и село Младо Нагоричане да си биде во склоп на својата матична локална самоуправа Старо Нагоричане, а судбината на Старо Нагоричане да ја дели и село Младо Нагоричане, со напомена дека кога ќе мора, бидејќи ние го изгласавме овој принцип да го почитуваме овој принцип, тогаш се залагам подобро да се земе од општини кои имаат голем број на гласачи на пример ако имаме 70.000 гласачи ако мораме да земеме 900 гласачи тие 900 гласачи се само 1,5% од вкупниот број на таа општина. Ако од Старо Нагоричане од 4.000 места земеме 960 тоа е 22%. Со тоа ја нарушуваме целата локална самоуправа, а рековме дека ќе се залагаме барем за тој територијален интегритет на новите локални самоуправи кои се бројчано помали. Реков дека е многу тешко да се направи одржувајќи го првиот принцип, меѓутоа верувам дека и кај изготвувачот и кај нас пратениците ќе имаме разбирање да не можеме едно село да го делиме во две изборни единици.

Очекувам дека во предлогот во втората фаза ќе биде село Младо Нагоричане со својата локална самоуправа, Старо Нагоричане и ќе си ги разрешуваат проблемите преку застапување во Парламентот преку оваа локална самоуправа.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Мерсел Биљали.

МЕРСЕЛ БИЉАЛИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, општо познато е дека главен барометар за степенот на демократичноста на една држава е правната регулатива на изборните закони, односно пакетот на изборните закони. Тука сме на пат по 8 години да вршиме такви измени, што според мое убедување релативно би биле согласно постојниот устав, односно духот на уставот кој предвидува тајни непосредни фер и демократски избори. Реков релативно од причина што апсолутно тоа е невозможно и многу е важно во оваа фаза, исто така релативно да се елиминира нумеричната диспропорција која постоеше помеѓу изборните единици, односно ние сме сведоци дека првите и вторите повеќепартиски избори во Македонија се одржаа во такви изборни единици, што плус минус некаде имавме дури 100% квантитативни и поголеми единици во споредба со другата изборна единица која имаше минимален број избирачи.

Значи, со таквата релативна урамнотежена изборна единица сметам дека практично се доведува во рамките на постојниот устав за релативна квантитативна вредност на гласот што е исто така важна компонента во демократијата.

Според законските регулативи кои до сега сме ги усвоиле практично се предвидува дека изборите ќе се одржуваат според комбинираниот модел и тоа 85 пратеници ќе се избираат според мнозинскиот модел и 35 пратеници според пропорционалниот модел. Според законот кој е веќе усвоен за избор на пратеници, се предвидува дека разликата помеѓу изборните единици би требало да биде плус минус, минимум максимум 10 проценти, тоа важи за мнозинското модел и тука треба да изнајдеме формулацијата и да дадеме одговор на следното прашање, а тоа е што ако во праксата ќе ни се случи, а веројатно, според некои важни индикации мислам дека ќе се соочуваме со такви проблеми на терен, ќе имаме изборни единици кои ќе го надминуваат максималниот праг од 10%, а ние немаме покритие со ниедна друга работа што ќе правиме во такви ситуации, тоа претпоставува дека потоа ќе се следат постапки во зависност од исходот на изборите односно кандидатот кој нема да биде задоволен со исходот на изборите ќе има нормално право да ги брка сите постапки, да покрене постапка било пред редовните судови па ќе има право и пред Уставниот суд. Тогаш ако се суди според правото, според мене нема излез.

Затоа јас предлагам, од причина што беа искажани неколку предлози овој предлог да оди во две фази да се најде покритие и за тоа што јас сметам дека ќе се соочиме со пракса со можното сепак да се надмине тој максимум од 10%.

Ние како пратеничка група, тоа го кажа и нашиот координатор, релативно сме задоволни, што значи некаде мислиме дека е направено нешто, некаде се очекува да се направи, меѓутоа мора да го кажеме и ова дека нашите барања воопшто не беа поставени како партиски барања,

односно воопшто немале партиска боја, туку едноставно ние поаѓавме со голема одговорност кон ова прашање и поаѓавме од една реалност во интерес на граѓаните, географската реалност на терен и административната односно територијалната поделба на Република Македонија. Тука доста внимававме и за демократските процеси и кон ова прашање гледавме долгорочно, од причина што сметаме дека за демократските процеси е многу поважно по ова прашање да имаме објективен пристап, зошто краткорочно да гледаме и имаме партиски пристап.

Се придружувам кон предлогот законот да се донесе во две фази, се со цел да се елиминираат сите можни аномалии кои можат да ни се појават во однос на бројот на избирачите, во однос на административната односно територијалната поврзаност како една целина, а и географската и комуникативната поврзаност на изборната единица.

Но, за да имаме еден пообјективен закон кој ќе одговара на состојбата, сметам според моето убедување потребни се дополнителни анализи, а веројатно Министерството за правда тие екипи ги има и треба уште еднаш да видат што можат да направат на терен, се со цел да направиме еден закон согласно Уставот и согласно потребите на граѓаните и потребите на демократските процеси.

На комисииските расправи беа искажани мислења дека, законот може да оди во една фаза, со можност сите тие аномалии да се елиминираат со давање амандмани, што јас не сум убеден дека тоа може да биде така, од причина што мислам дека поднесување на амандман индивидуално од пратеници не може да се исклучува субјективност и тука ќе дојдат во предвид необјективните односно потребите од терен, напротив ќе дојде во предвид интересот на поединецот, односно пратеникот кој предлага таков амандман.

На крајот да кажам дека на предлогот давам начелна поддршка со сугестиите кои веќе ги изнесов. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Мирко Иванов.

МИРКО ИВАНОВ:

Почитуван претседателе, почитувани министри, почитувани колеги пратеници, сигурно законот можеби требаше и до сега да се донесе, а сега е време и мора да се донесе, бидејќи изборите се ближат, но сепак треба поранешните предлози, согледувања, расправања во информативните средства кои стигнаа до граѓаните во сите изборни единици, па и во нашата изборна единица т.е. во општина Делчево, имаше некои поинакви предлози и согледувања сега конкретно дадениот предлог мислам дека дава решенија, кои трудејќи се предлагачот да го исполни критериумот на бројот на гласачи сигурно тоа е постигнато, а не е постигнато другото што требаше да биде направено т.е. територијалната застапеност, поврзаноста на неколку населени места, кои по добивањето на законот имаше некои реакции, ние за тоа расправавме, се договаравме, има многу подобри предлози и јас се согласувам да оди во две фази и во втората фаза има шанси тоа да биде исправено и прифатено до предлагачот, а тоа конкретно се однесува на изборната единица број 1, 2 и 3. Тоа е општина Берово со Пехчево, општина Делчево со Каменица и општина Винаца со Оризари.

Предлогот бара општина Берово и Пехчево, бидејќи кај нив недостасува број на гласачи до минималниот број, а во општина Делчево и Каменица има повеќе, предлогот дава дека неколку села под Делчево по конкретно Раловци, Тработилиште и Стар и Нов Истевник да поминат во општина Берово. Додека општина Блатец што порано беше предвидена да оди со општина Берово и Пехчево, сега доаѓа со општина Оризари и општина Винаца.

Нашиот предлог, произлезен од разговорите и со овие општини, а не само од нашата општина и општината Блатец да се припои кон Винаца, односно према Пехчево и Берово и тој критериум е исполнет и со бројот на гласови и територијалната застапеност и поврзаност која далеку по одговара на сегашниот предлог.

Што се однесува до општина Каменица, селата Горна и Долна Цера и селото Дулица, а кои села до вчера беа и сеуште и денеска гласаат за парламентарните избори со Кочани, Цера е село поврзано со Оризари, а се наоѓа само на 5 км од селото Оризари и поврзано е и како луѓе и селени од селата Цера се 90% преселени во Оризари и Кочани како родбински, пријателски, работно и како било да гледаме. Додека од Делчево, Цера е оддалечена околу 40 км.

Мислам дека, со овој предлог Долна и Горна Цера и Дулица да заминат во Оризари и Винаца се исполнува критериумот да има над 18 илјади гласачи, додека Блатец, Берово и Пехчево да останат што исто се исполнуват, а селата Разловци, Нов и Стар Стевник и селото Тработивиште да си останат во Делчево, бидејќи се наоѓаат само на 5 км од Делчево, Тработивиште, а Разловци на 10 км и се поврзани по сите основи со градот и општината Делчево.

Мислам дека, тоа ќе биде радо прифатено од граѓаните во овие населени места што ги предлагаме, бидејќи ви реков дека Цера сите знаеме, а сигурно и во Министерството за правда знаат дека беше и до вчера беше под општина Кочани, сега е под општина Каменица, но територијално, фамилијарно и секако е поврзана со општина Оризари и општина Кочани.

Мислам дека, тоа ќе биде дадено во новиот предлог и прифатено од предлагачот. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Кенан Хасипи.

КЕНАН ХАСИПИ:

Почитуван г-дине претседателе, ценети министри, почитувани колеги, само во неколку реченици би кажал, прво, го поддржувам Предлогот за донесување Закон за изборни единици, сосема логично во две фази, од причина што и досегашната изборна регулатива се одвиваше во една нормална процедура. Редно е и оваа последна карика да се одвива во две фази, со тоа што преку истапите од оваа говорница ќе се придонесе да се подобри содржината на овој закон, бидејќи идеална варијанта нема. Во било кој облик да се изготви овој закон, одредени политички субјекти ќе најдат забелешки. Меѓутоа, во две фази можно е да се постигне извесно подобрување.

Излегов на говорница од причина што после Законот за изборите, во кои, дефакто со високиот изборен праг не ни се овозможуваше шанса да имаме претставник во Собранието, првите анализи на понудениот Закон за избор на единици, покажаа дека со постојна конфигурација такви шанси се минимални.

Меѓутоа, при анализата на изборните единици предложени од страна на Министерството за правда на регионот за Гостивар и Дебар, најдовме една блага, мала шанса во која што може да се конфигурира една изборна единица, каде ќе бидат сочувани сите начела. И начелото на еднаквост на гласот, моќта на избирачкото тело и да се одржи континуитетот географски, со

мали корекции на две соседни изборни единици. Таа алтернатива во разговор со министерот за правда е понудена. Се работи за изборна единица во регионот на Гостивар, што е поделен на четири изборни единици: Дебар, Ростуше, Мавровски Анови, Долна Бањица и Гостивар тоа е прва, а втора: Гостивар, Чегране, дел од Неготино - Полошко и Врапчиште и трето: Гостивар, Вруток, Неготино - Полошко и Врапчиште.

Алтернативата оди цела општина Врапчиште во континуитет доаѓа населеното место Дебреште, дел од градот Гостивар и општина Бањица. Тоа е еден географски континуитет, комплетен регион под Шара, без да се додаваат примеси од Полог. Географскиот континуитет е сочуван, изборната моќ е некаде околу 19 илјади гласови, со тоа што во структурата на населението во оваа изборна единица, турското население е помалку од 1/3. Без оглед на тоа, сепак дава одредени шанси во таа изборна единица да се вклучиме во рамноправен натпревар. Понудената алтернатива бара само извесна блага корекција во две соседни изборни единици.

Јас мислам дека Владата, вклучувајќи ги и коалиционите партнери ќе имаат разбирање за оваа алтернатива и ќе овозможи и ние рамноправно да учествуваме во изборната трка.

Благодарам на вниманието.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Котевски.

СЛАВКО КОТЕВСКИ:

Г-дин претседателе, господо министри, колеги пратеници, Предлогот за донесување на Закон за изборни единици, за избор на пратеници во Собранието на РМ, произлегува пред се од обврските на одредбите на Законот за избор на пратеници.

Со законот се утврдуваат, како што ни е познато, 85 изборни единици за избор на 85 пратеници по мнозински изборен систем. Добро е што Предлогот за донесување на закон, сеуште не влезен во Собраниска процедура, а од опозицијата, било да се работи за парламентарна или вон парламентарна, добива позитивни оценки. Дури од двете опозиции, има сознание, дека предлагаат да оди во една фаза. Секако тоа е едно големо признание за г-динот министер Спасов и тимот кој работеше на овој Предлог за донесување на закон. Испадна, овој министер кога стапуваше на должност како министер за правда беше доста напаѓан, меѓутоа праксата покажа нешто друго. И тоа, не само по овој Предлог за донесување на закон, туку и за другите закони донесени во неговиот досегашен мандат.

Изборните единици предложени, секако дека во втората фаза, според она ако земе да се анализира, според мене нема да претрпат некои суштински промени. Меѓутоа, секако дека тие измени и со оваа Собраниска расправа, мислам дека ќе бидат вградени. Ќе се задржам само на изборните единици во Битола, од каде порано беа избрани 9 пратеници, а сега според мнозинскиот систем се предлага 5 пратеници. Мислам дека имаше можност да бидат 6 пратеници:

Со оглед на тоа што бројот е определен, ќе предложам, а исто така и со амандман во последната фаза, од овие 5 изборни единици, 2 изборни единици да бидат во општините Бистрица, Бач, Новаци, Кукуречани, Цапари, Могила, Добрушево, Старавина и еден мал дел од приградските населби од општина Битола. Три изборни единици да бидат во градот, односно општината Битола. Сегашниот предлог, како што ни е познато, 4 пратеници се избираат во Градот или поточно речено општина Битола, а еден пратеник се избира на 136 села, што мислам дека имаме прилично голема оддалеченост.

Инаку, Предлогот за донесување на закон во две фази го поддржувам и ќе гласам за истиот.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Сали Рамадани.

САЛИ РАМАДАНИ:

Денеска излегов на говорница да го кажам моето мислење за еден од најважните закони и тоа да ни е јасно дека, овој законски проект воопшто не ја тангира мојата изборна единица, ниту мене лично, значи уште еднаш без било каков интерес. Уште повеќе како што е моите избирачи, мојата изборна единица до сега брои 31, сега 42, се фаворизирани и тоа не со некоја добра намера, туку предлагачот немал никаков излез. Околу 20 илјади избирачи од досегашната, па скоро и сегашната изборна единица немаше каде да ги натера, што повеќе е фаворизирана и со дел од досегашната изборна единица 29, значи дел од северниот дел на градот Кичево и со уште две избирачки места Србиново - Гостиварско, кои се сега во оваа нова моја изборна единица.

Значи, да ни е јасно, без никаков интерес личен ниту за мојата изборна единица, туку пошироко за интересите на граѓаните на тие три изборни единици, кои гравитираат према мојата и према нашиот град. Значи, да се разбереме, човек и кога нема личен интерес, потесен и за своите избирачи треба да го даде својот придонес за пошироката јавност и за изборните единици.

Денеска, кога се наоѓа на дневен ред еден од најважните, ако не и најважен закон, условно речено, ако не и поважен или сличен, барем е близу не само во упоредување со Законот за избор на пратеници, туку и со фундаменталниот правен акт каков што е Уставот на секоја држава, па во тој контекст и на РМ, кој ќе ги брани највиталните демократски интереси на моите избирачи и пошироко од тоа, на моите симпатизери, не само од редовите на албанците туку и пошироко, од тоа на апсолутно мнозинство, ако не и на сите со мали и безначајни исклучоци на мојата демократска партија на албанците, односно на коалицијата на ПДП - НДП, туку правиот народен пратеник, со прав и вистински пратенички мандат, каков што е Вашиот соговорник, кој се изјаснил за се и при оваа прилика нема исто така никакви комплекси, ни супериорни, ниту инфериорни, туку објективни, реални, точни...

И овој законски проект, т.е. Предлогот за донесување на закон за изборни единици, за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, иако се припремаше толку долго време и необично исто така многу доцни, иако се бараше и мислењето на поедини политички партии, сепак го следат исти или слични пропусти и грешки, ако не и поголеми, како и тие од Законот за избор на пратеници, што повеќе...

Предлагачот направил уште една кардинална грешка, иако тука беа изнесени многу позитивни мислења и поддршки, значи и понатаму зборува самиот со себе, значи ништо не е речено, никаква забелешка, скоро сугестија посериозна за која можеби не би бил свесен, можеби не е предлагачот ниту сега свесен, а можеби и во иднина нема тоа да го сфати.

Имено, прво требаше, ако не беа во еден заеднички текст да се определи бројот на изборните единици и тоа не механички 85 што е голема грешка, туку помалку или повеќе спрема изнесените начела, а посебно, цитирам, природно географската, територијалната и економската

поврзаност на населението, а посебно националната би додал, а потоа во Законот за избор на пратеници да го фиксира нивниот број.

Потоа, т.е. бројот на изборните единици за што никогаш не е доцна и може да се направи и во втората фаза, што мора да следи, нормално во исто време со еден амандман да се измени Законот за избор на пратеници, т.е. односот на мнозинскиот и пропорционалниот систем. Значи, не мора да биде 85, туку прво, како одговара, по сите тие речени и изјавени начела, прво, изборните единици 80, 60, 85, 90, а потоа да се фиксира тој однос со пропорционалниот.

Уште една забелешка, кога веќе не го направи сега, предлагачот има должност што побргу да ни достави податоци, не само за бројот на избирачите за секоја изборна единица, по избирачки места, туку и за нивната национална, јазична и верска припадност на избирачите, за да се има појасна слика кој, каде и за кого ќе гласа.

Имено, трета забелешка, сугестија и остра критика, повторувам, остра критика, се состои во тоа што ако не се донесеше пред Законот за избор на пратеници овој закон, со што ќе се детерминираше и на по адекватен начин ќе се направеше распоред, одредување и по ефикасно, по објективно упоредување на изборните единици, тогаш најмалку ќе требаше да се донесе во исто време господо или ист ден, па и како точка пред оваа за да бидат по јасни, по ефикасни, по објективни, поточни многу работи и определувања.

Четврта примедба, сугестија и забелешка и критика е иста, односно слична на онаа што веќе ја изнесов и за Законот за избор на пратеници, дека предлагачот не треба да биде Владата на владеачката партија и нејзината формална коалиција, која не само и заради познатата и веќе изнесената дискутабилниот околу мандатот, туку и за надординирање и контрола на егзекутивата, т.е. извршната власт, како што е Владата, над лигислативата, т.е. законодавната власт, како што е Парламентот. Сето речено при таа прилика важи во целина и да не повторувам.

Меѓутоа, што е тука е, денеска пред нас се наоѓа Предлогот за донесување Закон за изборни единици, за избор на пратеници во Собранието на РМ, општини и избирачки места, додека прва должност моја денеска е да кажам дека овој Закон за изборни единици, на пратеници во Собранието на Република Македонија, кого го оспорувам на ист или сличен начин од исти и слични причини, само на свој соодветен начин спрема природата на законскиот проект што ни се нуди и наметнува и при оваа прилика.

Почнувајќи од многу лошо поставените основни начела врз кои наводно се засновува овој закон, слободно може на против да се нарекува дека Предлог - Законот за изборните единици се засновува врз:

- нееднаквост на гласот на секој избирач;
- еднаквост на изборната моќ на секоја изборна единица;
- природно - географска, територијална и економска неповрзаност на населението.

Ова е посебно изразено во најкатастрофалниот конгломерат на член 3 со 85 стативи и 186 алинеи, за кои да не беше, не со неодрена намера, овој законски проект само четири дена пред одржувањето на оваа седница доставен до избраниците на избирачите, т.е. да имаше време, би отишол во сите изборни единици односно општини, па и поедини избирачки места, посебно каде живеат во мнозинство, во релативен или и во помал број Албанците, па и другите граѓани на РМ, да би на лице место истражувал од неколку има недостатоци, манипулации, лоши кроења односно крпарења во цела или дел од РМ.

Но, бидејќи за тоа немаше време, претпоставувам дека такви аномалии има во сите изборни единици, општини и изборни места, додека прва должност е на оние избраници кои ги претставуваат тие бивши изборни единици, сега веќе проширени и територијално т.е. просторно и бројно односно зголеменоста на квантумот на избирачите, па нека се наредат сами тие кои се тука присатни!

Мојата приоритетна должност е да ставим забелешки, сугестии, примедби и критики, во прв ред на членот 3 став 1 алинеја 42, 106 и 107, кои се однесуваат на новите општини: Рретеуе – Олсоеј и Зајаз, потполно соодветни со мојата досегашна изборна единица бр 31, сега бр.42, проширена со дел од градот Керчова - Кичево, т.е ал. 104 и дел од општина Србиново - Гостиварско точка 105, но исто така и точка 96 на досегашната изборна единица бр. 29, а сега 40, општина Керчова - Кичево дел, со кое ме врзува не само и националната припадност, туку и надлежноста и легитимноста де факто и на локално ниво на оваа припадност, додека делумно и соодветно и точка.101, 102 и 103 како и на население од албанска припадност на бивша и идна заедничка општина Керчова - Кичево, додека точка 100- дел од општина Србиново, исто така како потполно албанско население и дел од заедничката изборна единица бивша 30, а сегашна 41, заедно со точ.99 - општина Пласница, точ. 98 - општина Самоков и точ.97 - општина Брод, било тоа и со албанско, односно муслиманско население, било тоа поради спојувањето со оваа заедничка изборна единица на седум општини, од кои 5 цели и две делумни.

Уште по конкретно ќе почнам од новата изборна единица бр.41, односно од точките: 97 - 103, за кое иако сум најмалку заинтересиран, да не кажам и никако лично но, бидејќи компонирањето односно кроењето или уште по адекватно речено крпарењето на оваа изборна единица е една од најлошите, најкатастрофалните, ако не и најлошата и најкатастрофалната во цела РМ?!

Ако случајно останува вака оваа изборна единица, идниот пратеник, секако македонец, а можеби е средено да биде од редовите на владеачката партија на СДС, ќе треба да ги претставува седум општини, било тоа целосно т.е. пет нив, како што се Брод, Самоков, Пласница, Другово и Вранешница, било тоа делумно т.е. мал дел од Керчова - Кичево и поголемиот дел на Србиново - Гостиварско?!

Овој иден пратеник за да ги посети своите избирачи, а тоа ќе го направи само еден пат за четири години додека не ги добива гласовите, треба да патува околу 200 км.во двата правца, а во радиус неколку стотини километри! Исто толку ќе им биде потребно на сиромашните избирачи за да одат до нивниот пратеник, ако можат некаде да го пронајдат и да му ги изнесуваат нивните секојдневни маки и потреби!

Ако биде пратеникот од Брод, што е сигурно, ќе треба да помине преку четири општини т.е. преку Вранешница, Керчова - Кичево, Зајаз и Гостивар за да оди до своите избирачи во седмата општина Србиново и обрнуто, толку ќе им треба на избирачите да одат до нивниот пратеник. Слично ќе му беше, ако случајно и потенцијално биде пратеникот од Србиново за него и за избирачите од Брод. Ако во тие две избирачки места, точно избирачкото место Србиново и Падалиште, кои спаѓаат во мојата изборна единица, значи 4 се во другата со Брод, ако биде пратеникот по квалитетен и ако се околу 5% во мојата изборна единица, сите Албанци од едната и другата страна на планината Буковик, да се сигурни дека јас таков квалитетен пратеник со тие

95 избирачи Албанци од мојата изборна единица од градот, Зајас и Осломеј, топло и енергично ќе го поддржувам да биде од Србиново или Падалиште. На нас ни треба квалитет, инаку, тој кај нас не може никако да добие ако не сум јас тука определен вака, ако треба. И така слично е и со другите општини од оваа изборна единица, која е закрпана без никаква основа и нема никаква врска, ниту логика со наводно "природно географската, територијалната и економската поврзаност на дотичните населенија?!"

Оваа катастрофа е што се однесува до точак 97 -103, односно до избирачките места број 0224 до 0249; 0250 до 0274; 0275 до 0279; 0520, 0522, 0523 и 0525, те 0740, 0741, 0752, 0758 до 0781 и 0802 до 0813. Катастрофа. Катастрофата е помала што се однесува "природно географската, територијалната и економската поврзаност во алинеја 40, односно во истоимената изборна единица во општина Керчова - Кичево, дел и тоа поголемиот дел со избирачките места бр.0723 до 0739 и од 0743 до 0751, но тука е и најголемата катастрофа што се однесува до националната припадност, бидејќи на ваков, абсурден и невиден начин и овој пат владачката партија на СДС, не само за партиски, туку и за национални интереси се обидува на ваков перфиден и камуфлиран начин да им го одзема, односно уграби на Албанците уште еднаш вториот пратеник од овој крај од редовите на нивната албанска припадност, иако и спрема не точниот, не регуларниот и не објективниот попис на населените од 1994 година се најмалку 52,6%, односно 28.726 спрема мајчиниот јазик, а заедно со другите спрема верската припадност: 34.534 во однос на Македонците 25.204 спрема јазикот, т.,39%, односно 22.001 заедно со другите, спрема верската припадност! Тоа значи спрема првата припадност, Албанците се најмалку 3522, а спрема втората, заедно со другите: дури 12.533 повеќе од македонците, односно правослабната припадност!

Тоа веќе во бившата и идната заедничка општина Керчова - Кичево не може да се толерира, иако реалниот број на Албанците е далеку поголем, туку еден голем број не беа запишани за време на пописот на населените од 1994 година, некои немаат стекнато повторно и на апсурден начин државјанство, другите се наоѓаат вон своето родно место, од кои поголемиот дел во странските и далечните држави, дури до највисокиот и најдалечниот пол на земјината кугла, какво што е држава Аласка на САД!

Инаку точниот број на Албанците во оваа бивша и идна заедничка општина е најмалку 60%, средината е 65 %, а потенцијално и 70%, додека другите нека се упоредуваат сами!

За оваа аномалија, Албанците реагираше и досега, а по се изгледа ќе реагираат повеќе за време на овие избори и излезот е во тотално изменетата композиција на овие три поврзани изборни единици, било тоа и само во нивните рамки или пак со некои мали оправдани взаемни соработки со некои соседни општини, барем да се добие секако и вториот пратеник Албанец, иако токму природно - географската, територијалната и економската поврзаност како и стварната национална припадност на населението во овој регион одговара да има за подолго време тројца пратеници Албанци, двајца Македонци, од кои едниот на секој пети мандат да биде од редовите на турската, а секој десети на ромската национална припадност?!

Што се однесува до мојата досегашна изборна единица бр.31, која не само што останува потполна иста и во двете нови привременни општини Рретхе - Осломеј и Зајаз, туку како идна бр.42 дури и се прошируа и со три избирачки места од градот (бр. 0742, 0754 и 0757) и две како дел од општина Србиново - Гостиваско (бр.0521 и 0524), ниту Албанците, ниту јас лично не само што не губиме ништо, туку со зголемувањето на бројот на избирачите во целина Албанци од двете општини и добиваме во секој поглед. Меѓутоа, тоа не е доста.

Тука нај дискутабилно е што се оштетени без никаква потреба туку со манипулирање и политичка игра и комбинаторика избирачите од општина Србиново - Гостиварско - дел, бидејќи со ваквото вештачко спојување со оваа моја изборна единица немаат никаква врска од природно географска, територијална и економска поврзаност - само со авионска линија преку планина, како што немаат ни со Брод овие другите 4 избирачки места кој со Брод изгледа преку тие планини, многу се блиски, но како што реков треба најмалку 200 км. да оди пратеникот до избирачите и обратно, туку само национално имаат врска овие во Србиново, значи во мојата изборна единица, и една друга енигматична, туку само национална единица, но многу релевантна, тоа е енигматичната која ако ја сфаќаат значи тие од Србиново, од општина Србиново тие 2 избирачки места, Гостиварско, на ист начин не само што би можеле тие избирачи да се согласуваат, но ќе беа и презадоволни во секој поглед со една бариера која може да се надмине за една таква повисока цел.

Кога веќе е донесен Законот за избор на пратеници во Собранието на РМ, сега веќе не би можел да предлагам да се одлага овој денешниот за да го донесува идниот состав на Парламентот, бидејќи корелативно се поврзани и претставуваат, какви, такви, една целина, па дури може да се донесува како еден заеднички закон, туку предлагам при крајот на летните годишни одмори, поради својата тежина и комплицираност, да се измени од темел овој проект во сите изборни единици, а посебно во овие 3-те кои беа главен предмет на моите научни и конструктивни опсерации, да се предлага како нацрт закон овој денешниот, додека при крајот на август или септември во почетокот, значи да има време за изборите, сепак за датумот, терминот кој се обврзува со Уставот и законот, како предлог на закон дури тогаш, соодветно да не се одлага уставниот и законскиот рок предвиден, сега за редовни избори, заклучно со денот на констатирањето на Парламентот на 19 ноември, кога ни истекува мандатот. И фала богу што ни истекува.

Во спротивно ќе имаме уште еден лош и тоа ептен лош закон, неуставен, неоправдан, нелогичен, апсурдине и ненормален закон, кој не само што ќе предизвикува многу брзо предвремени избори после овие избори, за кои ќе решава новиот од темел реконструиран состав на идниот Парламент, кој се очекува со прав плуралистички состав, а не како овој, со нови и прави сили под услов избирачите овој пат да ги отворат добро очите, а можеби овој закон и по своја службена должност ќе го оспорува и чуварот на уставноста и законитоста, како што е Уставниот суд на РМ, а то значи дека изборите ќе се одлагаат неминовно за толку месеци колку ќе биде потребно да се исправат тие нови околности.

Албанците секако ќе бидат хендикепирани и што се однесува до бројот на пратениците, уште овој пат со вакви и слични законски одредби, со вакви кроења и крпации. Само да го потенцирам тоа што сум го кажал во една друга прилика и заокружувам.

Албанците не само што нема да ги има во адекватен број со другите припадници на верската вероисповест, над половината, не само што нема да има 48 пратеници според одредбите и изјавите кога имале една заедничка партија со 40%, ниту пак 39,9 пратеници како се определени сега "сите партии на Албанците, дека се презентирани со 1/3 на населението, т.е. 33,33% или пак 25 до 30% најмалку треба да е сега и службениот пораст последниот попис на

населението за 36, односно најмалку 30 пратеници, или пак со службениот опис од 23% т.е. минимум над минимумот од 27,6 пратеници, тоа е минимумот право, црвената линија пратеници за Албанците, туку со ваква комбинаторика на владеачката партија, односно на нејзината влада нема да имаат ниту 23 пратеници колку имале во минатиот состав, а изгледа ниту 19 пратеници, толку имаат во сегашниот состав на овој Парламент.

И спрема службениот попис, а посебно спрема реалниот број на Албанците во РМ, треба да се зголемува сегашниот број на пратениците и во градовите Шкуп - Скопје, Гостивар и Тетово, а посебно во Куманово, Керчове - Кичево, Струга и т.н. додека во Крушево, Охрид, Битола, Ресен, Прилеп, па и Велес со околината ако не може да има по 1, мораме да бидеме и тука реални и објективни, тогаш барем во секои 3, втори или пак трети, по 1 заеднички пратеник. Тоа би било сосема нормално, за да бидат задоволни и тие граѓани кои ни остануваат таму како енклава и никој не ги претставува скоро.

САЛИ РАМАДАНИ: (Продолжение)

Предлагам исто така да во сите изборни единици да се компонираат за втората фаза на Нацртот на Законот избирачките места, на тој начин што да претставува и национална компактност, кога сме така поделени, а не по моја вина и избирачите да гласаат за оние кандидати насекаде, за пратеници кои тие ги сакаат, а не да им се наметнуваат од друга националност, затоа што во спротивно посебно во вториот круг нема ниту да излегуваат воопшто на избирачките места да гласаат, а тоа значи дека нив нема никој да ги претставува и како такви ќе бидат незадоволни и разочарани за цел мандатен период.

За да бидат застапени сите национални колективитети доследно, треба да им се овозможи не само на поголеми енклави да бидат во една заедничка национална единица, туку и на најмалите групи, па и на поединци кои просторно се наоѓаат далеку од своите, не само во соседни изборни единици, во иста или соседна општина, туку и подалеку да им се даде можност, значи на македонците, да се запишуваат односно да си одат и да гласаат таму каде им е земјата, во Кичево има такви примери колку сакате, па било тоа и од еден крај на друг, нормално со одредена адекватна форма или сразмерно и договорено заменување на припадниците на еден егдикум со друг, тоа е исто една творечка работа, новаторска работа.

Само на овој начин ќе имаме што поубава демократија, граѓаните ќе бидат по задоволни и по доследно претставени во највисокиот законодавен дом, како што е Парламент. Во спротивно, секогаш ќе имаме проблеми од разни видови. Ако случајно се случи нешто од овие последниве аномалии, токму тогаш се очекуваат најавените нови меѓуетнички тензии, кои не ги сака ни еден паметен човек при вака и така нараснати до максимум во необјавената војна во Република Косово, која потенцијално може да се рашири со филмска брзина на целиот регион и пошироко од тоа, за која и при оваа прилика обрнувам најсериозно внимание, бидејќи за евентуалните и несаканите последици јас лично не сносам никаква одговорност.

Кога велам јас значи и другите избирачи, симпатизери во Македонија. Во прилог на ова треба да не послужи еден непобитен факт објавен и во еден од провладините весници како што е дневникот "Флака е ла делазерими" од 30 април до 3 мај 1998 година на насловна и трета страница со наднаслов. Нови изборни единици, односно нова изборна карта на Македонија со стар парадокс и наслов. Во албанските средини изборни единици со 21.000 избирачи додека во македонските со 16.000. И овој непобитен факт само се разгорува многу и нема потреба за друг поопширен коментар и анализа од весникот кој прилог го приложувам со забелешки.

Во прилог на албански и со превод на македонски јазик:

Дневниот весник "Флака е велацеримит" од 30.94 - 3.05.1998 г. ст.1 и 3:

Нови изборни единици со стар парадокс, односно Нова изборна карта на Македонија со стар парадокс: "АЛБАНСКИТЕ СРЕДИНИ СО ИСБОРНИ ЕДИНИЦИ ОД 21.000 ИЗБИРАЧИ, ДОДЕКА МАКЕДОНСКИТЕ СО 16.000"!

Кога се израчунаваат сите албански изборни единици, ќе се дојде до заклучок дека во идниот Парламент, со оваа комбинаторика, Албанците ќе ги изгубат три до четири пратенички места!

Пред неколку дена, министерот за Правда, Ѓорѓи Спасов, ја објави новата карта на изборните единици на Македонија. Реагирањата на јавноста и на политичките партии се разноврсни. По се изгледа, албанските партии и со оваа поделба ќе бидат разочарани. Скоро во сите изборни единици во кои мнозинството на избирачите се Албанци е пречекорувачки лимитот од плус десет посто. Спрема предложената поделба, просечно една изборна единица ќе има 18.272 избирачи, додека минимумот (минус десет посто) ќе биде 16.445 избирачи и максимумот (плус десет посто) 20.099 избирачи.

Практички тоа не е вака. Изборните единици со албански избирачи (со мали исклучоци) бројат аголу 21.000 избирачи, додека тие со македонски околу 16.500. Кога ќе се пресметаат сите албанските изборни единици, нив 18, скоро етнички и околу десет измешани со мнозинство Албанци, произлегува дека албанските избирачи со оваа поделба на изборните единици со мнозинскиот изборен систем, ќе изгубат најмалку три до четири пратеници.

Иако министерот Спасов, во својата изјава, веднаш по објавувањето на изборните единици, ќе рече дека основниот критериј за поделба на изборните единици бил бројот на избирачите и компактоста на изборните единици, сепак без некоја подлабока анализа, може да се констатира дека во албанските изборни единици и на оние помешани со албанска доминација, овие критерији не се земени во предвид.

Додека на Тетово, Гостивар им се одземени избирачите за да се распоредуваат по други единици, во другите македонски градови, како во Штип, Велес и т.н., потполно имал друго видување, сочувана е нивната компактност. Со овие комбинации, Тетово, кој е втор град во Македонија спрема бројот на населението, во Парламентот ќе се претставува само со двајца пратеници. Од друга страна, Битола но и Куманово, Прилеп, Охрид, и понатаму ќе бидат претставени како една административна целина со по три пратеници!

После територијалната поделба на Македонија, предложената поделба на изборните единици е продолжување на политиката на оваа власт, за парцијализација и маргинализација на Албанците во Македонија.

Примерите на општина Кратово, Велес или пак на Свети Николе, каде бројот на избирачите за една изборна единица е 16.000 и во целина е сочувана компактоста на градовите, во албанските изборни единици е спротивното, избирачите од две или три општини ќе гласаат во разни изборни единици. По драстични се примерите со Тетово, Гостивар, Неготино - Полошко, Боговино, Бевеница и т.н., кои и со старата поделба на изборните единици, броеле по 16.000 избирачи. Но, што се деси? Со разни разни махинации, како во случајот на Чегране, каде еден дел на избирачите треба да гласаат за еден пратеник од Неготино (едната општина се наоѓа во

подножието на Сува Гора, додека другата на Шар Планина), со единствена цел за зголемување на избирачите до максимум. До конечното усвојување на овој предлог, за новата карта од 85 изборни единици, преостана уште премалку време (министерот Спасов ветил до крајот на мај месец), формално до тогаш преостанува можноста за некоја измена.

Меѓутоа, имајќи ја во предвид инфериорноста на ПДП во Владата, спрема поранешните искуства за релевантните прашања на Албанците, тогаш и најголемите оптимисти, не очекуваат некоја позитивна измена за Албанците.

Ако останува вака, и на овие трети парламентарни избори во Македонија, иако со комбиниран изборен модел, реални се можностите да се прегази повторно желбата на албанските избирачи и во исто време да продолжува маргинализацијата на Албанците во Македонија. А. СИННИ

ТИТО ПЕКТОВСКИ:

Молам кој бара збор.

Има збор Кире Видимче.

КИРЕ ВИДИМЧЕ:

Господинте пртседателе, колеги пратеници господине министер, со оглед на тоа што денес расправаме по закон, кој веројатно е многу битен за сите нас, мислам на политичките партии и политичките субјекти во Македонија, односно закон кој ќе го дефинира начинот на настапот на политичките субјекти на претстојните избори за новиот Парламент на есен.

На почетокот јас би искажал задоволство што овој закон се најде во собраниска процедура, но и малку жалење што досега не успеавме да го донесеме, бидејќи сепак е закон кој се однесува длабоко на она што не чека на есен. Еден сум од тие што ја поддржува варијантата законот да оди во две фази, бидејќи сепак е закон кој во себе содржи многу анализи, многу пресметки и многу усогласувања и е нужно после првата фаза кога ќе се чујат соодветни размислувања и соодветни забелешки, да се прават во завршната верзија за која верувам дека за многу кратко време ќе ја гледаме.

На почетокот јас би сакал да изнесам една принципиелна забелешка во делот на изборните единици во поранешна битолска општина од каде што јас доаѓам, односно фактот дека во Битола сега ќе се бираат само 5 пратеници. Прикажано тоа преку бројки во анализа значи следното: 120 пратеници во сегашниот состав преточени во 85 пратеници, значи дека некаде околу 71% од сегашниот состав ќе се бира по мнозински принцип, а останатото во пропорционален принцип. За жал тие 71% во Битола значат 55%, односно од 9 досегашни пратеници во Битола ќе се бираат 5 пратеници. Морам да кажам дека Битола и сите граѓани на Битола и битолско се длабоко разочарани што ќе имаат шанса со најмалку еден пратеник помалку да учествуваат во мнозинскиот дел на Парламентот. Би замолил ако има можност за разгледување предлагачите овој факт да го имаат на сознание, како и фактот дека бројките на избирачите по изборните единици кои се предложени во законот, не се совпаѓаат со бројките на избирачите по изборните списоци кои ние ги добивме во март 1998 година.

Конкретно кажано, само во градскиот дел на Битола, централното градско подрачје скоро 1.000 гласачи помалку се заведени во законот, во однос на она што навистина е заведено во избирачките списоци, кои ги добивме од Министерството за правда. Доколку се земат и тие додатни гласови што постојат во избирачките списоци, веројатно ќе може да се размислува многу поактивно на Битола да добие уште еден пратеник кој сигурно го заслужува. Во најлоша варијанта можноста Битола и Прилеп да добијат уште еден пратеник заедно двете сигурно е многу реална и многу остварлива и би го замолил господинот министер таа варијатна да ја разгледа, бидејќи жалосно е на толку ниско ниво да спадне Битола со своите од 9 на 5 пратеници. Сепак, се работи за голем квантум на граѓани кои ги застапуваат тие остварливо е тоа што го кажувам да се реализира.

Исто така, имам една принципиелна забелешка во делот на исцртувањето на изборните единици во самиот град, односно бившата општина Битола, односно фактот дека изборната единица 30 е прекината и преку неа поминува изборната единица 32. Изразено графички кажува дека навистина се измешани изборните единици по предлогот на законот за Битола. Со размислување кое апсолутно реални многу едноставно може да се оствари таква поделба на Битола, во која ќе се остварат барем во централниот градски дел 4 компактни целини, во кои 4 компактни целини граѓаните кои ќе бидат од тие области сигурно ќе имаат многу слични размислувања и барања на полно совпаѓајќи се бројот на минимум и максимум избирачи на едно гласачко место, бидејќи со предлогот кој е даден не е логично изборната единица 30 да биде прекината и да има друга изборна единица.

Мислам дека на овој начин, на ова место ќе најдеме начин тоа да се надмине, бидејќи сепак се работи за некој превид. Јас сум спремен со овие материјали што ги имам и анализите што се направени за можната прераспределба да стојам на располагање, да се чујам со господинот министер, да ја надминам ситуацијата.

НАЗМИ МАЉИЧИ:

Почитувани пратеници, почитуван министер, претставници на Влада.

Со овој Предлог за донесување на Закон за изборните единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, сигурно се регулира една проблематика во изборниот систем. Обезбедувањето на населението на еднаквост на гласот на секој избирач со ваквиот пристап се овозможува секој граѓанин да може да го оствари своето избирачко право.

Со донесувањето на Законот за изборните единици за избор на пртеници доколку се прифатат некои забелешки за некои од предложените изборни единици сигурно можеби оваа проблематика целосно ќе се регулира. Јас ќе наведам само еден пример за Куманово, каде со предложените изборни единици кои можеби не намерно се поделени избирачките места каде што живее албанска популација на 4 избирачки места. Како пример во изборните единици 17, 18, 19 и 20 се распоредени избирачки места поделени со цел, а фактичката состојба е што сега не фигурира една изборна единица каде што може, иако сме на граѓански принцип избирачите така да се определат да гласаат, но во овој поглед е направен еден пропуст, можеби ненамерна грешка.

Иако е запазена еднаквоста на гласачи на секој избирач, еднаквост на избирачката моќ на секоја изборна единица, но не е запазена природната географската, територијална и економска поврзаност на населението.

Затоа ги поддржувам предлозите на предходните пратеници овој закон да оди во две фази, со цел да се прифатат одредени забелешки и да се направат корекции на Законот за изборни единици. Во таа корекција да влезе и грдот Куманово.

ЗОРАН ШАПУРИК:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, почитувани претставници на Владата,

За Предлогот на донесување на Законот за изборни единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, најпрвин би сакал да констатирам дека во однос на работната верзија претставува едно значително подобрување, особено во смисла отстранети се огромни диспропорции кои беа помеѓу изборните единици, особено во смисла што се отстранети огромни диспропорции кои беа помеѓу изборните единици, што покажува дека нашите забелешки беа умесни и за среќа се прифатени.

За подобрување на текстот според мене неопходно е да се извршат неколку подобрувања во општиот дел на текстот, така да останува малку дискутабилно во членот 5 каде што е предвидено, доколку некое населено место не е определено во ниедно избирачко место, избирачите од тоа населено место го остваруваат своето избирачко право во најблиското избирачко место.

Се поставува прашањето, зошто не може овие гласачи да се распоредат, а исто така сметам дека е прифатлива нашата забелешка рокот од 30 дена пред денот на одржувањето на изборите, Државната изборна комисија да ги објави описите на избирачки места. Мислам дека тоа треба да се продолжи барем на 60 или 90 дена, а стои и алтернативата, бидејќи описите и така веќе се готови, утврдени описите да бидат составен дел на законот.

За поголема доверба на политичките субјекти кои ќе учествуваат на изборите, сметам дека треба да се даде појаснување дали во оваа фаза дали во следната, бидејќи очигледно законот за жал ќе оди во две фази, па мислам дека треба да се даде објаснување за отстапување на бројот на избирачите, во смисла на поголем број или помал број на избирачи од оние што се во избирачки списоци, за што веќе беше дискутирано, како и да се даде објаснување од страна на Министерството за правда, евентуално од другите субјекти, Заводот за статистика во поглед на прашањето за диспропорција помеѓу бројот на гласачи и вкупниот број на жители на одредена општина, ви за ви званични статистички податоци особено на малолетните деца. Мислам дека ова појаснување Министерството може да го даде на овие прашања, во соработка со Заводот за статистика.

Што се однесува за конкретни забелешки на ЛДП, ние сметаме во поглед на изборните единици дека имаме две суштински забелешки. Тоа е с. Крушопек, каде што со прескок е приклучено кон изборната единица во Капрош, да се замени со населбата Хром и она што беше кажано во Битола, Поешево и Логоврди, да не бидат во изборна единица број 1 во самиот центар на градот. Се разбира определни пратеници од нашата партија ќе имаат согласно своите избирачи и други забелешки, меѓутоа јас сакам да напоменам дека како партија и како пратеничка група, за нас овие две забелешки се најсуштествени.

Што се однесува до дилемата дали законот да оди во една или во две фази, ние сметаме дека е најдобро законот да одеше во една фаза, бидејќи беа одржани неколку работни средби помеѓу политичките субјекти и Министерството за правда. Еден дел од тие забелешки беа веќе усогласени и мислам дека можеше технички да се изведе тоа законот да оди во една фаза, имајќи го во предвид значењето на овој закон, имајќи ги во предвид роковите кои не притискаат не само Владата, туку и Парламентот, бидејќи може да се случи дури до крајот на јули да не биде усвоено овој закон, а за овој закон, бидејќи другите акти верувам дека ќе бидат донесени во скратена постапка, од овој закон се условува и распишувањето на избори и секвкупната динамика. Од таму ставот на нашата пратеничка група беше законот да биде во една фаза, со цел да се усогласат овие рокови.

Што се однесува до некои дискусии во кои беше кажано дека во општина Кисела Вода има помалку пратеници во однос на другите, сакам да нагласам дека е тоа точно, меѓутоа евентуално прекопонирање на изборните единици во општина Кисела Вода, мора да повлече рекомпонирање и во другите општини. Доколку би се зголемил бројот на пратениците во Кисела Вода, би морала да се помери границата наоколу Центар, Карпош итн., а тоа веројатно би ја усложнило процедурата. Некои пратеници кажаа дека од соседните општини треба да се додадат некои избирачки места во Кисела Вода. Тоа е апсурдно, бидејќи и така веќе е констатирано дека бројот е максимален и дека нови гласачи имаме, бидејќи се наоѓаат населби како Аеродром каде што постојано се доселуваат луѓе. Фактички таа е општина каде што имаме постојан прилив на жители, а не одлив од разноразни причини, а најмногу затоа што во новиот дел од оваа општина во н. Аеродром постојано се изградуваат нови станбени објекти и се доселува население, така да може да се јави уште поголема диспропорција доколку од други соседни општини би се придодале избирачки места.

На крајот само би сакал да кажам дека, ние како пратеничка група очекуваме со Министерството за правда да имаме и понатаму кооперативен однос и спремни сме доколку се прифати законот да оди во две фази и тоа да го поддржиме, со цел да ги скратиме тие рокови и амандманска расправа, бидејќи знаеме дека приближува јули. Спремни сме да ги продолжиме тие разговори аргументирано, со одредени показатели да ги аргументираме нашите забелешки.

ДАНЕ МИЛОШЕВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани членови на Влада, драги колеги. Денеска на дневен ред имаме еден од најбитните закони за развој на демократијата во нашата држава. Закон кој што дојде на дневен ред и јас ќе гласам денеска за него во првата фаза, што значи и во втората фаза доколку бидат прифатени забелешките од бирачите од изборната единица од која што потекнувам.

Работната група имала една голема задача и вложила многу труд. Да се изработи еден ваков закон за една територија на, да оваа наша држава биде поделена на 85 изборни единици, а да се задоволат апетитите на сите граѓани не е мала, така да јас ова ќе го имам предвид, најверојатно и оваа работна група ќе го има во предвид моето укажување што се однесува на изборната единица од каде што сум избран.

Имено на територијата на општината Крива Паланка и Ранковци во овие изборни круга постоеа две изборни единици, тоа е 36 и 37, а сега се формира, општината Крива Паланка оди во изборна единица 16 со 16.484 бирача, додека општината Ранковци, која беше еден дел од изборната единица 37 со своите 3.475 бирача се припојува со општината Кратово, Клевчовце, Орашец и дел од Старо Нагоричани ново излезени општини од општината Куманово.

Забелешките од бирачите од овој реон се однесуваат во насока Ранковци да си остане во матичната општина и во изборната единица број 16. Што значи не би имало големи турбуленции и не би имало некоја гломазно изборна единица, значи ако ги доведеме гласачите од општина Ранковци 3475 на оние 16.484, ние би имале една избој на единица од 19.959 бирачи, што ќе се вклопи со пред некоја седница донесениот закон.

Имено, ова не е само некоја пуста желба на бирачите од овој реон, се поткрепува со тоа што општината Ранковци и општината Крива Паланка претставуваат една целина, поврзани со сообраќајници меѓу себе, стопанската поврзаност е неспорна меѓутоа овие две општини Ранковци и Крива Паланка, претставувале една целина, така да ги доведуваме овие бирачи во една ситуација да одат во една друга изборна единица, во еден друг центар, во кој што никогаш низ вековите не гравитирале.

Со влегување на општина Ранковци во изборната единица број 15, ќе се добие една територијално растегната изборна единица, што значи скоро до Бугарската граница од селото Кнежево и Каврак, што се граничат со Кочани, со Делчево па до селата Клечевце што допира до градот Скопје.

Сообраќајната поврзаност на општината Ранковци и со општината Клечевце и со општината Орашец, можам да речам е никаква, со Кратово само со еден дел, треба кандидатот да помине и долини и планини за да дојде до своите избирачи.

Јас би ја замолил работната група од Министерството за правда да ја разгледа оваа забелешка, од страна на бирачите од општината Ранковци и да има едно разбирање, така да ги врати назад во изборната единица број 17, заедно со општината Крива Паланка.

ТУШЕ ГОШЕВ:

Почитуван претседателе, почитуван министре, почитувани дами и господа пратеници, поаѓајќи од фактот дека го донесовме Законот за избор на пратеници и дека во него прифативме дефакто, еден комбиниран модел кој во суштина требаше да ја постигне целта, а тоа е да ја верифицира политичката слика во земјата, од една страна, а од друга страна најверодостојно да ја изрази желбата на граѓаните на Република Македонија, како ќе бидат претставени во Парламентот.

Поаѓајќи од тој факт, операционализација на законот кој го понудивме и поаѓајќи од детерминацијата на самиот модел комбиниран кој го имаме во земјата, неминовно се детерминира и донесувањето на Законот за изборните единици. Познато во теоријата како изборна географија, законодавство кое во суштина го операционализира изборниот дел, кој дефакто веќе го имаме на правна сила во земјата. Кога веќе прифативме да имаме комбиниран систем, а тоа е 85 пратеника по мнозинскиот принцип и 35 пратеника по пропорционалниот принцип, неминовно за покажување на очекуваните резултати, кои сакаме да ги постигнеме со двата модела, го нудиме и Законот за изборните единици.

Вреднувањето на самиот законски проект на политичките партии секогаш бил различен, а тоа е аспектот од политичка моќ на политичката опција или партија која директно во изборната единица е шан-сата да ги добие, или изгуби изборите. Така се вреднуваат и законските модели на изборните единици, што еве и денеска ги имаме понудено.

Основен е фактот дека кога има мнозински принцип на избори, тогаш за покажување најуспешни резултати, се оди на мали изборни единици, не на мали изборни единици дефинирани по бројот на гласовите кој зафаќа една изборна единица, туку по бројот на пратениците, кои се бираат во таа изборна единица, или познати во правото како униминални изборни единици, како мали изборни единици, како средни изборни единици, како големи изборни единици, или познати изборни единици како униминални или двослојни изборни единици.

Основната критика на вредноста на тој модел е дефакто, тука беше спомнат повеќе пати, а тоа е дека еднаквата вредност на гласот во правото и во теоријата, не станува збор за еднаква вредност или невредност, туку станува збор за еднаквата бројчана вредност на гласовите кој ги зафаќа изборната единица и поаѓајќи од тој аспект секогаш се дискутира на прашањето како да се избегне оп мнозинскиот принцип, таа негативна страна на тој модел, дефакто, кој го има.

Никаде во светот не постојат во земјата изборни единици по мнозинскиот принцип, кој зафаќа подеднаков број на гласови во таа изборна единица, туку секогаш постои прифаќање на модел на една средна вредност на изборната единица од една страна, а од друга страна поаѓајќи од два принципа за надминување на негативната страна на мнозинскиот принцип како модел, заради сепак застапеноста на пропорционалноста се оди во еднаквата застапеност или изборната единица каде се бира еден кандидат од таа изборна единица, шансите на секоја политичка партија да бидат еднакви, уште во стартот на отпочнување на изборите, од една страна, а од друга страна се оди на двојслојните изборни единици каде што загубените гласови за првиот кандидат, не значи и за втората политичка партија која ја има усвоено, дека тие гласови во добивањето на вториот кандидат, кој го предвидува по мнозинскиот принцип на таа изборна единица, се доаѓа до најверодостојноста, или најреално прикажување, или вреднување на бројчаноста на секој глас кој го имаме во таа изборна единица.

Тоа се всушност, двата модела за надминување на негативната страна на мнозинскиот принцип кој го имаме во релативното и во апсолутното мнозинство. Поаѓајќи од тој принцип, мислам дека нашиот закон за изборните единици, дефакто перфектно го решил, го прифатил моделот за еднаквата застапеност, или за униминалната изборна единица, каде во секоја изборна единица се бира и еден пратеник.

Поаѓајќи од основниот критериум на вреднувањето на бројчаноста на гласовите, бидејќи не е ни практично ни теоретски можно, секоја изборна единица да брои еднаков број на гласови, како што се бара да се надмине во плус минус 10% во секоја изборна единица и во комбинацијата со пропорционалниот модел, бидејќи секоја политичка партија ќе добие глас на пропорционалната листа, која дефакто ќе биде една изборна единица од цела Република Македонија, губењето на значењето на гласот што ќе се изгуби по мнозинскиот принцип ќе се материјализира и ќе се вреднува во пропорционалниот принцип и во биномот на заедничкото судрување на позитивните и негативните страни на едната и на другата страна, дефакто во Република Македонија најреално или најверодостојно ќе ја изразиме волјата на гласачите во Републиката.

Оттука, неминовно секогаш станува збор на критиката на законскиот проект, бидејќи секоја политичка партија ја гледа директната шанса од добивањето или во губењето на изборите, како што имавме можност и денеска да слушнеме тука, без да се кажат објективно вреднување на законскиот проект, дали реално го материјализира самиот законски проект за избори кои го усвоија и овој Парламент, законскиот проект дали реално го материјализира самиот законски проект за избори кои го усвоија и овој Парламент, почесто се одеше да се критикува или да се инструментализира законскиот проект во волјата на општествена опција за добивање на изборите, па конкретно дури на секој пратеник во Парламентот во правењето на изборната единица за да ги зголеми или да ги намали шансите за добивањето на изборите.

Може слободно да се каже дека не прифатливо е донесувањето на законот во една постапка, затоа што процедурата како процедурата не значи само тактизирање на политичките партии, во градењето на тоа законодавство, туку самата формална процедура значи и шанса да се исправат сите негативни, да се фаворизираат сите позитивни страни на законскиот проект во афирмацијата на тој проект кој го усвоивме, а тоа беше за изборот на пратениците.

Поаѓајќи од фактот и дека времето беше многу кратко, почитувајќи ги тие принципи што ги прифативме во Законот за избор на пратеници, јас предлагам за законот сепак да се оди во две фази, а тоа да биде прифатен како Предлог за донесување на закон, дека има потреба од донесување на таков законски проект и дека тој законски проект директно, најверодостојно го операционализирал Законот за избор на пратеници, од една страна, а од друга страна во формалната процедура и во расправата кога ќе потегне од моментот на донесување како Предлог на закон се додека дојдат во собраниска процедура како предлог на закон, сигурно пратениците ќе изготват голем број на амандмани, кој Собранието релевантно ќе ги погледне и оценувајќи ги сите заедно или неприфаќајќи ги законските проекти, ќе донесеме еден веродостоен, еден најдобар закон, што може во моментот Републиката да го донесе и дека ќе маме еден закон кој дефакто, до крај ќе го операционализира Законот за избор на пратеници на Република Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Дали уште некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој друг не бара збор, го заклучувам претресот.

На Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок:

1. Собранието на Република Македонија го усвојува Предлогот за донесување на Закон за изборни единици за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија.

2. Владата на Република Македонија ќе изготви и на Собранието ќе му достави Предлог на закон, при што ќе ги има предвид мислењата и укажувањата содржани во извештаите на работните тела, мислењата и предлозите на господин Назми Маличи, како и укажувањата од расправата на седницата на Собранието на Република Македонија.

3. Овој заклучок заедно со извештаите на работните тела, мислењето и предлозите на господин Маличи, како и укажувањето од расправата на седницата на Собранието на Република Македонија да се достави до Владата на Република Македонија и Министерството за правда.

Кој е за предложениот заклучок, молам да крене рака? (64 пратеници).

Дали има некој против? (1 пратеник).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Собранието го усвои предложениот заклучок.

Минуваме на точката 23 - Предлог за донесување на Закон за здравствено осигурување.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Предлогот за донесување на закон, извештаите на работните тела на Собранието Ви се доставени односно поделени.

Отворам претрес.

Има збор господин Илиевски, министер за здравство.

ПЕТАР ИЛИЕВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, дами и господа.

Би сакал да се осврнам на Законот за здравствена заштита, кој што за прв пат заедно беше донесен со Законот за здравствено осигурување во еден единствен закон во 1991 година, како прв наш закон. Тој закон беше дополнуван во 1993 година, 1995 година. Но како што знаете состојбата во стопанството, во тој временски период доведе до пад на доприносите во Фондот за здравствено осигурување, бидејќи постоеше намалување на вработените во стопанството, неплаќање на доприноси, исплата на плати преку бонови, натура, во готово од дневниот пазар и друго, така што дојде до пад на здравствениот денар.

Би ги кажал следниве показатели. Во 1991 година доприносот во Фондот изнесуваше 342 милиони долари, 1992 156 милиони, 1993 година 194, 1994 година 226, 1995 година 226, 1995 година 260 милиони долари, 1996 268 и 1997 година 192 милиони долари. Во овој временски период имаме краткорочна помош хуманитарна помош која што овозможи да здравството некако преживее. Но никогаш не се преживува со краткорочна хуманитарна помош. За таа цел направен е план за долгорочна помош за здравствена заштита со помош на кредити. Знаете дека во 1998 година Фондот го започнува своето работење со пренесен недостаток од 502 милиони денари и пренесен непокриени обврски на здравствените организации во вредност од 1.313.000 денари, што вкупно изнесува 1.835.000 денари. Покрај тоа знаеме дека со новото финансво работење имаше нешто подобрување и се подобри состојбата на Фондот за 10,9% во однос на 1996 година, но сепак средствата собрани од доприноси недостасуваат. Согледувајќи ги ваквите состојби Министерството во соработка со Светска банка се зафати за проект за транзиција на здравствениот сектор поткрепен со кредит од 16,9 милиони долари кој во овој ист Парламент беше одобрен тој проект со еден кредит од услови од период од десет години неплаќање и една камата од 0,75%. Владата со својата макроекономска политика за зајакнување на финансиската состојба на Фондот прави ревизија на плаќање на Законот за финансво работење, политика на партиципација на осигурениците при што се елиминирани широките ослободувања од неа и се пренесуваат многу одговорности на работодавачите при исплата на надоместок за боледување и вработените.

За подобрување на материјалната основа во здравството, ќе се обезбедува рационализација на мрежата на јавни болници со новиот Закон за лекови и конкурентни понуди на фармацевтски и медицински производи, воведување на капитациониот систем на плаќање во примарна здравствена заштита и воведување на информативниот систем како и додатна едукација. Се се тоа мерки кои што ги презема Министерството за здравство за подобрување на финансвата состојба во нашиот здравствен систем. За оваа цел ќе се измени како што знаете овој Закон за здравствено осигурување, со цел да се намали дефицитот до крајот на годината во колку се усвои потполно да се елиминира. Владата во декември 1997 година разгледувајќи го Предлогот за измени и дополнување на Законот за здравствена заштита, заклучи да се подготват два нови закони меѓу кои еден денешниот Предлог за донесување на Закон за здравствено осигурување.

Би се осврнал сега на партиципацијата, која што е регулиран; со член 33, 34, 35 и 36. Владата добро го разгледуваше овој проблем и одлучи за подобра примена да бидат ослободени само социјални случаи со ниски примања, за што ќе одлучи Министерството за труд и социјална политика. Ако овој Парламент мисли поинаку, нека даде свој придонес, свои забелешки, бидејќи е ова права фаза, односно Предлог за донесување на законот.

Сега би се осврнал на новите во овој закон, а тоа е годишно лимитираната партиципација, која што е едно демократско решение на оние кои имаат подолга потреба од здравствена заштита, штом ќе го постигнат тој лимит да бидат понатаму ослободени од плаќање на било какви услуги во текот на преостанатиот период од годината.

Друга новина е независен самостоен фонд со управен одбор и директор, доброволно здравствено осигурување и би напомнал дека овој закон е доста прогресивен и ги содржи сите начела кои Светската здравствена организација ги има зацртано за здравството на XXI век. А тоа е здравје за сите, право на сите граѓани на здравствена заштита, социјална сигурност, сеопгатност, солидарност, еднаквост.

На крај би рекол уште еднаш, ова е предлог на донесување на закон, а сите ваши дискусии, забелешки и предлози ќе бидат разгледани, анализирани како од нас како Министертство и се рабира како Валда на РМ.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Игнатие Богдановски.

ИГНАТИЕ БОГДАНОВСКИ:

Почитуван претседателе, дами и господа пратеници, господо министри, пред нас денеска е законот, односно Предлогот за донесување на Закон за здравствено осигурување. Ние денеска имаме можност по овој закон кривично широко и доста да дискутираме. Тоа е закон кој што како Предлог на закон, односно Предлог за донесување на закон веднаш треба да кажеме на стартот дека треба да го поддржиме, бидејќи во сверата на третирањето на делот на осигурувањето, тој носи многу новини. Но, тоа не значи сека се она што денеска е конципирано во законот да биде прифатено, затоа што сметаме дека во периодот кој што доаѓа разните мислења од една страна, од другата страна и нашите согледувања по системот на здравственото осигурување, концептот на осигурувањето во релативно слаба економска ситуација во државата, концептот на законот кој што има многу вредности кои што се преточени под критериумите на Светската здравствена организација и Светската банка, но на едно миље денеска кое што се наоѓа, а тоа е РМ.

Што е она ексенцијално што од овој закон можеме да извлечеме. Има повеќе или повеќе фактори за кои што сигурно денеска дека би требале да дискутираме. Еднаквоста и солидарноста кои што се базираат во овој Предлог за донесување на Закон за здравствено осигурување, еден од битните темелни вредности кои што денеска и во Светот, а посебно кај нас и во стариот закон го имавме. Меѓутоа, што е она што во еднаквоста на пружањето на здравствената заштита на граѓаните на РМ и солидарноста што можеме денеска да ја овозможиме со нашиот економски систем, она што треба да претставува вредност на едно миље, кое што е во нашава држава. Но, мислам дека сите договори и обврски кои што се преземени и од претходниот состав на Министерството и денеска, сигурно постојат одредени вредности кои што треба да ги акцептираме и како такви да ги поддржиме. Но, сигурно, дека во овој закон до крајни граници не ќе можеме да ги примениме и светските токови и светските трендови во делот на здравственото осигурување. Ако имаме обврзувачки вид на здравствено осигурување, од кои што произлегува и дополнително осигурување, кое што се базира на обврзувачкото дел, се поставува прашањето, каде и како со дополнителниот дел ќе се обезбедува пакетот на здравствената заштита.

Ние уште во овој период, сигурно со донесувањето на предлогот, односно со донесувањето на Предлогот за донесување на закон, секако повеќе ќе се осврнеме и на тој пакет и во времето кое што ќе доаѓа. Сигурно дека асоцијациите кои што имаат одредени забелешки ќе го дадат и својот дел.

Но, мора јасно и отворено да кажеме дека овој закон е рестриктивен. Рестриктивен е во однос на правата на соигурениците, односно како Предлог за донесување, бидејќи секој закон со себеси во зависност од економската состојба на државата, а од друга страна и од критериумите на Светската банка јасно и отворено е кажано дека сепак мора да се води сметка дека до крајни граници не може да биде здравствена заштита без надомест. Спроед тоа, од тој критериум ќе може да се води сметка, пред се самиот човек да води сметка за своето здравје, да води сметка за здравејто на пациентот и лекарот, но истовремено во повратна спрега да го обезбедува своето работно место - лекарот односно здравствените работници кои што се наоѓаат во државата.

Задолжителното здравствено осигурување, посебно базирано на еднаквоста и солидарноста, сепак треба врз база на одредени заклучоци, одредени дискусии, асоцијации, стручни тела во Републиката, со одредени предлози, мислења и сугестии, кои што ќе произлезат и од досегашната јавна расправа и од така да кажам, мислењата кои што ќе се изнесат овде од оваа говорница, сигурно ќе се имаат предвид во однос на донесувањето на овој закон, односно Владата на РМ ќе се произнесе.

Сигурно е едно дека, сепак, мораме во оваа држава да искристализираме три категории на граѓани во делот на здравствената заштита. Односно во социјалниот дел од осигурување во здравствената заштита. Првата категорија е популација која што доаѓа, а тоа е главно, елемент на превентивната и обврзувачка здравствена заштита на младата популација. Вториот елемент е стандардот на сите граѓани кои што треба да бидат опфатени во делот на партиципацијата и надомест од дел на трошоците. Третата популација е популацијата која што има релативно скромни примања, а тоа се права и обврски кои што произлегуваат од пензинирањето, односно од пензиските основици во Државата, а како што знаете имаме голем број пензионери, а со тоа имаме и релативно низок стандард на пензиите.

Ако ги анализираме овие сите три аспекти, а незапоставувајќи ги и мислењата на разни асоцијации на хронични заболувања, односно болни. Понатаму, зависниците кои што се исто така присутни во РМ и кои што во сверата на економијата, не ќе можат тоа да го поднесат. Од друга страна имаме и одредени асоцијации, како што е Национален комитет за дијабетис итн, за кои што тој дел, исто така во делот на пакетот на услугите за што треба да се води сметка.

Мислам дека врз база на дискусиите и заклучокот на Комисијата за здравство, кој што е доставен до Собранието на РМ, очекуваме дека во наредниот период за сите овие аспекти ќе има слух Владата на РМ, во делот во границите да го реализира измеѓу желбите и можностите на Републиката во овој момент на економските вредности.

Нема да претерам ако од оваа говорница кажам дека голем дел од пратениците на СДСМ се свесни за тежината на состојбата на економската вредност моментално во државата, сите дубиози кои се појавуваат во Фондот за здравство, сите недостатоци и губитоци, дека сепак, со една по рационализирана здравствена заштита во Републиката, а кога велам, не велам рестриктивна, но рационализирана, разумно паметна. Насочување на дел од средствата, со што

ќе се обезбеди едно милје во кое што, сепак една поголема категорија на граѓани на РМ, ќе биде задоволна, свесна за историскиот моменат на трансформацијата на здравството во РМ.

Да бидеме начисто едно, дека лесно е да дискутираме од позиција како даватели на здравствени услуги денеска, каде што здравството во РМ и граѓаните во РМ, кои што се наши, така да кажам пациенти, ние денеска припаѓаме на нај ситуираната социјална структура во Државата, затоа што вака или онака ја добиваме платата во државата. Тоа со себеси ќе повлече дека ќе треба сите малку повеќе да обрнеме внимание и на здравјето на пациентите, пациентите за своето здравје, но истовремено и нашата позиција постојано ќе биде на барометарот на преиспитувањето на вредностите на државата.

Мислам дека во границите на вредностите во оваа држава, а очекувам и поддршка, расположението и на Комисијата за здравство и на едне поширок, така да кажам, политички консултативен елемент, дека ќе успееме во времето и просторот кој што доаѓа да се усвои еден закон кој што ќе ги прифати елементите критериумите приближно на светските здравствени критериуми, но истовремено да биде имплементиран во оваа средина, за да секој може секогаш да има и увид и во својата здравствена ситуација, но истовремено и во економиката како своја, така и во однос на државата.

Морам да кажам една работа дека со донесувањето на предлогот на овој закон, односно денеска Предлог за донесување, а подоцна и Предлогот на законот, сигурно е во текстот, кој што ќе произлезе од ставот на Владата, пратениците дали на овој или на следниот состав на Парламентот, ќе можат да ги вградат сите оние светски трендови кои што ќе можат да се имплементираат во нашето здравство, односно и здравственото осигурување.

Но, не треба да забораваме за спроведување подоцна на овој закон, дека неопходно потребни ни се многу пропратни акти кои што се наброени и дека во рамките или заедно со законот, сигурно многу важни ќе бидат и пратејќите документи кои што ќе го обезбедуваат спроведувањето на овој закон. Ние тогаш исто така ќе се сретнеме, со одредени состојби и ситуации кои директно ќе се одразуваат на подобра организираност, сигурно и рестриктивност и во делот на здравствените работници, а и во делот на пациентите.

Сметаме дека со овој закон, поддржувајќи го Предлогот за донесување на законот, а во склоп на критериумите и обврските кои што се соодветни спрема Светската банка, па и имплементирајќи вредности и критериуми од Светската здравствена организација, од Светското здравство, да се изнајдат одредени параметри, кои што ќе можат во процесот на транзицијата да ги задоволат приближно вредностите, но тоа не значи дека во оваа состојба ќе успееме да донесеме закон кој што ќе биде идеален, но да се створат услови кои што во времето и просторот ќе може да се надоградува во зависност од економската сила на друштвото, односно во државата.

Мислам дека, го делам мислењето на повеќе пратеници дека треба да пријдеме на овој закон без многу големи емоции. Искажувањето на мислењата на пензионерите, искажувањето на Сојузот на борците, кои што имале одредени предимства во делот на здравствената заштита, одредена категорија на граѓани од хронични заболувања, превентивата, дека ќе успееме во интерес на сите граѓани на РМ да го донесеме овој закон. Сигурно е едно дека во спроведувањето на законот многу ќе зависи, пред се и до активните чинители, кои ќе бидат и консументи од една страна, но истовремено од друга страна и давателите на здравствените услуги. Ако успееме во тој пакет на услуги и вредности да ги издеференцираме есенцијалните вредности, што е за граѓаните на РМ, а мислам дека тоа се претпоставки кои што сигурно ќе се реализираат од доменот на стручната активност, на асоцијациите во државата и Министерството за здравство и ако успееме рационално да обезбедиме максимална рационализирана потрошувачка во спроведувањето на пакетот, ќе остане категорија на граѓани со кои што, сепак мислам дека од средствата кои што ќе се собираат ќе може на некој начин да се спонзорираат, односно да се обезбеди и некоја релативно, така да кажам со предлози кои што ќе дојдат некои категории на граѓани, почитувајќи го Устаот каде што вели дека, ниеден граѓанин на РМ, или ниеден граѓанин поради тоа што не располага со средства, да биде загрошено неговото здравје, поради сиромаштија, тој да нема здравствена заштита во РМ.

Во еден сегмент сметам дека овој закон треба да добие понатамошен тек и процедура и сметам дека она што денеска го имаме во средствата на јавна комуникација, разни искажувања, пиушувања, дека тензиите полесно треба да се симнат и со рационално разумно, трезвено размислување, но истовремено и имплементирање на она што мора, мислам дека ќе донесеме закон кој што ќе биде задоволен за сите граѓани на РМ, а посебно на оние категории, кои што се најмногу загрозени.

ЏЕЛАДИН МУРАТИ:

Има збор г-ѓа Трајаноска.

НИКОЛИНА ТРАЈАНОВСКА:

Почитуван потпретседателе почитувани министри, почитувани колеги пратеници, факт е дека постојниот систем на здравствено осигурување треба да претрпи радикални реформи. Тој се наоѓа во перманентна сериозна финансиска криза. Од друга страна неефикасноста во трошењето на средствата ги погодува подеднакво и корисниците и давателите на здравствените услуги, а нарушени се и основните принципи, како што се солидарност, еднавоста и други врз кои тој почива.

Реформите во здравството мора да бидат коренити со интегрално едновремено донесување на пакетот на закони, како што се Закон за здравствено осигурување, Закон за здравствена заштита, Закон за производство и промет со лекови, кои неодамна во ова Собрание го донесовме, како и едновремено донесување на сите подзаконски акти. Но, до денес во здравството не се направени никакви реформи.

И повторно преовладува мислењето дека не е време за реформи во здравствениот систем. Единствена реформа која досега беше направена тоа е осакатувањето на Медицинскиот факултет, кој во моментот нема никаков правен статус. Повторно се одлучува за варијанта да се штеди на терет на пациентите и на терет на здравствените работници.

Во овој период катастрофалната ситуација беше делумно ублажена со хуманитарната помош за некои есенцијални лекови, медицински материјал и неопходна апаратура. Се штедеше дури и на вакцинации. Цитирани сме во извештајот на Светската банка дека смалувањето на опфатот за имунизација на децата против детски сипаници во 1992 година, од 90% е сведен на 60%, била главна причина за избувнување на епидемија на ова заболување во 1993 и 1994 година ова стои во Извештајот на Светската банка од 1996 година.

Во овој период сме цитирани и во извештаите на Светската здравствена организација за зголемена инциденција на туберкулозата и бруцелозата кај нас. Според податоците на

Светската здравствена организација и Светската банка, смртноста на доенчињата од 2,8% е двојно повисока од просекот на земјите од Централна и Источна Европа, а три пати повисока од просечната смртност во развиените земји. Кардиоваскуларните заболувања се во пораст што се причина за прерана смртност и кај мажите и кај жените. Сето ова се должи на не соодветни превентивни програми. Се случува финансиски афери со јавните набавки, оставка на министри, состојби кои дополнително ја оптоварија и така тешката состојба во здравството. Сега е изборна година 1998 година.

Во предлогот на Министерството за здравство за Законот за здравствено осигурување кој е денес пред нас, како и предлогот на Владата за истиот закон до Парламентот, во првиот дел се даваат оценки за состојбата во здравството и се вели дела се изгубени осум години. Во овој период не се направени никакви реформи. Во 1998 година се влегло со загуба од 1835,7 милиони денари или преведено во германски марки тоа изнесува некаде околу 59 милиони германски марки. Во разговорите со голем број на експерти од Светската здравствена организација и луѓето од Монетарниот фонд, како и нивните извештаи кои тие ги доставуваат, се гледа дека зафаќањето за здравство кое изнесува 8,6% од општествениот производ, споредено со земји на многу повисоко ниво на развиеност се извонредно високи. Доколку се соберат од секаде доприносите во Фондот би имало доволно пари. Не се собираат доприносите од оние претпријатија зад кои стои Владата.

Овие експерти се изненадени од податокот дека степенот на искористеност на болничките капацитети е само 59%, податок кој е несфатлив за развиените земји. Исто така, тие се изненадени од фактот дека во одредени болнички установи лежечките болни сами мораат да ги набавуваат лековите. Според нивни податоци околу 28% од пациентите иако се здравствено осигурени, сами ги купуваат лековите без рецепт во аптеките. Непосредно пред изборите сега се сфати потребата од донесување на системски закони и спроведување на коренити реформи. Законите се носат по скратена постапка, без било какви консултации во најголема тајност, без да се донесат подзаконските акти во кои се кријат најголемите дубиози.

Ние од Либерално - демократската партија ги поддржуваме овие реформи и велеме дека е потребно донесување на системски закони и спроведување на реформи во здравството, но не и пет месеци пред изборите. Се изгубија осум години, сега можеме да се стрпиме барем пет месеци.

Сега неколку конкретни забелешки во врска со законот.

Прво, би сакала нешто околу поставеноста на Фондот. Заради тоа што не се знае неговиот статус, дали е државен или парламентарен, бидејќи во управниот одбор има членови кои ги именува министерот. Мислам дека со ова се бирократизира и се подлежи на константни политички притисоци. Подобро овој фонд да не биде под капата на политиката. Ваквата состојба е неодржлива и можеби е опортуно да се размислува за плурализација на фондови и деполитизација, со што би се спречила бирократизацијата и би се овозможило ефикасно користење на средствата.

Нешто околу системот на националното осигурување. Овој систем на национално осигурување не може целосно да се оствари по пазарни услови, но секако треба да постои нагласена подобра ефикасност. Солидарност треба да се обезбеди врз база на економски принципи. Исто така, добро е што е задолжително осигурување од аспект на покриеноста. Но, задолжителното осигурување не е единственото што се практикува низ светот, па се практикува дискреционо здравствено осигурување, т.е. доброволно.

Со овој закон не се обезбедува можност да заживее така нареченото доброволно осигурување, затоа што со предвидените членови не се познава суштината на осигурувањето како дејност. Имено, осигурување може да постои и да се развие пазар на осигурување за осигурителни настани за кои неможе да се предвиди ризикот однапред. Осигурувањето функционира врз база на непознат ризик. Онаму каде што осигурениците можат да влијаат врз факторите настанот за кој се осигурени да се случи, во тој случај секој вид на вакво осигурување ќе доживее крах. Исто така, треба да се прецизира во законот во каква форма е потребно да се врши осигурувањето кое се третира како доброволно. Здравството навистина е многу сериозна професија за; да се остави само на лекарите.

Неколку збора околу трошоците. Контролата на трошоците по себе повлекува голем број на искушенија кои постојат околу надување на трошоците. Овде треба да се разбере желбата на лекарите да ја почитуваат хипокритовата заклетва и да сакаат да работат со најсовремени средства. Но, исто така треба да се почитува и фактот што Македонија е сиромашна држава и средствата што се издвојуваат по жител за здравство се ниски. Тоа упатува на ригорозна контрола на средствата, затоа што онаму каде што постои систем на плаќање на услугите од страна на третата страна, тоа се во овој случај фондовите, неминовно кај давателите на услугите се јавува интенција за зголемување на обемот на услугите, па потребна е контрола. Не би требало да се плашиме од контролата, ова е дејност која неможе да се препушти на пазарот, затоа што пазарот во областа на здравството функционира со голем број на недостатоци.

Од тука е потребна регулација и интервенција. Либерално демократската партија е за реформи во здравствената сфера, кои ќе овозможат здравствена сигурност за сите граѓани, ефикасно здравствено осигурување врз пазарни законитости, кои подразбираат конкуренција на повеќе осигурителни фондови и со можност за менаџерско раководење со средствата на осигурениците.

Осигурениците треба да добијат вистинска вредност за своите пари и треба да се почитува достоинството на пациентот.

МИРКО ЛАЗАРОВСКИ:

Почитуван потпретседател, почитувани министри, почитувани соработници на Владата, почитувани колеги пратеници. Предлогот за донесување Закон за здравственото осигурување го означува практично почетокот на долго очекуваните реформи во оваа дејност, конечно воведување на пазарното стопанисување и по ефикасно работење, професионален однос и по домаќинско трошење на средствата кои со децении недостасуваа.

Овој закон и колку да се чини да е рестриктивен, како реформски закон треба да ги доведе во ред низата наталожени проблеми, односите да ги постави на здрава основа и да биде во полза и на корисниците на здравствените услуги, но и на давателите. Причините поради кои се носи овој закон се јасни со оглед на проблемите во оваа област, кои покрај донесениот Закон за здравствената заштита во 1991 година неговите измени во 1993, 1995 година се таложеа до мерка која неминовно доведе до носење на овој закон, а секако и законот кој треба да се донесе за здравствена заштита, со кој ќе се придонесе успешно да се решаваат долго очекуваните реформи. Ненавременото пратење на современите реформи, севкупните реформи во нашата

држава, посебно економските, средствата на Фондот за здравствено осигурување и здравствена заштита на граѓаните рапидно се намалуваа што ја доведе оваа дејност во тешка состојба.

Реформите што ги спроведува Владата на Република Македонија, односно ресорното министерство потпомогнати од Светската банка се битни и преку потребни за добро организирано здравство и по хоризонтала и по вертикала за успешна превенција и успешно лекување на болните, но и за исправка на системот на наградување во оваа дејност, во која досега се плаќаа само дипломите што секако дестимулативно делуваше и веќе е крајно време да не се плаќа неработењето, дипломи и квази титули со навистина ретки исклучоци кои поради ваквиот систем на наградување се разочарани, туку квалитетно вложениот труд кој има своја цена во Европа, а ние целосно се стремиме да станеме дел од европскиот систем.

Институцијата матичен лекар е голема придобивка и сосема нов квалитет, бидејќи тој ќе го носи теретот на примарната здравствена заштита, а ќе ја одредува секундарната, со што ќе мора да има знаење пред се, голема одговорност и за избор. За својата успешна или неуспешна работа ќе биде награден, односно платен по принципот на капитација, главарина, повторно биран, или ќе остане без пациенти и без плата. Затоа изборот на матичен лекар бара додатни напори за дополнителна едукација, дополнителна опрема, бидејќи сегашната не ги задоволува бараните критериуми. Пациентите се во дилема кого да изберат, но тие можат да оценат и при повторниот избор да го изберат истиот лекар, или бираат друг. Процесот на избор на матичен лекар ќе трае нешто подолго, од причини кои имаат објективен карактер, но и од низа субјективни слабости.

Новина во овој закон е доброволното здравствено осигурување за дополнително осигурување, кое ќе биде регулирано со посебен закон. Но, како ни една реформа, па и оваа посебно во здравството не може да помине безболно и без потреси, очекувани се реакциите и забелешките кои и тука, па и на Комисијата за здравство беа изнесени, од кои дел секако треба да бидат прифатени во втората фаза на донесување на овој закон.

Јас ќе се задржам на една категорија на болни за која сметам дека партиципацијата нема ниту етичко, ниту законско оправдување. Болните од душевни болести кои најчесто со сила ги тераме на лекување поради карактерот на нивната болест и кои досега беа задолжителен вид на лекување, сериозни последици и по нив и по нивните семејства и по државата дури и несакани последици ќе дадат, бидејќи не се земени во предвид основните карактеристики на овие заболувања.

Обемот, сложеноста на лекувањето, старосната структура, ургентноста во постапувањето, лекување кое е долготрајно, рехабилитација, ресоцијализација и враќање во процесот на живот на овие болни. Исто така и болните од болестите на зависност, иако тие се од мултидисциплинарен карактер треба да бидат ослободени од партиципацијата, бидејќи се работи претежно за млади луѓе од една страна, од друга страна што наркоманијата е веќе во една епидемиска форма и во Република Македонија, а лекувањето е сложен и долготраен процес.

Меѓутоа, партиципацијата претставува терет и на сите други категории, бидејќи е таква економската состојба во земјата, невработеност, ниски плати, со месеци неплатени придонеси и голема сиромаштија. Посебно се погодени пензионерите со малите пензии, кои со право реагираат.

Со овие мои забелешки и со одредени корекции Предлогот за донесување на овој закон е добар и јас го поддржувам и ќе гласам за него.

ЉУПЧО БЕЛИЧЕВ:

Почитуван потпретседателе, почитуван министер, почитувани колеги пратеници, поаѓајќи на говорница ми рекоа дека не сум лекар, односно веројатно немам право да дискутирам, но мислам дека и останатите пратеници имаме право да дискутираме, бидејќи законот зафаќа од правата и на граѓаните, посебно во поглед и на лекувањето, имаат право дури и обврска да кажат неколку збора за содржината на овој закон.

Најпрвин ќе кажам дека се сложувам со искажувањето на министерот, дека е потребно ново реформирано здравствено законодавство, чија примарна цел треба да биде унапредувањето на здравјето на граѓаните во рамките на ограничените средства за здравствена заштита. Исто така, се сложувам со становиштето изнесено овде дека со донесувањето на овој закон ќе се создадат и нормативно - правни претпоставки за по ефикасно функционирање на системот на здравствена заштита, нормално со овозможување на по квалитетни здравствени услуги.

Но, на полно ја игнорирам и не ја прифаќам определбата содржана во законот дека, до сето ова може да се дојде само преку политика на рестриктивност во однос на осигуреничките права на граѓаните осигуреници, неводејќи воопшто сметка за социјалната компонента кај населението со оглед на фактот дека кај поголем дел од населението состојбата во поглед на материјалната состојба е на ниско ниво, е не значи и преку рационалност во пружањето на здравствената заштита, квалитетот на услугите за да не дојде до повторно услуги во здравствената заштита, значи добро лекување, квалитетно, како и можеби потребата од соодветна рационалност и во вработените, кадарот во здравствената заштита.

Во оваа смисла на полно реков ги отфрлам определбите во законот дека, во иднина пензионерите осигуреници постари од 65 години, децата, крводарителите, жените во врска со бременоста, породувањето како и лица со хронични заболувања нема повеќе да ги остваруваат своите права од досегашниот Закон за ослободување од партиципација, односно учество со лични средства во поглед на обезбедувањето на здравствената заштита и дека ќе го изгубат ова свое право, односно ќе треба да плаќаат 20% од цената на здравствената заштита. Сметам дека овие решенија се погрешни, бидејќи се работи за категорија на граѓани, кои со оглед на возраста, стари луѓе и деца, видот на болеста, тешки болести, хронични болести имаат потреба од поголем број на здравствени услуги, отколку оние кои не припаѓаат во овие категории со овие болести, ако не и секојдневни и било какво предвидување на нивно учество во плаќањето на услугата ќе ги доведе на работ на егзистенцијата, односно нема да имаат ни основни услови за живеење, бидејќи и онака сиромашниот буџет домашен за живеење ќе треба да го трошат по лекари, по болници, или пак доколку со тие средства, сакаат да живеат, да се хранат, да ги плаќаат комуналните услуги, нема да одат на лекар, а тоа значи да го избегнуваат лекувањето, а со тоа сигурно ќе дојде до поголемо влошување на здравствената состојба. Тие луѓе треба да бираат, или да се снаоѓаат и тоа и тоа. Колку тоа мудро можат да го направат е прашање.

Во содржината на овој Предлог за донесување на закон не се избрани барем најадекватните решенија, зборува и фактот што на него голем број на забелешки имаат

Лекарската комора како асоцијација на лекарите испратени преку Лекарската комора и доаѓаме до еден апсурд. Од содржината на овој закон не се задоволни и осигурениците, а воедно и со одредени решенија и давателите на услугите и во таа смисла се поставува прашањето во чиј интрес, или на кого ќе му служи овој закон со одредена содржина, или со одредени некавалитетни решенија во него.

Поаѓајќи од изнесеото, предлагам во член 14 став 2 и во член 15 став 1, точка 3, без оглед дали осигурениците жени во случај на бременост, породување и мајчинство земаат плата во претпријатијата каде што се вработени со оглед на специфичноста на оваа услуга и дека се работи за донесување на свет деца, нашата иднина, мислам дека овој надоместок треба да им се исплаќа на овие осигуреници, без оглед што во нивните претпријатија не го земале надоместокот, односно платата.

Мислам дека овој надоместок треба да им се исплаќа на овие осигуреници, без оглед што во нивните претпријатија не го земале надоместокот односно платата. Залагањето за едно вакво решение, реков го образложувам од причини што се работи за донесување на свет деца, зголемување на популацијата, што сите ние го сакаме и ние како политика треба да го мотивираме мајчинството, па и од еден хуман аспект.

Што се однесува до член 34 од предлогот, каде се предвидува кои осигуреници се ослободени од учество во партиципацијата, сметам дека освен осигурениците корисници на постојана паричан помош, односно социјална помош, како и оние лица кои во текот на годината дале надоместок поголем од просечната плата. Треба да бидат ослободени од партиципацијата и осигурениците деца до 14 годишна возраст, осигурениците дарители на крв, со оглед на хуманоста што тие ја покажуваат и користа од дадената крв за останатите граѓани.

Понатаму здравствените услуги во врска со лекување на хроничните болести, бидејќи рековме дека тоа; се граѓани кои повеќе пати односно постојано треба да користат здравствени услуги. Тоа се дијализата, реуматските заболувања, дијабетисот и лицата постари од 65 години како и инвалидите на трудот. За ова мислам дека, употребата на секакви зборови и искажувања не се потребни од аспект, реков на видовите на болеста, потребата од лекување, возраста и материјалната состојба на оваа категорија граѓани со оваа возраст и овие болести.

На крајот сакам да го истакнам следново: Можеби во оваа фаза на донесување, Предлог за донесување на закон, овој закон би добил одредено мнозинство за да помине во Парламентот, но сигурен сум дека доколку со истата таа содржина оди во фаза на Предлог закон, овој закон дојде на овој Парламент или наредниот Парламент, сигурно нема да добие поддршка од пратениците, доколку во него не бидат отстранети овие аномалии, како што реков во поглед на намалување на осигуреничките права на одредена категорија граѓани и во поглед на партиципацијата со оглед на присутното незадоволство и лошата материјална состојба кај граѓаните во нашата држава.

Доколку овие работи бидат изменети, сигурно ќе бидам еден од тие пратеници, доколку се каже таква можност сигурно би му дал поддршка. Доколку законот остане со оваа содржина, јас лично не го прифаќам и нема да го поддржам.

ДУШАН ДАНЕВ:

Почитуван потпретседателе, почитувани министри, дами и господа пратеници, уште на почетокот ќе кажам дека јас ќе го поддржам Предлогот за донесување на Закон за здравство и покрај неговата рестриktivност, со надеж дека во следната фаза ќе има можност уште еднаш да се испроверат некои од понудените решенија, конкретно мислам на партиципацијата околу која се дигна доста расправа и покрај тоа што сум убеден дека предлагачите на законот се со идеја таа да биде минимална, не да ги многу зафаќа осигурениците.

Предлогот за донесување на Законот за здравствена заштита предмет на денешнава расправа е материја од извонредно значење, бидејќи задира во сверата на, несомнено најчувствителните потреби и интереси на секој поединец што живее на овие простори. Се работи за закон кој директно влијае на сигурноста и расположението на граѓаните, предизвикувајќи честопати спонтани реакции па и незадоволство.

Токму од тие причини се јавил за дискусија, со цел да се обидам да дадам свој скроман придонес во искрената желба на предлагачот да ни понуди текст, кој во вкупната констелација на односи што го карактеризира здравственото осигурување како комплементарен дел на системот на здравствената заштита, ќе ги задоволи потребите на осигурениците, а во исто време ќе кореспондира со насоките за реформиите во секторот на здравството, наложени од Светската банка, како услов за користење на Финансиската помош од 16.9 милиони долари.

Материјалот го проучил со посебен интерес и внимание, бидејќи ги уредува односите во областа која е со најдиректна врска со дејноста ко која работам. Секојдневно сум во контакт со осигурениците и си дозволувам слобода да кажа дека со значајна мера го чувствувам пулсот на граѓаните кои во бројни ситуации манифестираат револт поради некои ограничувања на правата што ги остваруваат, согласно важечкиот закон.

Компарирајќи ги постојните законски решенија со овие што се предлагаат, длабоко сум убеден дека ќе внесат поголеми ред во секторот на здравственото осигурување и поголема рационалност на работењето на здравствените организации. Поеќе евидентни дубиози кои подолго време опстојува во здравствениот сектор сигурно ќе бидат, ако не сто процентно, барем во значаен процент надминати и ќе бидат ставени под поголема контрола. Ќе се воведат поголеми ред и дисциплина во енормната потрошувачка на лекара и ќе се намали бројот на дуплирани здравствени услуги, за кои не постојат оправдани медицински индикации. И конечно со овој закон се прави успешен обид да фатиме приклучок со современата медицинска доктрина иманентна во земјите во кои примарната здравствена заштита игра значајна улога во системот на здравствената заштита и каде нејзе и се давз доминантно место, што во крајна консекоенца е во духот на вкупната развојна стратегија на здравственото осигурување во Република Македонија.

Со некои од корекциите што се предлагаат во законот, условно ќе исчезнат дел од проблемите кои ја оптоваруваат и онака плитката каса на Фондот за здравствено осигурување, кој навистина е исправен пред нивната "наезда" и едноставно предвреме ќе се загуши со обврските што ги има. Наспроти тоа појавата на така нареченото евазиско стампедо се повеќе се вгнездува во општествената свест, диктирана од вкупната неповолна економско - финансиска состојба на земјата. Непобитен е фактот дека законскиот инструментариум, кој е или треба да биде во функција на заштита на рамномерен прилив на средствата, недоволно функционира и се посериозно се заканува на фондот, кој едноставно не е моќен сам да се заштити. Разните злоупотреби и изигрување на Законот за финансиско работење и изнудениот финансиски бонус, како рефлексии на состојбите во стопанството, често пати аминувани и од релевантните

субјекти» како израз на добрата намера и желба да им се помогне на се повеќе исцрпените стопански субјекти. Се чини овде треба да ја бараме и оправданоста, а јас би рекол и императивноста од што побрзо пеглање на диспаратот во кој западнавме и ургентно менување на легислативата со која се уредува системот на здравствено осигурување.

Да бидам искрен за ова постои скриена опасност, што го потврдува канонадата од критики од повеќе заинтересирани субјекти и полемичките коментари што изминатите денови имавме прилика да ги слушнеме и прочитаеме во електронските и печатените медиуми.

Добар дел од тие критики јас ги ценам за тесногради и крајно необјективни. Повеќе од нив се од сверата на опробаниот рецепт на отворено спротивставување на опасноста за губење на стекнатите позиции и привилегии што ги уживаат поголемиот број здравствени субјекти, а некои критики се од арсеналот на политичкиот маркетинг.

Во намера да проникнам во фактографијата со која елаборира предлагачот и со која ја брани потребата од поголеми рестрикции во правата на осигурениците, во значителна мера сум согласен со повеќе решенија. Но, една работа мора да биде јасна, а тоа е оценката дека се работи за рез врз одредени права на осигурениците, кои не можат да останат инертни кон она што им се нуди. Апсолутно е неспорно дека квантумот на правата на осигурениците треба да биде димензиониран и да соодветствува на материјалните можности на фондот.

Меѓутоа, мораме да бидеме свесни и за околноста на тоталната немоќ и на повеќе категории на осигуреници кои едноставно не се во состојба да го понесат товарот пред кој се исправени. Јас не сакам во оваа пригода по детално и таксативно да ги посочам кои се категории на осигуреници ќе се најдат засегнати со новите решенија што се однесуваат на партиципацијата. Би ги споменал само пензионерите, децата до 18 години возраст и хроничните болни од т.н. специфични заболувања, кои сериозно ќе ги почувствуваат последиците од новите законски решенија. Пред нивната судбинска врзаност за секојдневна потреба од здравствени услуги и медикаменти, нема да делуваат убедливо никакви аргументи за ваквата или онаква состојба на Фондот. Напротив, тие борејќи се за своето здравје се оглушуваат од вистините што им се сервираат. Нивната филозофија е едноставна и јасна, а тоа е дека општеството за нив мора да се грижи и ако ништо друго да им ги олесни маките предизвикани од нарушеното здравје.

Имајќи го сето ова во предвид, мислам дека водени од желбата да бидеме хумано општество, ќе мораме уште еднаш по сериозно да размислиме за рестриktivноста на законот и да се обидеме да изнајдеме по оптимални решенија, кои ќе бидат во функција на повисок степен на уважување на потребите и интересите на осигурениците. Се разбира тоа не е ниту лесно, ниту едноставно, но сепак ми се чини на тоа сме принудени, зашто условно речено слободата што ја имаа осигурениците во изминатиов повеќедецениски период, ќе има контрапродуктивен одраз секое решение кое ќе се обиде на драстичен начин да ја одземе и ускрати.

Според мое длабоко уверување, решавањето на материјално – финансиските дубиози во Фондот, треба да се бара и во повеќе други сегменти на здравствениот сектор, при што најверојатно ќе се изнајдат оптимални прифатливи решенија за премостување на проблемите со кои сме соочени. Паралелно со умерената рестриktivност во правата на осигурениците што ги остваруваат преку Фондот за здравствено осигурување, решенијата треба да се бараат и преку изнаоѓањето на далеку по рационални форми во организирањето и делувањето на самите здравствени организации, за кои се залага и министерот со неговите соработници.

На крајот јас би кажал уште тоа дека, ќе го поддржам предлогот и покрај неговата рестриktivност, со надеж дека некои работи веројатно ќе може и да се искорегираат во следната фаза.

РИСТО МАРКОВСКИ:

Почитуван потпретседателе, почитувани министри, дами и господа пратеници. На самиот почеток да кажам дека не е спорна неопходната потреба од донесување на Законот за здравствено осигурување и тоа е во согласност со заложбите за ново здравствено законодавство, современо и реформски настроено, но ќе напоменам со задржување на нашите досегашни позитивни искуства и форми кои досега се покажаа дека добро функционираат.

И понапред сум кажал дека досегашниот систем наш за здравствена заштита е доста добар и не ни требаат коренити промени, туку со перманентни добра, замислени измени тој да се направи подобар и по компатибилен со современите европски и светски системи за здравствена заштита, но сега имајќи го предвид пред се нашите досегашни искуства и материјално - финансиските можности на нашата држава и на нашите граѓани.

Во понатамошните фази овој закон што треба да го донесеме, мислам дека би требало да се разгледува заедно со законот, односно со измените на Законот за здравствена заштита и тоа би обезбедило еден по систематичен и подбар пристап кон пробелмите кои се решаваат. Од друга страна и сите субјекти кои учествуваат во широката дејност на здравствена заштита, тука е Министерството за здравство, Фондот, Владата, здравствените организации, здравствените работници, по целосно и подобро ќе можат да го согледаат своето место и својата улога, своите права и своите должности во системот на здравствената заштита.

Инаку во целост ги поддржувам основните начела на кои се заснова овој Предлог за донесување на закон. Тоа е пред се задолжителноста на осигурувањето, начелото на сеопфатност, солидарност и еднаквост на граѓаните.

Како што нагласи министерот во своето уводно излагање, секој пат ние проблемите нема да ги решиме само со носењето на овој закон. Треба да следат уште многу активности кои повеќе и подолго време се во тек преку Министерството за здравство. Тоа е рационализацијата и реорганизацијата на здравствените установи и здравствените работници, реалното определување на цените на здравствени услуги, компјутеризацијата, усовршувањето на кадарот и јас би нагласил, што сега не е така, во големото учество и ангажирање на Владата во сегментот на здравствената заштита.

Малку како да ми подзастана и доцни санирањето на дефицитите на Фондот за здравствено осигурување, кои после Фондот за вработување и за пензиско осигурување, беше на ред некаде 1997, 1998 година. Мислам дека без поголемо ангажирање на Владата, на Буџетот на РМ, тешко Фондот и Министерството за здравство ќе може тоа да го направи.

И во овој закон се гледа дека на прво место треба да ни биде грижата за здравјето на луѓето, односно како со средствата со кои располагаме во Фондот да обезбедиме по квалитетна и подобра здравствена заштита, балансирајќи од една страна меѓу потребите на осигурениците и нивните права, обврските на здравствените работници и пред се средствата со кои располагаме.

Имам впечаток дека во овој закон, тоа го кажав и на Комисијата за здравство, барем во овој закон, Предлог закон некако се оставени понастрана здравствените организации и работници. Тие треба да имаат активна и рамноправна улога заедно со Министерството и Фондот, да учествуваат во подготвувањето, со свои сугестии, во сите подзаконски акти кои ќе се носат, особено кога се догвара за цените за здравствени услуги или за критериумите кои ќе се носат, по кои Фондот за здравствено осигурување ќе склучува договори со здравствените организации, бидејќи така како што сега е предложено во Законот за здравствено осигурување е нелогично, Фондот како плаќач на услугите, единствено тој да ги носи критериумите и се она што следи во договарањето за плаќање на тие услуги.

Здравствените организации и работници и другите субјекти како даватели на услуги треба да имаат рамноправна улога со Фондот, дали самостојно или преку Министерството за здравство, тоа треба да се види.

Инаку предложените одредби за плаќање на партиципација околу кои доста се дискутира, во фиксен износ, позитивно ги ценам, но сепак мислам треба да се размисли и преиспита решението со кое се напушта ослободувањето од плаќање на партиципација на некои категории на осигуреници за некои болести. На евентуалното вакво решение во понатамошната фаза би требало од Фондот да претходи една по сеопфатна и по целосна анализам, што значи тоа како финансиска категорија односно што значи тоа како заштедени средства, но не на штета на осигурениците, за Фондот. Дали тоа сигнификатно би ја подобрило лошата материјално - финансиска состојба на Фондот, што тоа би значело од друга страна за овие категории на осигуреници, пред се од апсект на нивното здравје, потоа и нивната финансиска можност и евентуалното решение во понатамошните фази треба да поаѓа од овие претпоставки.

На крајот давајќи ја целосната поддршка на овој предлог за донесување, мислам дека Министерството за здравство како и досега ќе ги има предвид сите предлози и забелешки кои одат во правец на подобрување на Законот за здравствено осигурување и што поскоро ќе добиеме Предлог на закон.

ЦЕЛАДИН МУРАТИ:

Има збор г-динот Трајков Милчо.

ТРАЈКОВ МИЛЧО:

Почитуван потпретседателе, господа министри, дами и господа, малку една, би рекол докторска атмосфера, ќе продискутираме за тоа што воглавном се претставници од лекарскиот еснаф, колеги пратеници овде во Собранието.

Бидејќи е ова прва фаза од законот, околу неопходноста од неговото донесување, мислам дека тоа е не дискутабилно и дека треба, јас лично како пратеник, давам поддршка на неговото донесување.

Во однос на неговото донесување и забелешките од поедини колеги пратеници, дека се доцни со неговото донесување, и дека практично реформите во здравството доцнат, јас би потсетил на еден факт, доцнат веќе 8 години, јас би потсетил на еден факт дека во 1991 година е донесен нов Закон за здравствено осигурување, во кој закон е укинато претходното сизовско однесување. Практично е овозможена приватизација во здравството, што секако е еден револуционерен чекор.

Од тој аспект секако треба да се спомнат и измените на Законот за здравство во 1993 и 1995 година, што исто така значеа чекор напред во фазите на реформирање на здравствената заштита и адаптирање на новиот општествено - политички систем, во кој што ние живееме. Јас не би дискутирал за целиот закон. Тој опфаќа повеќе сегменти. Претходните дискусии искажаа повеќе мислења на тие сегменти. Јас би дискутирал воглавном на два сегменти.

Едниот е изборот на институтот матичен лекар, а вториот сегмент е во главата што се однесува на самостојното финансиско организирање и функционирање на Фондот за здравство.

Во однос на институтот матичен лекар, тој законски егзистира од 1995 година, согласно измените на Законот за здравствена заштита што ги донесе овој Парламент. За жал, неговата имплементација одеше доста споро. Мислам дека, повеќе беа објективни пречки. Секако имаше и одредени субјективни пречки од самиот терен. Мислам дека е тоа исправно решение, дека институтот матичен лекар треба да функционира. Во измените тоа беше членот 14, а сега со новиот Закон член 28 и мислам дека е тоа правилно решение. Кој се причините зошто мислам дека така треба тоа да функционира?

Прво, во однос на тоа што на тој начин се заштедуваат одредени средства во Фондот. Имено, се оневозможува пациентот, како што до сега можеше, одредени пациенти практично да шетаат од еден до друг лекар, што секако го правеле, согласно на своите потреби и одредени тегобии што ги чувствуваат. Меѓутоа, на тој начин, согласно новиот начин на финансирање практично и приватизацијата во здравството и отворањето огромен број приватни здравствени организации, што сите фактурираат на Фондот, наеднаш Фондот се најде во ситуација покрај количината на средства, се работеше за иста количина на средства, до душа сега намалена заради економската состојба, од друга страна да речам конзументи на тие средства и нивниот број значително се зголеми со појава на приватните здравствени организации. А, се работеше за ист број на осигуреници во оваа држава.

Значи, сакале или не, Фондот и Министерството за здравство мораше да направи некој чекор со кој што, практично, истата таа количина на средства правилно ќе ја насочи. Мислам дека, токму тој систем на капитација и секако изборот на матичен лекар и информациското организирање, со тоа што еден пациент во текот на една година може да оди само кај еден лекар од примарната здравствена заштита, значеше веќе одредена заштеда на средсва. Кои се тие заштеди? Јас мислам дека не се мали, а Министерството ќе каже.

Во однос на здравствените осигуреници, која е позитивноста во однос на матичниот лекар?

Мислам дека, прво, подобро е за здравјето на еден пациент во примарната здравствена заштита да го води еден лекар, а не повеќе лекари да се грижат за неговото здравје. Со самото тоа се појавува полипрагмазијата, бидејќи секој лекар има одреден став кон приодот и лекувањето на одредена болест и адекватна терапија. Тоа веќе значи препишување на куп лекови, поголема група лекарства за иста болест. И тука ќе дојде до одредени заштеди на средства и не се само заштедите причина, туку секако подобро е кога еден лекар ќе се грижи за здравјето на пациентот.

Во однос на капитацијата, зошто мислам дека е позитивен чекор?

Нешто за тоа претходно и елаборирав, имено количината на средства по осигуреник практично сега ќе биде правилно насочена и ќе нема нејзино расплинување, нејзино зголемување, поголемо барање од Фондот. Од друга страна, со воведувањето на институтот капитација сега веќе се создава конкуренција меѓу лекарите. Некој вели дека е тоа негативна

конкуренција. Сигурно дека има такви примери, но мислам дека ќе преовлада позитивната конкуренција. Имено, лекарите во примарната здравствена заштита ќе се доведат во ситуација практично да се натпреваруваат за наклонетоста на пациентот. Секако дека пациентите ќе знаат да го ценат стручниот аспект на тоа. Од друга страна и односот на самиот лекар.

Мислам дека, веќе нема да се случува пациентите буквално да бидат избуткувани од ординациите. Со примена на капитацијата, лекарите секако ќе го променат својот однос, а од друга страна секако ќе се трудат максимално да го пружат она што интелектуално го содржат како медицинско знаење во себе, се со цел да го задржат пациентот. Секако дека во почетокот на имплементацијата на матичниот лекар има доста неправилности. Меѓутоа, мислам за тоа не е крив институтот, туку дека е често изигрување на тој институт. Но, сега ќе дојде 1 август една година од имплементација на матичниот лекар и мислам дека доста од тие неправилности ќе бидат отстранети. Пациентот ќе биде свесен за тоа што потпишува и кому ја поклонува довербата.

Би сакал да кажам, мислам дека е тоа став на Министерството, реформата не треба да застане само на примарната здравствена заштита. Потребна е реформа и на секундарно и на терцијарно ниво. Се надевам дека Министерството наскоро ќе излезе со предлози од тој аспект.

Дозволете да изразам одредена резервираност во однос на настојувањето 80% од случаите да бидат решавани на примарно здравствено ниво. Не дека тоа е лошо обмислено, туку едноставно мислам дека во овој момент сепак примарната здравствена заштита сеуште не е во состојба да ги апсолвира тие 80% од пациенти. Зошто мислам така? Прво е потребно да се изврши одредена реформа на едукацијата на тие здравствени кадри, во смисла во рамките на Медицинскиот факултет да постои повеќе практично обука на докторите, практично сите дејства што треба лекарите да ги обават на примарно ниво самите да бидат за тоа обучени. Секако, тука е во прашање и статусот на лекарите од секундарната здравствена заштита. Барем до скори имаше ситуација доста лекари да бидат испраќани на специјализација. Секако, тоа одеше согласно на одредени програми, меѓутоа да не се доведе во ситуација во определен момент да се создадат поголема група лекари - специјалисти, а сепак сите проблеми да се решаваат на ниво на примарна здравствена заштита, па да се појави одреден вишок на лекари специјалисти.

Во однос на членот 28, на ставот 3 мислам дека треба да претрпи одредена измена. Начинот на избор на матичен лекар, како и правата и обврските на избраниот лекар треба да ги утврдува Фондот, во согласност со еснавските организации. Затоа што на одреден начин сепак се утврдува статусот на лекарот, всушност на докторот, со тоа законско решение, а сепак треба од една страна законодавецот да мисли и на правата и обврските што докторот како професија треба да ги има.

Во однос на вториот сегмент, на сегментот на формирање на Фондот како независна институција, тоа е за поздравување, како и самата организациска структура. Одредени предлози од страна на Лекарската комора не мислам дека се добро решение, едноставно затоа што мислам дека значат враќање кон СИЗ-овското организирање. Мислам дека преку оваа организациска структура, преку конституирање на Фондот, се овозможува одредено влијание на самите осигуреници преку 5-те претставници - осигуреници во рамките на тој управен одбор. Потоа, преку двајца претставници од работодавачите, како и преку двајца претставници од здравствените организации. Значи, истовремено постои присуство на тие кои даваат услуги и кои ги конзумираат услугите.

Во однос на делокругот на работа на Фондот, мислам дека е потребно истиот, кој сега се јавува како медијатор меѓу корисниците и давателите на услугите, да овозможи влијание во својата работа од страна на корисниците и давателите на услуги. Тоа влијание до некаде е овозможено согласно на самото конституирање на Управниот одбор на Фондот и се надевам дека во подоцнежното решение ќе биде потенцирано тоа влијание.

Во однос на главата VIII што се однесува на здравствените установи, мислам дека е потребно да се допрецизира и потенцира местото на здравствените организации, во утврдување на критериуми за склучување договори меѓу Фондот и здравствените организации, како две рамноправни договорни страни. За тоа нешто говореше и колегата Ристо Марковски. Треба точно да се прецизираат и критериумите, заради немање можност од субјективизам.

И уште една забелешка, во членот 22, во формулацијата, тоа се однесува на упатување на осигурениците на Инвалидско - пензионата комисија. Кога треба да бидат упатувани, стои формулацијата "после подолго отсуство од работа". Сигурно дека Министерството во своите подзаконски акти точно ќе допрецизира за која болест колку е тоа време, макар што и тука, доктори сме, знаеме дека не може точно да се предвиди текот на болеста. Меѓутоа, да нема одредени манипулации и злоупотреби околу тој термин - подолго отсуство од работа.

Нешто околу дискусијата, во смисла на забелешката дека Министерството за здравство нема ништо направено во однос на кардио - васкуларните болести, дека кардио - васкуларните болести се во пораст, заради негрижа на Министерството во однос на овие заболувања.

Со таа констатација не се согласувам. Напротив, како лекар кој стриктно се занимава токму со таа област, точно е дека има пораст на кардио - васкуларни заболувања, меѓутоа, ќе дозволиме, пораст има и во САД и во западните земји. А, не можеме да кажеме дека таму Министерството за здравство не води грижа за тие заболувања. Обратно, преку одредени гестови, Министерството за здравство кажало дека и те како се грижи за тие заболени, преку изградување на Клиниката за кардиологија, преку опремата, екипирањето и донесувањето на најмодерна светска опрема во овој момент, па ако сакате на крајот и преку интенцијата и во руралните области да се донесат електрокардиограми, се со цел рано да се детектираат тие кардио - васкуларни заболувања и да им се помогне во нивно навремено елиминирање. Благодарам.

ЏЕЛАДИН МУРАТИ:

Има збор г-динот Кенан Хасипи.

КЕНАН ХАСИПИ:

Почитуван г-дине потпретседателе, почитуван министер, колеги пратеници, најпосле г-дине во реформите во здравството. Реков најпосле, затоа што претпоставувам дека и во претходниот мандат каде што ова Собрание имаше голем број на лекари и во овој мандат, вработените во сферата на здравството ни префрлуваат - Вие ништо не работите за здравството. Тоа морам отворено да го кажам на оваа говорница. Сега се дава шанса нешто да кажеме не поради задоволување на нивната суета, туку да овозможиме нешто да се стори, најпосле, за здравството, како сфера од посебен општествен интерес.

Впрочем, самиот Предлог за донесување на Закон за здравствено осигурување предизвика огромна реакција меѓу населението. По овој закон се отвори широка расправа, а беа вклучени и

корисниците на здравствените услуги, давателите на здравствени услуги, Лекарската комора, Стоматолошката комора, разни асоцијации, Сојуз на пензионери, Синдикална организација, Сојуз на воени инвалиди, Борци и други. Самото тоа покажа дека Законот во самиот старт пројави огромен интерес.

Тоа не е случајно, затоа што севкупниот социјален амбиент не трпи рестрикции. Не значи дека не мора да ги има, но сигурно дека рестриктивниот приод ќе предизвика лавина реакции и, за да опстане овој закон, треба аргументирано да се настапи за да се докажи дека има или нема потреба од таков пристап.

Морам да кажам дека Предлогот за донесување на Закон за здравствено осигурување е само една карика. Реформите во здравството прифаќаат измена на Законот за здравствена заштита, одредување, законско регулирање на статусот на давателите на здравствените услуги, почнувајќи од лекарите, па се до останатиот медицински персонал. Доколку се обезбеди еден таков блок, веројатно ќе се постигне ефект во реформите. Се друго, би можело да значи предолго губење на време и да не се добијат саканите ефекти.

Втора карактеристика е што мора во разговор со оние кои инсистираат ние длабоко да згазиме во реформите, да им се каже дека трансплтирање на готови реформи од високо развиени индустриски земји во една ваква земја, каде што дефакто имаме стотици илјади невработени и тешка социјална положба, огромен број стечајци, може долгорочно да покаже негативни ефекти. Мораме тие шеми да ги адаптираме некако на нашето поднебје, од причини што можеме да дојдеме до многу полоша состојба.

Од 1995 година воведовме институција матичен лекар. Самиот факт дека тешко заживува таа институција, па дури и заживува многу тешко во пилот - центрите, укажува на неколку работи:

Прво, дека менталниот склоп на нашето население е да не биде фиксирано за еден човек, што мора со текот на време да се менува;

- покажува недоволна желба да се прифати и тоа од страна на давателите на здравствени услуги;

- покажува дека институцијата матичен лекар не може да заживее ако не заживеат други дополнителни работи:

1. Да постои можност да води лекарот евиденција на здравствената документација на болниот. Сврхата на институцијата матичен лекар не е само да си го има лекарот, туку лекарот да има во секое време увид во здравствената состојба на болниот. Тој увид ќе го има доколку располага континуирано со документацијата на болниот, во смисла на прегледите и парамедицинските истражувања. Инаку, ќе се сведе само на јавување кај матичен лекар ќе земе упат за специјалист и проблемот е решен.

2. Бара прераспределба во здравствениот сектор. Тоа значи дел од лекарите во примерната здравствена заштита, каде се пребукирани, да се префрлат во населени места, бидејќи имаме случаи, населени места со 7 – 8 илјади жители со еден или два лекари. Каде се стандардите? Како може тој да биде матичен лекар на 7 - 8 илјади жители? Или евентуално во поедини места каде има недостиг од таков кадар да се овозможат многу вработувања од тој профил, а сите сме свесни дека удираат на вратите итн.

3. Бара измени во уписната политика на Медицинските факултети, на Стоматолошкиот факултет и бара измена во начинот на едукацијата на медицинските кадри. Дури, со вклучување на институцијата матичен лекар воочуваме дека кај одреден дел на лекари, внимавајте ние овде мораме да зборуваме отворено, инаку не можеме да ги карикираме работите, не се способни во таа сфера, со нивото на едукацијата што се стекнале да се расправаат со 80% од случаите, што, по природата на нештата, би припаѓало на примарната здравствена заштита.

Значи, се поставува прашање на дополнителна едукација, односно доедукација на постојните кадри. Колку е тоа можно практично да се реализира, со една брза динамика, тоа е повторно работа на проценка на Министерството за здравство и работа на проценка на здравствените организации, како тоа ќе го постигнат.

Значи, уште во стартот, со самата институција матичен лекар доаѓаме до сериозни проблеми. Понатаму, дали е можно институцијата матичен лекар да ги покрие сите сфери од областа на здравствената заштита? Прво, треба да има адекватна замена, понатаму во таа сфера сосема оправдано да се вклучи и Службата за домашна посета, Службата за итна помош, Службата за патронажа, да не доаѓаме во ситуација како што практично доаѓаме, ова се практични работи, да го нема матичниот лекар и конзументот на услугата не може да се обрати никому. Нема заменик, доаѓа ноќе во 22, 23 часот, Службата за итна помош го насочува каде треба, меѓутоа тоа треба правно да се регулира, да немаме проблеми во таа сфера.

Понатаму, Законот има одредени рестрикции. Тие рестрикции поаѓаат од состојбата на Фондот. Состојбите се јасни. Тоа е години наназад. Со одредени интервенции 1993, 1995 година преземавме мерки да ги гасиме пожарите привремено состојбите во Фондот се подобрија, меѓутоа, хронично Фондот има недостиг на финансиски средства.

Постојано се размислува како тој хроничен финансиски недостиг на фондот се компензира. И порано, веројатно и сега одиме повторно на уштрб на конзументите на здравствените услуги. Ние донесовме порано една мерка каде што придонесот за здравство со некои коефициент на сложеност на работа го множевме па што направивме. Треба отворено да се рече. Некои организации дополнително ги оптоваривме и тие издаваат 30 до 35%, само заради тоа што некои субјекти стопански, приватни вршеа утаја, не плаќаа допринос за здравство, плаќаа на разни начини со бонови, директно со готовински средства итн. Не успеавме да најдеме формула таа свера да ја држиме под контрола. Придонесот за здравство да го обезбедиме максимум од сите субјекти за да имаме една постојана динамика на прилив на средства во фондот. Бевме принудени некогаш дополнително да оптовариме, од причина што од некогаш не можеме да земеме по било кој основ. Дали по основ фирмата е ликвидирани, стечајци и сл. И сега мораме да одиме комплетно во реформа.

И јас сум за реформи, реформите мора да се спроведат. Ние во здравството мора да работиме, меѓутоа реформите подразбираат две работи. Подразбираат даватели на здравствени услуги и подразбираат конзументи на здравствени услуги. Доаѓаме до тие фамозни зафаќања кои што ги викаме народно, партиципација. Кај нас со постојниот Закон за здравствена заштита имаме широка лепеза на население кое што по некој основ беше ослободено од партиципација. Се стегна една навика дека тоа мора да биде така, меѓутоа одредени работи ние сакале или не мораме да ги ослободиме од партиципација. Тоа се стандарди општо прифатени. Лекарите знаат, тоа се категории на малигни заболувања, душевни болести, мора да се вклучат и дијабетичари со оглед на сериозноста на болеста и можните импликации од таа болест, понатаму еден слој според мене на пензионери кои што имаат најнизок износ на пензија, кој што

е недоволен за опстанок на човекот, а камо ли да партиципира во одредени услуги, значи во тој дел Министерството за здравство треба да обрне поголемо внимание. Одредени групации да ги вклучи во Секторот ослободени од партиципација, меѓутоа не анблок. Затоа што, анблок ќе дојдеме во ситуација да и ова да и она, па ќе го задржиме нивото што сме го имале до сега.

Друго, пакетот на здравствените услуги. Нешто во таа свера малку да се поразмисли. Јас немам по конкретно некоја моја идеја, меѓутоа читајќи го тоа мислам дека пакетот на примената здравствена заштита е консултативно специјалистички преглед и болничката служба, која служба на луѓе можат, која ќе биде вон тој пакет со дополнително осигурување. Јас ги респектираам размислувањата на колегите што се искажаа од оваа говорница, прифаќам и дел од притужбите што беа на многу здруженија, асоцијации, како што е: (Лекарска комора, Здружение на пензионери, Национален комитет за дијабет, Градски сојуз на општински здруженија) да се земат предвид и децата, крводарителите, жените во бременост, породување, малигни заболувања, дијабетис, душевни заболувања, кои се сепак сериозни работи и подложни на огромни трошоци. Таквите болни редовно чукаат на вратите на лекарите. За да можеме во рамките на постојниот социјален амбиент да го вклопиме овој закон, во рамките на можностите на ова население не значи дека со тек на време, со подобрување на стопанските состојби и финансиските состојби на земјата, социјалната структура не можеме интервентно да интервенираме во делови на овој закон, кој што ќе бидат во согласност со времето и во согласност со измените. Во спротивно ако прифатиме готови модели од високо развиениот свет јас сум убеден дека за еден краток временски интервал дека ќе мораме повторно да се вратиме на некои работи што веќе сме ги преживеале.

НАНО РУЖИН:

Почитуван потпретседателе, почитувани министри, дами и господа пратеници. За разлика од моите колеги кои што се лекари, јас не сум лекар, ќе зборувам по релаксирано и ќе ми дозволите да се осврнам од мој аспект за овој закон.

Пред се сметам дека овој закон не е спој со идеологијата на социјалдемократијата од следните причини.

Како што знаете, во Македонија постои само генерален режим на социјално осигурување, односно како што законодавецот го вели задолжително здравствено осигурување или задолжително осигурување што луѓето мораат во секоја држава да го плаќаат како обврска, како котизација. Во тој генерален режим постои принцип, а тој е дека многу ретко, ама навистина многу ретко ќе сретнете држави каде што корисниците на услуги за да ги користат услугите на генералниот режим се должни да плаќаат 20, 30 и повеќе насто како обврска кога одат кај лекар.

Затоа сметам дека, како член на една социјалдемократска партија и воопшто на левицата, ова важи за господата социјалисти, за мене овој закон е неприфатлив. Зошто е тоа така? Што мислите, кој ќе биде најмногу погоден со овој закон? Ќе биде најмногу народот погоден, пред се старите луѓе, не дека јас тоа сум го измислил, туку според некои истражувања, како што расте стандардот на популацијата во една држава, така расте и животниот век, но исто така и потребите на старите да одат што почесто кај лекарите. Односно денес е забележителна тенденцијата најголемиот дел од социјалните трансфери да се врши токму во домените на социјалното и здравственото осигурување. Денес кога некој обичен човек на запад ќе го прашате на што ви асоцира изразот "социјално осигурување" неговиот договор најчесто ќе биде - на финансиски дефицит, или попросто речено нема пари. Тоа е во развиените земји. Претпоставувам дека тоа е исто така и кај нас. Меѓутоа, ова немање пари не смее да се решава на штета на најсиромашниот дел на популацијата.

Знаете дека ние имаме еден огромен процент на пензионери чии пензии се всушност дел и од семејниот буџет. Имено, заради структурата на живеењето и заради структурата на нашата земја денеска пензијата е составен дел на семејниот буџет. Ретко ќе најдете пензионер кој што живее од пензијата само заради самиот себе си. Тој котизира со таа пензија во целиот семеен буџет. Колку сакаме да сме хуманисти, ако сакаме да сме вистински социјалдемократи треба да бидеме согласни со еден амандман, кој што би го предложил, а тоа е пензионерите да бидат ослободени од секакви придонеси кога ќе одат кај лекарите.

Ако сакаме да сме претставници на десницата, ако сакаме буквално да го прифатиме пазарното стопанство, тогаш треба да го прифатиме ова што го нуди законот. Јас го разбираам и министерот дека настојува да обезбеди пари односно би рекле во услови на еден вид либерализам, во услови каде што нема емоции на пазарот луѓето се оствени на оние закони кои што Адам Смит ги нарекуваше како закони на "лесе пасе ласефе" - "пушти да помине, пушти да се направи", или онаа невидлива рака за која што зборува Адам Смит - Таткото на либерализмот, меѓутоа барем додека сум јас, бидејќи настапувам лично во мое име, припадник на една таква партија јас не можам да се согласам со една таква теза, оние кои што најмногу ќе ги користат услугите на лекарот и најмногу да плаќаат, бидејќи најчести пациенти се всушност најстарите.

Конечно, ако веќе сакаме таков закон, мислам дека недостасуваат и други елементи, како што се од законска природа. Пред се недостасува она што ние го велите во социјалната политика - автономните или постојните режими на социјално осигурување, каде што секој кој што сака по квалитетно социјално осигурување тогаш ќе плати, ќе отиде кај свој лекар и ќе живее во еден поголем социјален мир, во поголема социјална сигурност.

Меѓутоа, кога во оваа држава постои само еден режим, тоа е генерален режим или задолжителното социјално осигурување ние не смееме да му наметнуваме на нашиот граѓанин да биде соочуван со такви давачки.

Конечно сметам дека ќе гласам за законот, доколу биде прифатен таквиот амандман, а исто така апелирам до Владата паралелно со овој Закон за здравствено осигурување, да ја разгледа можноста за имплатирање и на другите пратечки закони.

ПАНЧО МИНОВ:

Почитуван претседавач, почитуван министер, дами и господа пратеници.

После овој научен говор на колегата Нано Ружин, неодминлив е еден коментар по настапот на истиот во следната смисла.

Наместо да се критикува предлагачот, во овој случај тоа е Владата на Република Македонија, и во тие рамки претседателот на Владата од Социјалдемократскиот сојуз и најголемиот број на членови од Владата на Социјалдемократскиот сојуз, се повикува на критики на ресорното министерство, давајќи конотација на политичката припадност на министерот односно на Социјалистите. Мене оваа работа ми изгледа намерна, пуштена политичка фарса во смисла да се добие простор за расправа и да се добие некој ефект, ете од тоа што се предлага одредени барања на пратениците се прифатени. Посебно е пуштено во делот на личните учества на осигурениците, делот на ослободувањето во рестрикцијата на децата, бремените

мајки и пензионерите, посебно за пензионерите како да некој надвор од Владата, или некој коалиционен партнер, така да кажам што не е доминантен во Владата, или во најмала рака односниот министер сам ова го предложил и сега пратениците од Социјалдемократскиот сојуз жестоко критикувајќи ги делот на рестрикциите фактички поентираат на, кобајаги на враќањето на ослободувањето на пензионерите. Повторно тие да бидат ослободени, да не плаќаат партиципација за здравствените услуги и кобајаги целата суштина во расправата се однесува на тоа како оваа рестрикција, пензионерите, да не плаќаат 20% од цената на здравствената услуга во примарната здравствена заштита и со тоа се исцрпува целокупната расправа по овој закон, кој има стратешка цел за реформите во здравството. Преку тоа фактички се алудира повторно преку таа популација, која се потценува, потценувачки се оперира со нив со цел да се придобијат за наредните парламентарни избори.

Сметам за потребно да се декларирам дека и јас не сум лекар, иако сум во бело облечен, и сакам да го искоментирам законот од друга страна, не од лекарска димензија.

Најпрво во делот на лицата осигуреници. Повторно се заборава една категорија на лица осигуреници, тоа се приматели на права на социјална сигурност, кои што не се водат во заводите на евиденцијата на фондовите на невработени лица. По локалните единици има голема застапеност на еден проблем. Проблемот е со неевидентирани лица во Заводите за вработување кои се приматели на социјална сигурност, а тоа е таа најзагрозената социјална структура која нема ни степен на квалификации на образование, која што заради непријавувањето во Заводите за вработување ова по 10 пат го кажувам од оваа говорница, повторно не се спроведува од Заводите за вработување по општините, конкретно Кавадарци, тие и во овој закон не се опфатени како корисници на пакетот на здравствени услуги преку државни институции (Центрите за социјални работи и Заводите за вработување).

Бидејќи самиот предлагач оваа категорија ја предвидува во ослободувањето, корисници на постојана социјална помош и на социјална помош, јас би сугерирал до предлагачот затоа што се работи, навистина, за една најзагрозена структура, а не е опфатена во оваа класификација на лица осигуреници да се преиспита можноста и тие лица што не се на евиденцијата за вработување да бидат опфатени преку државна институција, а тие се консументи на Центрите за социјална работа, преку нив да добијат статус на лица осигуреници.

Второто прашање ми е по однос на пакетот на здравствени услуги. Наполно согласувајќи се со предвидените содржини на здравствени услуги јас сакам да потенцирам едно прашање кое е голем проблем во граѓанството во делот на користењето, посебно дијагнозите на лекарства, користењето на лекарства а тоа пакетот на листа на лекови која се финансира преку Фондот за здравствена заштита. Односно листата на лекарства кои што ги финансира Фондот а другите се на слободен промет.

Ова во практичниот живот значи следното. Повторно опстојувањето на листа на позитивни лекарства кои ќе бидат под финансирање на Фондот, фактички значи едно големо понижување и малтретирање на граѓани кои имаат потреба од користење на лекарства. Една голема нерамноправност меѓу луѓето кои што можат, или имаат привилегија и бенифиција тие лекарства, за разлика од другите, кои не се во можност да ги користат.

И една голема структура на граѓани, кои се откажуваат од оваа здравствена услуга да ја речам, кои години наназад не ни помислувале на рецпта да земаат некој лек, иако ќе потенцирам редовно плаќаат придонес за здравствено осигурување.

Предлогот ми е или ова како мерка да се дефинира или да не навлегувам во теи стручни професионални работи, туку вака попросто што значи тоа: јасно е дека за одредена болест и за одредена терапија кои лекарстава треба по докторската доктрина да се користат. Тие лекарства треба да бидат, ако се веќе вметнати со оваа услуга во пакетот на здравствена заштита, тие треба да бидат исклучиво под фондот и нема листа со позитивни лекарства и листа на слободен промет.

Бидејќи се знае за која болест какви лекарства треба да има по докторската доктрина, фактички оној што е светски признат стандард за користење лекарства за одредени терпории треба да биде обезбеден ако влегува во задолжителното здравствено осигурување и користење на лекарства. Зборот ми е да се исклучи секаква листа на позитивни листи или слободен промет на лекарства. Сето друго што пациентот сака да користи други лекарства кои се поефикасни или поквалитетни, тоа да биде на плаќање, во слободен промет, така да кажам.

Во таа насока предлагам, бидејќи ова е голем проблем меѓу граѓаните, да не се провлекува и преку овој закон кој значи реформа, промена, повторно да не настане наместо промена во овј дел, истите проблеми да ги имаат луѓето. Во таа смисла, лекарствата ако се предвидени во пакетот на здравствена заштита, здравствени услуги, тие да си бидат, бидејќи влегуваат во задолжителното здравствено осигурување, на финансирање на фондот, а не на граѓаните, оние кои се неопходни за соодветната терапија. Сето друго што е комерцијала, само тоа да биде со лични средства на граѓаните.

Наредно прашање е условите за правото на надомест на плати. Овде имаме 2 категории на право на надомест, и тоа прво поради повреда на работа и професионална болест и второ, породилно отсуство како што се вели кај народот, односно период на мајчинство. Сметам дека во условите се крајно рестриktivни и предвидуваат задоволувањето на ова право да не се остварува ако не се платени придонесите 60 дена, односно ако доцнат и остварувањето на ова право го врзува со примањето на плата кај другите вработени кај правното или физичко лице. Само да кажам колку е тоа неправилно и неправедно во делот на користењето на право на надомест во случај на повреда и професионална болест. Ако некој вработен, да не даде Господ, се повреди на работа и се пријавува за користење на овој паричен надомест за време додека трае тој период на лекување и рехабилитација, само затоа што неговата фирма не платила или задонила во плаќањето 60 дена тој не е во можност ова да го користи, или само заради тоа што претпријатието со другите вработени нема редовност во исплатата на платата месец, два или три, исто така, тој го врзува да не може да го користи тоа право, иако 20 или 30 години тој плаќал придонес за здравствено осигурување и те како, бидејќи се работи за осигурување, со тие 20, 30 или неznam колку години пензиски стаж дотирал во тој фонд за здравствено осигурување и кога дошло време заради повреда или болест да го користи, заради тоа што 2 месеци фирмата нема платено придонес или пак што другите дознат по месец или два, а знаеме дека е многу тешко време на стопанисување сега, неможе да го оствари тоа право.

Мислам дека, тоа треба да се дефинира, како што е дефинирано за делот на породилното каде што вели 6 месеци најмалку претпријатието да плаќало придонес што е в ред, да се прими како такво, во случаи на дефинирање каде што се работи за стаж над 5 години, вакви

ограничувања да постојат и по основ на исплатата на придонесите за здравствено осигурување со доцнење од 2 месеци, како и по основ да се врзува со другите работници кога им се исплатува платата, мислам дека не е ниту логично ниту правилно, а да не кажам ни хумано.

Понатаму, тука има една категорија во делот на висината на паричниот надомест. Во таа смисла добив и одговор на пратеничко прашање. Ќе ве потсетам овде сега се одредува висината на правото на паричен надомест на 70% од основицата или 100% во случај ако се работи за породилно или повреда на работа. Има еден одговор до мене лично на пратеничко прашање за период кога беше воведен дисконтот на регулирање на придонесите, каде што дисконтот беше 70% ако се плати во период во рокови, кој ги предвидуваше законот. има една категорија работници кои во период на регулирање на нивните фирми на дисконтот го остварувале и ова право, пред се на породилно отсуство и замислете, иако Владата и суштината и целта на тој закон беше преку ослободување од дисконт од 70% фактички тоа да има третман на 100% исплатување, бидејќи тоа е долг кој е заостанат и заради тоа што нема друга реалност да се исплати 100%, воведовме како актуелна Влада и Собрание една актуелна мерка за дисконт. Сега објаснувањето е иако на говорницата г-динот министер за финансии мене ми одговори усно дека тоа има третман 30% што се исплатиле тогаш како придонес, има третман на 100%, корисниците на ова породилно отсуство користат намален надомест на породилно од само 30% колкав износ е платен за тој период кога е користен дисконтот.

Мислам дека е редно меѓу ресорски во Владата меѓу финансиите и ресорното министерство за здравство и да се преиспита и тие луѓе да трпат со намален износ на надомест, кога и целта на законот беше преку дисконтот да се регулираат долговите, а не да се намалуваат и правата на корисниците на тој надомест.

За избраниот лекар се согласувам со неколку дискусанти кои апелираа примарната здравствена заштита да се врши на секое место и во секое време како од избраниот лекар, така и од други служби, дежурни служби, итни служби и патронажни служби, така да се избегне оној хаос кој со воведување на институтот избран лекар се создаде кај пациентите, поради неможноста на тоа место и во тоа време кога се јавува потреба од здравствена услуга да се најде тој избран лекар, а тоа е на крајот на краиштата и интерес и на другите вработени општи лекари во примарната здравствена заштита, кои се во овој селективен принцип само на одреден број избрани лекари останати и распоредени во другите служби.

Мислам дека, тоа би било до интерес за самите граѓани пациенти. Упатувањето: моја сугестија е она што значи упатување од избран лекар до специјалистичко консултативна услуга, како што велите ние во клиниките во Скопје, користењето на болничкиот дел да се условува со тоа на упатот од избраниот лекар да се дава одобрение, и овластено лице од фондот исто така на теренот што се вели во обичниот живот во практиката, многу ќе ја усложни состојбата на пациентите, како потреба од неопходност ете да бидат упастени и на болничко лекување во клиника. Сметам дека тоа како истанца и како воведување, ете и плус од упатот на избраниот лекар овластено лице од фондот да изврши одобрение, мислам дека треба да се селектира и таа постапка да се направи по ефикасна, а фондот има други инструменти и механизми да ги контролира упатите на избраните лекари.

Коцепциски во делот на партиципацијата не се согласувам. Тоа е еден хибрид на мешовит систем на финансирање, односно обезбедување средства во здравството, во кое покрај задолжителното осигурување се воведува и партиципација сега со новиот закон во фиксен износ. И токму тука мислам дека е фарсата, не од ресорниот министер туку мислам дека е пуштањето на такви содржини во законот, во кои ете ќе се редуцира ослободувањето од партиципацијата, за да се воведат главното како институт партиципација и тоа со зголемени и фиксни износи на партиципација.

Моето залагање е 20% учество на пациентот во цената на здравствена услуга, кога таа цена по законот каква ќе биде одредува Фондот за здравствено осигурување, околу една неизвесност, значи колкава ќе биде таа цена, а утврдувањето на фиксен износ со закон дека тоа е 20% од таа цена, мислам дека е превисока давачка за граѓаните корисници на здравствени услуги. Има решение, ако е моделот задолжително здравствено осигурување, па нека се зголеми процентот на зафаќањето со здравствениот придонес. Фактички тогаш ќе бидат на удар кој се во работен однос и кои се во можност да плаќаат. А ова со партиципација нема да ги погоди тие што плаќаат здравствен придонес, туку ќе ја погоди онаа структура за која државни институции плаќаат придонес за здравствено осигурување, што фактички поради социјалните движења и состојби не е во можност да го реши прашањето со здравствено осигурување.

Моја сугестија е овој институт на учество, популарно наречено партиципација, да се преиспита, уште повеќе ако веќе се воведува да се преиспитаат фиксните износи кои сега 20% за примарна здравствена заштита, 20% за специјалистички прегледи, 10% и 15% за болничко лекување, тоа е преголема давачка во делот на личното учество на осигуреникот кој треба лично да го плати.

Паралелно во тоа преиспитување сметам дека тоа може да важи за онаа категорија која е во можност да плаќа и задолжително здравственос осигурување, односно да не важи за оние категории кои се и онака предвидени како корисници на здравствено осигурување преку средства од државното буџет или преку други државни институции.

Апсолутно не се согласувам со член 53 и никој досега не го искоментира тој член 53. Се работи за следното. Мислам дека ова нема да помине, бидејќи ова е прво читање и треба да оди во консултација и на експертиза во Светска банка. Мислам дека и светската експертиза нема да го признае членот 53 кој вели дека, ако на односниот пациент претпријатието, приватно или државно, не ги има измирено 60 дена обврските со придонесот за здравствено осигурување, нема право да користи здравствено осигурување, освен во итни случаи, а ќе се воведат кога тоа задоцнување ќе го плати. Мислам дека, ваков член директно се коси со нашата определба за социјална држава и би рекол ќе се доведе во состојба навистина некој кој има потреба од здравствени услуги, поради овој момент и децидно како содржина и одредба вметнато во самиот закон како законска обврска на здравствените институции, ќе биде во многу голем број случаи пречка на некој ако му е навистина потребна здравствена услуга, да не може истата да ја прими. Предлагам овој член да се укине.

Во критериумите за склучување на договорите меѓу фондот и здравствените институции по принципот главарина, прво, сметам дека последниот критериум и друг критериуми, мислам дека не соодветствува на законско регулирање на критериуми да се каже така начелно "и други критериуми", туку токму тие и други критериуми треба да бидат децидно утврдени во самиот закон, бидејќи се дава ексклузивно право на фондот да ги склучува тие договори на фондот по тие критериуми со здравствените институции.

Морам да кажам дека застапувајќи ги интересите на приватните лекари, од исклучително големо значење е ова утврдување или дефинирање на критериумите по кои и тие можат да ги склучуваат договорите и само принципот на главарина, односно број на пациенти мислам дека е недоволен. Практиката покажува во тие договори и ограничување на прегледи, ограничување

на упати што треба да се дават, признавање на материјални трошоци и т.н. Не е мое да навлегувам во таа содржина, но сметам дека дефинирањето на условите со закон, а не начелно, фондот со општ акт да ги одредува, да не се монополизира улогата на фондот и во овој случај како договорна страна со здравствените институции, предлогот ми е прецизно да се договорот критериумите за склучување договори, кои во најмала рака ќе значат и рамноправност и заштита на приватните здравствени институции, паралелно со државните.

На крајот во однос на фондот, сметам дека преголема самостојност се дава, преголема како во делот на финансиската самостојност, така и во однос на одредувањето на цените на здравствените услуги, и склучување договор со здравствените институции, фактички не ја гледам улогата на Министерството во тоа. Во многу таа монополска положба, ако се земе предвид и износот на средства од 30 милиони денари месечно, кои се трошат во здравството, да се располга од страна на фондот, сметам дека е преголема концентрација на моќ и законска, значи и правна и финансиска, а со овој закон и директно во делот на здравствената сфера.

Предлагам во контекст на овој закон таа корелација на Министерството за здравство со осамостојувањето на фондот да се преиспита во правец на надлежноста на Министерството, во таа смисла и овој закон е голема можност сите овие долгови што Министерството ги има и се наведени во образложението, бидејќи во старото е осудена реформата на здравството, ако се влезе со овој закон, со оној баласт на долгови кој Фондот ги носи, од Фондот за пензиско осигурување што ги имал за исплаќање, од Фондот за вработување што го имал за исплаќање, од Буџетот што го имал за исплаќање и т.н.

Сметам дека како Влада треба, а донесувањето на овој закон е добра можност да се искористи приликата тоа растоварување на фондот да се направи со мерката на Владата на РМ о со тао растоварен, со дефинирана содржина и дефинирани односи меѓу Министерството и Фондот да се стартува во една извесност за вистински реформи во здравството.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-динот Фаик Абди, процедурално.

Инаку, господинот Наумоски е на ред.

ФАИК АБДИ:

Многу ме нервира што има нешто да кажам за себе, нешто околу да речам спикерот, односно потпретседателот кој што ја водеше седницата и помошникот на секретарот.

Јас пред 20 минути и повеќе дигам рака и видов оддалеку кога госпоѓата виде и му кажа на потпретседателот, му кажа дека името ми е напишано. Немаше да станам, ако ова не беше по втор пат. Пред четири - пет месеци истото се случи. Јас за госпоѓата заменик секретар има кај да се обратам, но барам потпретседателот да се однесува онака, како што треба да се однесува. Тој мора да внимава. Меѓутоа, тој до него што седи повеќе внимава и му помага.

Јас молам оваа грешка да се исправи. Ова навистина е многу лошо и првиот пат убаво се искаравме, меѓутоа тоа не вреди.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Може да се случи господин Абди, да не ве видам на време, а вие да сте кренале рака.

ФАИК АБДИ:

Ова важеше за потпретседателот.

ВАНЕ НАУМОСКИ:

Почитуван претседателе, почитуван министре, почитувани колеги, неколку мои гледања на овој законски проект, односно прва фаза на Законот за здравствено осигурување, како дел од вкупните закони за здравство што треба да се донесат во оваа област.

Имав впечаток дека нашата држава, после овие осум години некако во оваа област има побрз старт, од причина што во другите земји, од она колку што можев да го следам, дека во сверата на надградбата на образованието, здравството и културата подоцна ќе следат реформи.

Во основа сакам да кажам дека Законот не отстапува од она што е тренд во светот, односно што е политика или стратегија на здравството, а таа е дефинирана низ неколку точки.

Прво, ограничување на инвестициите во глобала, бидејќи нашата држава има инвестициони објекти, зборувам во целина.

Второ, ориентација на превентивата.

Трето, стимулирање на алтернативната медицина.

Четврто, контрола на потрошувачката на лекови.

Петто, зголемување на партиципацијата.

Шесто, селекција на правата на здравствено осигурување.

Седмо, вработување во здравството и

Осмо намалување на административните трошоци.

Значи, во основа се овие точки што можат да се сретнат во литературата за здравството и стратегијата која се гради во светот.

Гледајќи ги состојбите, односно базата која Република Македонија ја има, односно стопанството на која надградба доаѓа овој сегмент на здравството, сметам дека Предлог - законот треба да се вклопи фактички во она што е основа и во она што фактички значат средства за финансирање на здравството.

Кога сме кај финансирањето, сакам да кажам дека во светот постојат во основа три модели на финансирање, а ние сме го одбрале моделот на задолжително здравствено осигурување, седумдесетина земји го имаат одбрана овој модел на задолжително здравствено осигурување на вработените, за разлика од моделот, пазарен модел каде што тој егзистира во САД, каде што сите граѓани фактички, плаќаат здравствена заштита.

Третиот модел е национална здравствена служба, што најмалку егзистира, тоа го имаме во Англија.

Сакам да кажам уште една работа, што е многу битна, а поврзана и со овој закон, што по мое сметање требаше паралелно да оди тоа е Законот за здравствена заштита, бидејќи некако се исповрзани двата, овој сака да го третира делот на финансирањето и делот на правата, а другиот фактички како треба да биде поставено нашето здравство. Овој пат се тргнува место модел на болест, фактички одиме на модел на лечење на позитивното здравство. Тоа е третманот и трендот што сака да се направи.

Сакам да кажам во делот на правата на осигурениците, законот навистина се согласува со оние констатации што беа изнесени, навистина се рестриктивни. Таа рестриктивност, би предложил овде да ја замениме со рационалност во трошењето. Од кои причини? Бидејќи законот не дава нова стапка на здравството 8,6 од бруто платите е основата и сите тежнееме кон тоа оптоварувањето на стопанството да не ја надмине оваа рамка, односно да биде што пониска. Едноставно ќе мора да се вклопиме од овие зафаќања на платите на стопанството, така да ги усогласиме и правата. За мене поголеми права дадени, пошироки, по либерални, тоа значи дека од другата страна треба да се има средства за да се реализираат. Ако правото е дадено нереализирано, за мене буквално не е ни право.

Едноставно се залагам во делот на правата, поготово на оние категории, овде беа спомнати само пензионерите. Јас не би ги спомнал само пензионерите, бидејќи не се само таа категорија пензионери во државата. Покрај нив, зголемување на нивните права, тука е и категоријата на она население што не е продуктивно, во основа не е работно способно, тоа е до 18 години, значи од 0 до 18, исто втора категорија и делот на студентите. А се она што е работно способно од 18 до 65 години треба да финансира со средства во здравството.

Може тука да се дадат и одредени сугестии. Лично имам размислување во делот на пензионерите. Категоријата на пензионери дали да се оди како категорија на пензионери, бидејќи тука можат да бидат со 40, 50, 60 и 65 години, или како категорија на граѓани над 65 години. Сметам дека во правата, поготово кај пензионерите треба да се категоризира категорија на пензионери.

Гледајќи ја постоечката регулатива во Законот за пензиско осигурување, каде што стои дека се поделени во три категории, прва, втора и трета, сметам дека првата е најниска категорија, втората е нешто повисока, а третата категорија се оние пензионери кои навистина имаат високи примања. Првите две категории можат да бидат ослободени од делот на партиципација и да уживаат поголеми права. Додека третата категорија на пензионери, можат овие трошоци да ги поднесат. Во делот на младата популација сметам дека исто така, од она што од 0 до 19 години треба во делот на ослободувањата да се даде на по релаксирана состојба.

Сакам да кажам нешто во делот на она што значи партиципација. Партиципација има во сите здравствени закони во сите земји, без исклучок. Единствено, тоа можам да го потенцирам како пример, земја која отишла најнапред во сверата на здравството и кој модел не може да се преслика, туку едноставно да ни послужи за пример, да го користиме при изградба на овој наш закон, но не во целина, бидејќи не сме на исто стопанско ниво, тоа е Шведска. Шведскиот модел на здравство е познат во светот и ми се чини дека таа земја отишла најдалеку. Тој модел можеме да го користиме, но во контекст да го прилагодиме на нашите предуслови.

Да се навратам на партиципацијата. Партиципацијата е еден од елементите на полнење на Фондот за здравство. Постојат повеќе видови на партиципација. Ние го имаме ова како соосигурување и учество. Добро е овде што е одбран фиксниот модел. Предлагам, покрај фиксен износ во делот на партиципација на лековите и на услугите и на болничката здравствена услуга. Има вакви примери во светот и во Англија и во Германија и во Италија. Фиксен износ.

Уште една работа што ја спомна овде, сакам јавно да ја кажам во однос на партиципацијата да добие по пазарен третман, односно во функција на наградување на лекарите. Тоа е тесно поврзано и со системот на наградување на лекарите. Сметам дека елементот на партиципација што е прибрано, тоа е заслуга на вработените во здравството. Тоа мора да се врати кај нив. Тој сегмент мислам е многу битен и ако може да најде место во овој закон би одело во стимулирање на лекарите. Ако одредена ординација прави услуги, има партиципација, таа партиципација останува во здравството и оди во функција или за развој или за плати. За тоа индивидуално ќе оцени оној што раководи со установата.

Делот на наградувањето беше овде спомнато, јас сакам да го прокоментирам од мој аспект како го гледам. Се протежира овде наградување на принципот на главарина. Една од методите на наградување е и таа. Но, постојат и други методи познати. Тоа се наградување од случај и од услуга. По продуктивно за мене е наградувањето од услуга. Зошто? Затоа што за да се награди одредена ординација, одреден доктор, без разлика дали е во приватно или во државно здравство, тој мора да направи услуга. Критериумите, висината до кои услуги одредени ординации можат да ги прават, тоа со подзаконските акти ќе ги донесе нормално Министерството, односно Фондот.

Гледајќи го она сега што ми се случува со изборот на матичен лекар и тежнението да се придобие што повеќе пациенти, сметајќи дека секоја глава на пациент ќе носи денар, по мене е не соодветен критериум. Затоа го протежирам овој вториот од извршени услуги.

Посебна работа што сакам да ја спомнам тоа е грото земји во светот одат во децентрализација на здравството, пред се од аспект на рационалност на трошењето. Ако се централизира, тогаш централата треба да има такви механизми, совршена технолошка подготвеност и стручен кадар на држава Македонија со два милиони жители и педесетина здравствени установи да ги стави на едно место со еден монитор да ги следи. Тогаш ми се чини дека централизацијата постигнала максимален успех. Ако не тогаш ќе треба да одиме кон децентрализација на дел на трошоците, оние основните во здравството сами здравствените установи да ги следат, ако повеќе потрошат нема да остане во нивниот кош, ако заштедат нормално ќе остане повеќе.

Делот на финансирањето покрај придонесот од плата, реков партиципацијата е и делот на буџетот. Во грото земји постои во буџетот на една држава се финансира. Кај нас тоа го имаме преку програмите да не ги набројувам тоа се пет - шест програми од кои добиваме средства. Но, сметам дека учеството на државата преку тие програми е минимално и треба буџетот во делот на овие програми и токму на онаа категорија што претходно ги спомнав на деца и пензионери да партиципира во тој дел на социјалниот елемент.

Тоа е една работа, и втора, засега можеби нема да доживее оваа држава, но со тек на време, тоа е во Законот за локална самоуправа и локалната самоуправа може во делот од здравството да партиципира и да финансира. Но за жал, познавајќи ги средствата и буџетите и можностите на локалните единици, тоа засега не е можно. Но и тоа е еден од сегментите кој едноставно ќе треба да се тежнее и тие да финансираат во дел на превентивата.

Имам некои размислувања во одредени точки, но во основа моите размислувања се сведуваат на ова што го кажав.

Сакам уште една работа да кажам, а тоа е колку нашето здравство учествува во бруто националниот доход. Овде беше искажана една бројка, што ако таа е вистинската, тогаш ние ќе имаме средства во здравството како Америка. Кај нас некаде околу 4 - 5% од бруто националниот доход, во светот е од 7 до 11%. Америка отишла најмногу во таа работа. Затоа има врвно здравство. Во Македонија со вакви можностј со вакво стопанство, успеа па морам да потенцирам во овој период од 8 години здравството покажа резултати. 24 илјади се вработени во здравството и сметам дека дава и врвни резултати.

Законот заслужува поддршка во делот на рестриктивноста, би рекол, да ја замениме со рационалност, а делот на правата да ги зголемиме. Да ги повторам овие две категории од 0 до 18 години, или алтернативите што ги дадов. Пензионери, или граѓани над 65 години. Тоа вреди да се размисли.

Ќе завршам со зборови кои ги сретнав читајќи ја литературата, а еден претседател на Светска организација 1989 година рекол: "Здравјето не е се, но од него зависи се".

ДИМИТАР ТРПЕНОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитуван министер, почитувани пратеници, сите велиме дека законот е добар и се надеваме дека следното решение ќе биде подобро. Некако многу сме

сиромашни во предлозите на подобрите решенија и во прашањето кои се изворите што ќе ги мобилизираме за решенијата да ги направиме подобри.

Секогаш кога се дискутира за здравствен систем, се има сознанието дека се работи за еден од најчувствителните системи. Затоа често велат не чепкај во здравството. Тоа ги вознемирува граѓаните, а ги вознемирува и здравствените работници, па и тие што се занимаваат со политика.

Меѓутоа, дискусиите за здравственото осигурување мора да се водат и еве се водат и врз широки основи и принципи. Меѓутоа, сега е важно какви се фактите. Од излагањето на министерот видовме еден постојат пад во фискалниот дел на приходот во задолжителното или облигационото здравствено осигурување. Тоа е факт дека материјалната супстанца од која ќе се покриваат здравствените услуги и лековите е редуциран. И тоа е познато зошто. Заради трансформацијата која се одвиваше во другите делови на системот. Секаде, па и овде од еден министер за здравство се бара невозможно, да ги намали трошоците во здравството, а да не го намали задоволството и кај граѓаните и кај здравствените работници. Дали е тоа возможно во оваа ситуација. Фактот е дека нема невозможно. Возможно е. Меѓутоа, треба да го дефинираме начинот од каде ќе мобилизираме средства за да не го промениме задоволството и кај граѓаните и кај здравствените работници во системот.

Ние имаме широк обем на потреби од здравствени услуги. Сакаме да ги лекуваме и младите и старите и акутните и хроничните болести и сиромашните и побогатите и дома и во болница и така можеме да си произведуваме широк обем на услуги, ќе имаме еден широк биланс на услуги во здравствените организации, при што нормално ќе се ангажираат и повеќе пари, што значи системот на услуги ќе се шири без контрола и навлегува во една инфлациона спирала, односно се потрошуваат средствата и системот не ќе може да ги обавува основните функции заради кој е формиран.

Главната суштина на Предлог Законот за здравствено осигурување, односно конкретно за задолжително, облигаторно или основно здравствено осигурување, е да се сочува и понатаму системот, односно неговата функција, односно да се сочува здравствениот систем и да се сочува и еден одреден обем на услуги, кои што ги продуцира системот за граѓаните.

Овде се промовирани два модела: системот на задолжително осигурување, како фискална економска категорија и системот за доброволно осигурување, она што господинот Ружин зборуваше, автономен систем.

Доброволното осигурување е автономен систем. Тоа е право и слобода на граѓанинот да издвојува средства за своето здравје вон предвидениот пакет на услуги, што ќе се покриват со задолжително здравствено осигурување. Затоа што ова е така и во земјите на Европската Унија. Разликата е во тоа што таму е поголемо учеството на граѓаните, поголем е бројот на граѓаните кои учествуваат во финансирањето, поради високиот доход пер capita. За илустрација еден пример, во Англија Буџетот учествува со 33 милијарди во финансирањето на здравствената заштита, 43 милијарди фунти. Граѓаните, односно осигурувањето, ова што ние го викаме задолжително осигурување учествува со 7 милијарди фунти за финансирање на здравствените услуги. Се гледа разликата. Значи, главниот терет во основната здравствена заштита го понесува државата. Граѓанинот го понесува својот дел или основна премиса е за здравјето вистина е одговорен граѓанинот, но државата е должна да му помогне.

Задолжителното или облигаторното или основното здравствено осигурување што се предлага со законот е фискално, што значи тие што примаат повисоки бруто плати плаќаат повеќе, што значи луѓето се здружуваат и солидарно ги користат парите за финансирање на услуги и права и тоа под еднакво, без разлика на процентот на учество, иако конзумацијата на услугите и правата е различита за популационите и социјалните грижи. Тоа се условите на основното или задолжителното осигурување.

Меѓутоа, исто така, точно е дека не е можно солидарноста во користењето на услугите и правата да се шири неограничено или неконтролирано, затоа што секогаш ги исцрпува потребните финансиски средства за функционирање на системот. Оттука, не само тука, туку и секаде во светот се става еден контролен механизам тоа да не биде така, односно се активира граѓанинот да учествува во чувањето на тие така створени солидарни средства, како фискална економска категорија. Тоа е партиципацијата.

Партиципацијата во суштина се вклучува да оневозможи неконтролирана конзумација на услуги и на лекови. Дали е висока или е ниска е прашање за дискусија. Меѓутоа, во законот јас можам да нагласам новината, а тоа е фиксната партиципација со лимит со 20% за услуги од основна здравствена заштита и лекови, како и партиципацијата за краткотрајна и долготрајна хоспитализација.

И, уште една новина, тоа е Институтот дека ако граѓанинот исконзумира услуги и лекови низ институтот на партиципација повеќе од една просечна плата во стопанството, што би се рекло повеќе ако потроши во текот на годината, повеќе од 300 ДМ во денарска противредност, веќе се вклучува во системот со неограничена солидарност. Тој тотално е ослободен од плаќање на партиципација. Имплементацијата на овој модел во системот на задолжително здравствено осигурување, навистина пробудува еден интерес, заслужува респект, а можеби бара и обогатување на овој модел во смисла на негова поддршка и дали намалување или зголемување на големината на тие средства, кои што се како лимит, после кои што следува неограничена солидарност.

Сега се поставува прашањето за рестрикциите. Во членот 34 во ослободување од партиципација како во членот 36, односно дека популационите групи, децата, пензионерите над 65 години, крводарителите, бремените жени, тешките болести, дијабетисот, болести за дијализа, мултипната склероза, церебралната парализа, наркоманијата, алкохолизмот и ова прашање пробудува, исто така и е предизвик за размислување. Јас мислам дека со Предлог законот за задолжително здравствено осигурување се кажа една вистина, а тоа е дека со овие средства не е можно да се исфинансираат и овие болести или популационите групи.

Меѓутоа, исто така, тоа произлегува од економската природа на задолжителното здравствено осигурување. Но, исто така, пробудува и размисла за една усогласеност и една конвенција, да речам, на сите што имаат различни политички гледања, како може да се реши и тоа прашање, односно кои се и каде ќе ги побараме изворите да ги мобилизираме изворите, за да можат и овие прашања да се решат на релација од Законот за здравствено осигурување, што се уште е актуелен, мислам дека, а и секаде така се прави во Светот дека за овие намени се мобилизираат секогаш средства од Буџетот со една специјална програма, во која што ќе биде номинирани, набележани, идентифицирани сите овие популациони групи или заболувања, кои што овој Закон ги третира рестриktivно. Ако така гледаме на решенијата, мислам дека овој закон може да има иднина и може да створи едно поголемо задоволство и една поголема контрола во потрошувачката и издејствување на така потребниот здравствен денар. Од тој аспект го подржувам законот.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-ѓа Куљан.

РАТКА КУЉАН - ЗОГРАФСКА:

Почитуван претседател, почитуван министер, на Министерството за здравство, колеги пратеници, ќе се надоврзам, односно ќе се спротивставам на дискусијата на г-динот Беличев, кој што пред малку се извини се јавува за дискусија, а не е доктор по правилото дека штом станува збор за здравството, на говорницата се јавуваат докторите скоро до еден.

Спротивно на тоа ова е закон, кој што ги уредува односите на осигурениците со Државата и всушност повеќе пратениците кои што не се доктори би требало да земат учество во ова. Толку големото учество на докторите досега се должи на две работи.

Прво, затоа што секојдневно во својата работа ги чувствуваат проблемите на осигурениците од една страна.

Второ, не знам дали ќе се согласите со мене, имаме едно чувство дека во мандатот на овој Парламент не се донесе многу законска регулатива, која што ќе направи промени во здравството, кои што ние ги посакувавме или барем јас, да не зборувам во името на другите.

Она што за овој закон е карактеристично, е тоа што околу него се дигна една медиумска врева уште пред да се донесе целата, фокусирана на рестрикицијата што законот ја прави во однос на правата на осигурениците. Ќе ве потсетам драги пратеници дека, истото тоа се случи со Законот за работни односи, кои што го уредуваше породилното отсуство, барем 10 новинари побараа интервју од мене и од докторите што работат во мојата установа, особено од докторите педијатри околу породилното отсуство.

И, на крајот сето се сведе дека не само што тоа право не се укинува, туку на правото на породилно отсуство кое постоеше во претходниот закон, се додава право на работење и изземање на примања на средства, на пари по двата основа, и породилно отсуство, и заработувачка, доколку порано мајката тргне на работа. Значи, имаме едно искуство кога се тресе гората, дека не секогаш има причина за таа работа.

Две рестриktivни мерки се предмет на дискусија во овој закон. Тоа е партиципацијата, која што е нов вид и годишно ограничена. За нејзе многу ќе кажам и јас нема да зборувам за нејзе.

Втората работа е колку може да опфати задолжителниот вид на здравствено осигурување кај еден вработен, односно ограничувањето на 4 члена од семејството, другите членови на семејството треба дополнително да се осигураат.

Сакам да ве потсетам дека секогаш кога "станало збор за здравство, сите и докторите и другите пратеници сме се залагале, осигурувањето или системот што прибира пари да се одвои од лекувањето или системот кој што ги троши парите. Сега кога сме на праг да донесеме таков закон, во кој што постои и најелементарно одвојување од овие два систем, сите други системи во Европа се посложени и предвидуваат барем неколку видови здравствено осигурување, кој што во овој закон се опфатени со доброволно здравствено осигурување, ние оспоруваме и е обидуваме да кажеме дека овие рестрикции граѓаните не можат да ги поднесат. Не вела дека нема вистина во тоа. Меѓутоа, малку ме збунува кој се јави во име на граѓаните.

Прво, колку повеќе ги одвоиме социјалните категории од здравството, ги одлепиме од нашето размислување, толку по рационално ќе можеме да го уредиме здравството, затоа што не знам дали кога ќе кажам енергична работа, дека здравството е дејност која чини пари и тоа многу пари. Ние можеме на Хипократ да се повикаме во однос на односот на докторот, меѓутоа здравство не се терат со голи раце. За здравство е потребна висока технологија која брзо застарува и треба да се обновува. Колку повеќе се одлепиле, вела од социјалата во здравството, толку за здравството ќе направиме повеќе, бидејќи тоа е дејност во која што владеат законите на пазарот сакале не и да го признаеме или не. Значи, колку помалку Нано Ружин и г-динот Арсовски во дискусиите, толку побистро ќе размислуваме во здравството.

Во уводот на законот се вели дека се базира на еднаквост, на солидарност и на взаемност, но исто така и на пазарните услови на работење, макар што тие категории не можат токму така убаво да се спојат како што ние сакаме. За еднаквоста јас би подискутирала. Взаемноста во овој закон за неа не би дискутирала во овој закон, бидејќи во законот не е допрен придонесот, кој што останува ист и кој што е процент од бруто доходот од секој вработен, што значи зависи од висината на заработувачка. Взаемноста во овој закон не е доведена во прашање.

За солидарноста, ќе се согласам со претходниот соговорник дека, солидарноста не е безгранична категорија. Овој закон става граници на таа работа. Намерно се употребува терминот договарање на цена, во некои дискусии и ми се допаѓа тој термин и кој таа цена ќе ја плати што е предмет на овој закон, што од цената ќе плати самиот осигуреник, работодавецот, кој е интересот на државата во овој закон итн.

Многу се политички профитабилни дискусии во кои ќе се залагаме за ослободување од партиципација на различни групи граѓани и ние добивме голем број писма во кои што ни образложуваат граѓаните зошто би биле ослободени. Речиси со сите барања се согласувам, меѓутоа, јас ги сметам за сериозни само оние дискусии во кои што барањето на пратениците, односно поддршката на тие барања ќе оди со предлог од кој друг извор на пари финансирањето на таа дејност би можела да се направи. Инаку, ќе го сметам за политички маркетинг.

Во финансирањето на здравството, јас сум го кажала тоа повеќе пати, ако го замислиме како еден фронт или како една линија, има дел во кој што се финансира од Буџетот, тоа се превентивните програми и платите на вработените во Министерството за здравство. Еден дел кој што се финансира од партиципацијата и останува постојано, од кога работам во здравството, еден непокриен дел, една празнина која што некогаш во некој период се покрива со хуманитарна помош, некогаш со претурање од криво во празно, како ќе се снајдат здравствените работници, една празнина во која што многу често министрите за здравство пропаѓаат, доколку не се снајдат такви да ја пополнат во одреден момент и обид сега таа празнина да се дефинира односно на таа линија да не постои празнина.

Во овој Закон се прави обид да се дефинира изворот на парите за донесување на вториот закон, кој што после овој треба да следи, а тоа е Законот за здравствена заштита. Многу работи во Законот би можеле да бидат променети, меѓутоа јас ќе гласам да се донесе овој закон од следните причини.

Прво, не се зголемува придонесот, за кој што сметам дека нема услови сега да се зголеми, со оглед на состојбата на нашето стопанство.

Второ, задолжителното здравствено осигурување го опфаќа целото население на РМ. Значи, населението е згрижено во основниот миг на здравствената заштита.

Трето, годишно лимитираната партиципација што е во овој закон новина во здравството, одразува взаемноста и солидарноста до определена граница. Денес, всушност ние само одлучуваме дали има потреба од донесување на овој закон или ќе помериме ли нешто и во здравството во овој мандат или ќе оставиме да остане непроменето. Еден виден пратеник од нашата пратеничка група кажа многу убав збор, а тоа е дека овој закон, бидејќи се донесува во

две фази ќе претрпи зреење и постои голема можност недоследностите или недореченостите во законот да ги направиме во наредната фаза на донесувањето на законот.

Сакав да ви кажам уште една работа, што денеска никој не ја кажа од говорницата, а би требало да се каже заради јавноста, тоа е дека здравството и досега функционираше и тоа добро. Јас би рекла во голема мера благодарение на залагањето на 24.000 здравствени работници и тоа нивниот коректен однос и кон пациентите и кон државата, од која што примаме две поливинки плата месечно. Има показатели кои што го потврдуваат тоа дека, здравството и досега добро функционираше. Продолжена е календарската и биолошката старост на населението.

Само еден податок од областа во која што работам, ќе ви каже што значи работата на овие здравствени работници кои ви ги спомнувам. Смртноста на доенчињата во 1998 година била во апсолутна вредност 1.508 доенчиња умреле во таа година. Во 1997 година, бидејќи во 1998 година нема податоци бројката е 463. Тоа е драги пратеници, 63,9%. Мислам дека заслужува да се каже, ако неи го знаеме тоа, барем заради јавноста. Еден од колегите праша едно круцијално прашање ако не се земеше кредитот од 16,9 милиони долари, дали ќе се залагавте за толку рестриктивен закон.

Јас одговарам дека би се залагала за промена во законите во здравството и без заемот од 16,9 милиони долари.

ЈОВАН НИКОЛОВ:

Почитуван претседателе, почитуван министер. Еве, можеби после се она што се изнесе овде, остана многу малку да се каже, но обврска ми е не само како здравствен работник, но како корисник на здравствените услуги, да кажам нешто околу предложените реформи во здравството.

Мислам дека, и те како од она што го чувме и од излагањето на министерот и од повеќе колеги пратеници неопходноста од реформи постои. Тука можеме сите да се сложиме. Секако во ова време на транзиција во целото општество, во здравствениот сектор постои незадоволство и кај осигурениците и кај здравствените работници. Ако погледаме само во делот на фискалната политика колку се недостасуваат средства за обавување на дејноста, односно за пружање на комплетна здравствена заштита, ќе видиме дека ваквите реформи ни се потребни.

Мораме да се навратиме малку назад за се што се правеше во овие години на транзиција на целото општество со трансформирањето на СИЗ-овите и донесувањето на првиот закон кој што беше заеднички за здравствено осигурување и за здравствена заштита, кој во тоа време понуди преку еден централен фонд во состав на Министерството, во едно кризно време да опстојат и здравствените работници и да се овозможи пружање на здравствена заштита, односно заштита на целото население во државата. Времето беше тешко и мислам дека ако дел од средствата заради транзициониот период недостасуваа, се дополнуваше со хуманитарната помош, се за да не престане дејноста здравствена во државата.

Но, сметам дека реформите во здравството, подоцна ќе зборувам за законот, треба да следат не само со донесувањето на Законот за здравствено осигурување. Секако првиот момент беше Законот за производство и промет на лековите. Сега законот за здравствено осигурување мора да следи Закон за здравствена заштита, но мораме малку да се навратиме и кога ќе дискутираме и за Законот за високото образование, дали на оваа држава со една ваква фискална политика ќе може да опстојува со зголемување на кадарот кој што пружа здравствена заштита, во кој обем и со која бројка.

Можеби првиот закон 1991 година регулира одредени односи, со тоа што веќе не остана само државно здравство, но се овозможи да имаме и приватно здравство со отворањето на приватните и јавните здравствени организации, веќе се подели денарот кој што преку задолжителниот вид на осигурување беше прибиран во државата. Нормално во реформите мора да размислуваме и за критериумите во здравството во делот на кадровската и мислам општо функционирањето на здравството во државата и во институциите и во кадровите.

Што се однесува до законот, мислам дека и овој закон како и досегашниот само заеднички за здравствено осигурување и здравствена заштита, поаѓа од основата за една заемна солидарност. Во делот на задолжителното осигурување, тоа има намера да обезбеди еднакви основи во пружањето на здравствена заштита за сите. Но, јас се прашувам дали сите субјекти кои што треба да овозможат во државата, да го овозможат основниот вид на здравствена заштита си ги исполнуваат обврските во тој дел. Во изминатиот период тоа го немаме. Мораме да признаеме дека обврските и работните организации од кој вид, да речеме дали се приватни, мешани, или општествени, не си ги исполнува обврските во оној обврзниот дел.

Вие знаете дека голем дел не си ги плаќа обврските, избегнувајќи ги обврските со давање на бониви и други надлежности, давање на лични доходи без да минат преку платен промет, се да се избегне плаќањето во делот на задолжителниот вид на здравствено осигурување, а со тоа секако беше во делот на фискалната политика и на Фондот за здравствено осигурување.

Мислам дека новиот закон, Предлог на Закон за здравствено осигурување веќе нуди во тој дел и веќе ги апострофира субјектите кои што треба да плаќаат во делот на задолжителниот вид на здравствена заштита, работодавачите, а исто така во тој дел се издвојува и она што значи заштита во превентивниот дел каде што Буџетот на државата, односно државата треба да обезбеди средства за заштита, било да е тоа од имунизација или од еден вид на заразни болести. Јас низ дискусиите слушнав дека кај нас заради неисполнување на обврските спрема превентивната здравствена заштита, односно имунизацијата се јави епидемијата на морбили. Јас можам да тврдам и денеска и во тешки услови процентот на имунизацијата е висок, можеби повисок отколку во некои европски држави. Само за пример можам да кажам заради не исполнувањето на обврските спрема имунизацијата, во некои западни земји се јави полио што кај нас можам слободно да тврдам го немаме, а ја немаме ни дифтеријата. Тоа значи дека здравствените работници си ја извршиле обврската во тој дел, а можам да кажам дека и Министерството за здравство во тоа време водеше една правилна политика, а и сега истата ја води за да задолжително делот за имунизација, односно вакцините да бидат присутни во државата и не смеат децата да)бидат запоставени.

Што се однесува и за туберкулозата беше овде спомнато, кај нас имаме висок процент на вакцинација од туберкулоза и во светот е поголем процентот на заболување од туберкулоза отколку кај нас. Тоа можам да го тврдам. Што значи дека во делот на фискалната политика мораме да ги задолжиме сите субјекти кои што се назначени во законот да си ги исполнуваат обврските. Тоа исто во делот на Заводот за вработување, оние кои што се работници под стечај, или се пријавуваат во Заводот за вработување и оние кои што како обврска е и Министерството за труд преку Законот за социјална заштита, да го плаќа минимумот за една ваква сигурност во основниот дел на здравствената заштита.

Не е новина ни денешниот предлог што е за дополнителното осигурување. Тоа беше и во стариот закон, но таа институција во нашата држава не проработи. Причините можеме да ги

бараме, односно можеме да дебатираме околу тоа, но најверојатно заради тоа што во делот на транзиција на целото општество кога се обезбедуваа можеби еден поширок вид на здравствена заштита од можностите што ги имаше Фондот, се дојде до тоа институцијата за дополнително осигурување да заживее, затоа што луѓето си добија еден поширок обем на здравствена заштита. Ако тоа не постоеше, ако луѓето бараа над стандард од основната здравствена заштита, секако тоа ќе го добиеја преку дополнително осигурување, што можеби во наредната фаза со донесувањето на овој закон и тоа ќе го имаме.

Зборуваме за рестрикции со законот. Секако тука беше доста кажано, не сакам ниту јас да експлоатирам повеќе, но поаѓам од позиција дека ако во основниот вид на здравствена заштита кој што е солидарен и кој што го обезбедуваме минимумот на здравствена заштита, заради ваквата фискална политика мораме да учествуваме со свои средства за тој проширен вид на здравствена заштита. Во кој обем треба да се договараме? Тука беше спомнато, јас морам да кажам дека можеби во делот на секундарната здравствена заштита предвидената партиципација која што е таму дадена во Предлогот на Законот за осигурување можеби е по либерална, не рестриktivна за осигурениците, затоа што ако досега плаќаа 10% од трошоците за некој повисок вид на здравствена заштита, тој ќе треба да плати повеќе отколку што е предвидено по законот. Ако е во законот една просечна плата, некогаш заради видот на лекувањето, долготрајниот престој во болница оваа сума може да биде многу поголема, тогаш поединецот ќе биде многу по оптеретен отколку со овој Предлог на закон, што е предложен, така што мораме да размислуваме кога ќе го донесуваме законот, бидејќи е сега предлог, што е тоа што гарантира и една стабилност во фискалната политика на здравствената заштита, за да може да се плаќаат здравствените услуги, исто така на некој начин и заштита на осигурениците.

Во реформите веќе кои што одат, вие сите знаете дека принципот на капитацијата и пакетот на здравствени услуги, на некој начин можеби ќе ги регулира односите во потрошувачката во здравството, затоа што капитацијата ќе се одреди главарина за секој осигуреник, спрема вкупниот придонес во основниот вид на здравствена заштита на прибирањето на средства од плаќањето на субјектите. А во секундарната, терцијалната здравствена заштита преку пакет на услуги ќе се регулира плаќање, рационално плаќање на потребите од видот на пружената здравствена заштита. Се бара една рационалност во тој дел, односно и квалитет и рационалност, по квалитетна пружена здравствена заштита, помал престој во болничките установи, а тоа значи и помал трошок. Вие сите знаете дека празниот кревет секогаш, а тука се спомнуваат и некои цифри за потполнетоста на капацитетите, празните кревети исто така носат одреден трошок. Значи мора на некој начин да бидеме по рационални во користењето на капацитетите, а рационалноста ќе излезе од квалитетот на пружената здравствена заштита.

Да заклучам, јас го поддржувам Предлогот за донесувањето на закон, со тоа што секако тука е министерот, а еве и ние во граници на нашите можности како пратеници ќе направиме сепак да донесеме еден Закон за здравствена заштита, кој ќе им осигура една нормална здравствена заштита на целото население во Републиката, а исто така ќе создаде одредено задоволство кај здравствените работници, за да преку можностите ако веќе со подобрување на средствата во фондот и позитивност во фискалната политика да можат и да сметаат на осовременување на опремата, се со цел за една по квалитетна здравствена заштита.

ЗОРАН ШАПУРИК:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, почитувани претставници на Владата, јас сум длабоко уверен дека кај сите пратеници постои убедување дека се неопходни реформи во здравството во интерес и на пациентите и на лекарите.

Меѓутоа, се разбира постојат многу различни гледишта за тоа на каков начин треба да се вршат овие реформи, во која постапка и во која динамика. Јас не сум прв кој што ќе речам дека пред донесувањето на ваков закон, треба да биде донесена национална или државна стратегија, од која ќе бидат утврдени основните цели на здравствената политика кај нас. Сигурно дека од оваа стратегија ќе произлезат и некои работи во врска со тоа какво население сакаме да имаме, се разбира дека сакаме да имаме што поздраво население. При донесувањето на овој закон, треба да бидеме свесни за тоа дека во Уставот на Република Македонија е утврдено дека, Република Македонија е социјална држава. Што значи дека начелото на солидарност мора да се применува и во хиерархијата на сите правни акти треба да знаеме дека принципот на уставноста мора да се применува и Уставот е над сите други законски и подзаконски акти, така што Уставот мора да биде една водечка нит и за овој закон.

Во денешната економска состојба во која се наоѓа нашата држава, не смееме да пристапиме рестриktivно кон задолжителните видови на осигурувањето во здравството. Голем е бројот на невработени луѓе, тоа е факт, не е некоја демагошка измислица, голем е бројот на работници стечајци, технолошки вишоци, голем е бројот на оние кои работат, а нередовно примаат плата, а голем е бројот и на оние кои примаат плата или пензија, но не можат со тоа да ги задоволат ниту своите егзистенцијални потреби.

Почитувани пратеници, ние сме избрани од народот, од граѓаните и постоиме заради народот. Не смееме да дозволиме еден болен човек кој навистина нема пари, само заради тоа да не биде лекуван. Ова може да се одрази навистина катастрофално по состојбата во државата и по здравствената состојба помеѓу населението. Во денешни услови кога имаме голем број на луѓе кои останале без работа, а 10, 20 и повеќе години не се лекувале, а издвојувале добар дел од својот работен век за здравствено осигурување, а сега кога им е тоа потребно, бидејќи се без работа и не осигурани, неможат да се лекуваат и покрај тоа што еден значаен дел од својот живот издвојувале во ова осигурување, ако веќе зборуваме и за некои пазарни принципи, меѓутоа ништо од тоа не им е вратено, односно ништо не користеле, а сега кога се во моментот кога треба да користат услуги неможат тоа да го сторат.

Да се потсетиме, кога се воведоа оние сини или зелени картони, дека се зборуваше дека оној кој што нема да ги користи тие услуги, дека на крајот на годината ќе добие одредени бонуси итн., така што тоа начело во изминатите години не е почитувано и немаме никакво морално право да пристапиме толку рестриktivно кон здравствената заштита.

Од партиципацијата во здравствените услуги мора да бидат ослободени и децата, бидејќи тие се иднина на нацијата и на државата. Ако немаме здрави деца, се разбира нема да имаме ниту здрава иднина. Од партиципацијата треба да бидат ослободени и невработените, бидејќи сме социјална држава според Уставот, како и пензионерите. Исто така, од оваа партиципација во здравството треба да бидат ослободени и заболени од дијабетис, односно болните од така наречената шеќерна болест, бидејќи тие се болни до крајот на својот живот, а доколку не бидат соодветно третирани кај нив, можат да настанат многубројни тешки компликации, кои пак од друга страна дополнително ќе ја оптеретат државата. Кај овие лица според податоците од Националниот комитет за дијабетис на Република Македонија, бројот на инфарктите е за два до три пати поголем, а од 10 ослепени лица според овие податоци, девет се дијабетичари и затоа

мораме оваа категорија на лица да ја ослободиме од партиципација за сите здравствени услуги и набавка на инсулин.

Тоа е пракса и во многу други европски држави, каде што се на власт десничарските влади и најконзервативните влади. Се поставува прашањето за една социјалдемократска влада дали може да преземе вакви реформи, бидејќи денеска навистина сме сведоци за социјализација на државата. И во земјите на Европската Унија и во сите други земји, без оглед на тоа дали е на власт левицата, или десницата, се прошируваат овие права. Сега ние одеднаш не само што рестриктивно ги стеснуваме овие права, ние напосто кажано ги сечеме сите права од областа на здравствената заштита, односно речиси сите.

При донесувањето на законот, мораме сериозно да ги разгледаме забелешките на стручните асоцијации, како што се лекарската комора, стоматолошката и фармацевтската комора, како и други стручни асоцијации од оваа струка.

Јас кажав и ќе повториам дека, пратениците се избрани од народот, постојат заради народот и треба да ја спроведуваат народната волја, односно волјата на граѓаните. Во рамките на ова би ги замолил сите пратеници внимателно да ги проучат, освен овие забелешки од стручни организации и од другите здруженија, како што се Здружение на пензионерите и некои други асоцијации.

БРАНКО АРСОВСКИ:

Госпоѓата Куљан кажа дека сум бил на дискусија, меѓутоа еве гледате сега се јавувам за дискусија и не го спорам тоа дека сум заинтересиран за категоријата која ја спомнавте, бидејќи имам и одредени причини зашто е тоа така.

Меѓутоа, во принцип сакам да кажам дека во извесна смисла го прифаќам донесувањето на еден ваков закон, но изразувам и одредени резерви од практична природа и покрај тоа што мојот колега Нано Ружин, смета дека ние левицата треба да му пријдеме поинаку на овој закон, што сосема е нормално заради позицијата и програмите кои ги имаме.

Во тој контекст јас лично сакам да укажам на една работа дека, предлагачот на законот во образложението на законот прецизно и крајно јасно ја укажува вкупната состојба на здравството во РМ. Мислам, ако го погледнеме образложението во законот, во првиот дел е општа констатација дека ние како држава, како РМ стоиме на високо ниво, гледано од аспект на бројот на лекарите со високо стручна спрема, кои го опслужуваат населението во РМ, а тоа е 460, можеби и нешто, значи еден висок стандард во тој дел.

Вториот аспект, мислам дека заслужува посебно внимание што во РМ се изградени огромен број на домови и институции од здравствен аспект, да не кажам истурени медицински единици кои го покриваат целокупното подрачје. Во тој контекст гледано од аспект и по вертикала и по хоризонтала здравствената заштита и здравствената услуга во рамките на мрежата на здравството е сосема доволна, ако ја гледаме вкупната состојба на државата од економски аспект итн. Меѓутоа, добро е што и Министерството, а јас поставувам и неколку прашања како пратенички прашања до министерот за здрвство, каква ни е состојбата на другите услуги кои ги обезбедуваме на населението и добро е што во последниот дел од образложението веќе се констатира дека во РМ поради недостиг на материјални средства, голем број од граѓаните не се во можност да користат максимално лекарства и други помагала.

Значи тоа е општа констатација и добро е што го констатираме овој проблем и веќе не го криеме. Ние тоа јавно го кажуваме. Зошто? Баш и заради тоа да го разрешиме проблемот со набавка на лекарства и да процениме дали имаме скапи лекарства, во смисла на тоа секој наш граѓанин барем во сегашни услови е во позиција, да не може да користи квалитетна здравствена заштита од аспект на материјалниот статус кој го има.

Добро е што е потенцирано дека во здравствената сфера, ако е од јавен општ интерес државата веќе тоа го потенцира, дека имаме интерес за таа област. Вработени се околу 23.000 вработени кои за жал, еве и јас лично ја делаам нивната судбина, дека тие и покрај нивниот мотив, залагање, стручност, компетентност, се наоѓаат во доста лоша исто така материјална положба, заради состојбата во здравството, заради на крајот на краиштата и наградата која ја користат во име на плата. Не е скромно да каже човекот дури, е и жалосно, еден лекар од специјална медицина или општ лекар користи од 12 до 16 илјади денари.

Мислам дека тоа е прескромно ако зборуваме за неговата улога и залагање, во однос на она што го прави квалитетна здравствена услуга. Во тој контекст можеме да дојдеме во еден судир. Меѓутоа, благодарение на нивната одговорност еве имаме сепак задоволително здравство, односно задоволителна здравствена заштита во рамките на РМ. Меѓутоа, јас сега се прашувам дали сега 23.000 и нешто повеќе, во рамките на овие реформи што сега сакам да зборувам, не треба да се направи некаква рационализација во тој дел, заради тоа што, еве, општа е мојата констатација дека имаме еден извонреден квантитет, еден обим на здравствена заштита, меѓутоа сега можеби тоа е на ујтрб на посебниот квалитет, заради тој проширен обим и создавање на доста материјални издатоци во оваа свера. Сигурно министерот тука размислува, а и министерството и мислам дека тоа е добро.

Општа констатација, барем според моето видување е морам да кажам дека, овој закон нема радикални промени, нема радикални реформи во самиот себе. Јас слушав од повеќе дискусанти дека овој закон врши некакви радикални реформи. Јас не се согласувам со овој поим. Кога ќе ја прочитам содржината на самиот закон и она што се нуди како промена во законот, за мене реформите се движат од 15 до 20% во однос на постоечкиот закон што го имаме за здравствена заштита. Дали можеме да зборуваме сега за некои радикални реформи, ако зборуваме за одредени прилагодувања на законот од 15 до 20, во однос на некои други потреби, економски итн. Во тој дел појмовно гледано законот нема радикална реформа во себе. Едино е позитивно што јас лично сметам дека се прави веќе една почетна реформа, заради тоа што гледате дека ние во општествените дејности, како држава, како Влада, па и како Парламент не направивме некои многу големи реформи. Кога направивме реформи во образованието. Видете, образованието сега бара обични реформи, огромни реформи. Тоа значи во здравството, тоа значи културата, тоа значи во пензискиот систем итн.

Меѓутоа, гледате ние сме скучени, односно имаме еден голем проблем дека не може да се следи оваа реформа во општествените дејности, заради заостанување во економската свера. Тука имаме еден конфликт кој навистина ќе трае малку подолго. И добро јас го прифаќам министерот што овде почувствително приоѓа на проблемот, така да полека врши некакви реформи, кои можеби во некој друг период ќе треба да се направат уште по радикални промени и во тој дел имаме некој посебен интерес.

Ако зборуваме сега за рестриктивност, јас не најдов многу во законот дека имаме рестриктивни мерки. Гледано од аспект на опфатот да кажам дека начелото на сеопфатност останува комплетно и тука не можеме да направиме никаква забелешка, нема граѓанин во РМ кој не е опфатен со овој закон, со тоа задолжително здравствено осигурување. Тој аспект мислам дека е добар, меѓутоа се согласуваме ли и со ова што г-динот Нано го потенцира, дали е сега демократија ако имаме задолжително здравствено осигурување.

Меѓутоа, тоа е прашање сега на анализи, на дискусии и на времето и средината во кое живееме ние. Нормално, ако погледнеме некој повисок стандард, тогаш ќе имаме сигурно поинакво мислење. Меѓутоа, во оваа ситуација лично ние мораме во законот да ставиме една таква норма и да го опфатиме целокупното население. Солидарноста, еве, г-ѓо Куљан мора да постои. Меѓутоа, поимот солидарност јас го разликувам во однос на претходните дискусии кои дискутираат дека солидарноста во однос на социјално - необезбедените. Не, баш напротив. Солидарноста ја гледам дека јас не сум болен па издвојувам доволно средства од 8,6 за оние луѓе што западнале во таква здравствена состојба и нив треба да ги финансираме. Можеби никогаш нема да бидам болен, дај боже, меѓутоа во таа прилика солидарноста на вкупните средства заради цената на чинењето на здравствената услуга, која чини за една малигна да речеме болест од година дена, ние другите сме солидарни кои сме помалку болни во тој дел и солидарноста како принцип, како начело во таа смисла ја гледам и сосема е исправно поставено во рамките на Законот за здравствено осигурување. Тука нема дилеми.

За партиципацијата посебно сакам да потенцирам. Ако вие сте малку прочитале во законот, во член 34. Па јас тврдам дека партиципацијата сега е зголемена на поголем број на население, гледано од аспект на опфатот. Еве зошто тоа го велам.

По претходниот закон јас го откривам ова, заради дилемите заради позитивноста на законот односно на предлагачот на законот. Зошто? Еве во член 34, своевремено во претходниот закон имавме исклучиво категорија на граѓани кои се корисници на основните права според Законот за социјална заштита. Тоа беше децидно кажано. Тие од основни права се движат во рамките на 12.000 лица кои се осигурани по овој основ, од каде државата своевремено преку сизовите за социјална заштита, а сега преку Министерството за труд и социјална политика партиципира во овој дел. Меѓутоа, таму има проширување според прописите на социјалната заштита, а тоа значи дека влегува и одлуката што е донесена од страна на Владата. Доаѓаат и другите прописи, а тоа значи дека сите оние 64 илјади да не кажам луѓе кои се корисници на социјално заштитно право а се евидентирано под Заводот за вработување како невработени лице, по факторот да некажам 5, тогаш доаѓаме во позиција околу 300 илјади луѓе сега во груба бројка кажувам, може да бидат опфатени со ослободување од самата партиципација вклучувајќи ги и другите категории. Тоа е позитивен однос. Меѓутоа, се плашам сега јас од еден друг однос.

Ако сега ги ставиме, што јас ги прифаќам комплетно пензионерите, не да бидат пензионерите над 65 години, како што предлагаа пензионерите, тука е голема грешка на самите пензионери што предлагаат така, заради тоа што инвалидските пензионери кои имаат свои 45 или 50 години, тие се можеби и по болни од другите и имаат поголема потреба од здравствена заштита, треба да го користат тоа право. И јас за она колегатата Ване што го зборуваше и што ја прифаќам неговата извонредна и компетентна дискусија, дека тука треба да се употребува терминот пензионери. Тогаш го шириме поимот и ја зафаќамне севкупната категорија во теој контекст. Тогаш ние сме исправни спрема пензионерите и ја покажуваме вистината.

Меѓутоа, дали сега со проширување на сите вакви права можеме и да обориме самиот закон. Јас велам да. И тоа сум свесен. Мислам дека, овој мој став има одредени аргументи. Зошто? Ако ние допуштиме со овие придонеси што сега се нудат во законот, јас тврдам дека овој закон нема практична вредност, во никоја смисла. Еве го тврдам тоа. Можеби ако бидам во индониот Парламент, тоа пак ќе го анализираме. Тоа е прашање за себе. Зборувам меѓутоа овде за едно прашање друго.

Сакам да укажам овде, имено погледајте ја улогата сега на државата во рамките на финансирањето на здравството. Ние граѓанинот со партиципацијата и со ова што сега го потврдуваме со ставката, јас лично тврдам дека неј немаме никаква шанса да го подобриме здравството, здравственото осигурување, односно Фондот за здравствената заштита. Јас го тврдам тоа. Зошто? А партиципацијата која треба да се партиципира од овој граѓанин сега во РМ, во кој повеќе од 60% имаат испод животен стандард, не се во можност најдоволно да партиципираат во вкупната маса на материјални средства за овој фонд.

Нашите стопански организации, т.е. правни субјекти кои сега се во тек на едно оживување што е позитивен тренд, исто така не се во можност најблаговремено да издвојуваат доволно средства за партиципација. И овој член што се нуди во член 53 веќе доаѓа во позиција на нерешеност. Значи, голем број на граѓани ќе дојдат во позиција не исплатен придонес за здравствена заштита, немаат шанси да ја користат здравствената услуга. Ќе ја користат откако твојата организација си го подмири овој долг. Мислам дека и тука имаме една колизија да кажам, еден страшен конфликт, неизбежна ситуација да не може тоа да се реализира. И од тој аспект, државата сега во расходите на буџетот е потенцирано дека учествува само со 0,74%, а државата се декларира, не социјална, ова што го зборуваме тоа е еден широк поим, тоа треба да го разгледаме цел ден, меѓутоа дека здравството е до општ јавен интерес. А замислете во тие превентивни програми државата учествува само со 10%.

Јас се прашувам, ако државата вака настапува со овој буџет, овие 10% во програмите, тврдам дека населението пак ќе биде жртвувано, дел од него кој не може да ги подмири овие обврски.

Јас предлагам сега, партиципацијата на населението сега комплетно да се избегне, заради тоа што населението во овој момент не може да ја подмири, а државата преку буџетот да направи напори да учествува во Фондот за здравствена заштита, со единствена намера да имаме сигурни извори на средства, а можеме во некое време, после 4 години, тоа сигурно ќе ме демантира Никола Поповски, од економски аспект, дека со оживување на економските состојби ние ќе ја подобриме и здравствената состојба и издашноста на населението.

Лично сега сакам да кажам нешто за Фондот. Мислам дека, министерот му дава преголема автономност на Фондот. Јас лично не сум против фондови. Јас своевремено дискутирав против Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, дискутирав и преку онаа самостојност на Заводот за вработување. Еве сега доаѓаме во позиција да формираме Фонд за здравствена заштита, ама како самостоен.

Јас лично длабоко сум убеден дека, овој Фонд во права смисла на зборот не може да функционира. Не може да ги обезбеди сите оние права и обврски што Фондот ги има спрема граѓаните, односно спрема здравствените институции во кои треба да склучува посебни договори, заради цената и услугите кои треба да се прават. И не случајно овој Фонд ќе западне, како Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, да дава дополнителни средства од државата и директно да учествува за да може луѓето да имаат некаква здравствена заштита. Тоа е неминовност.

И не случајно лично предлагам со одредени резерви сега, овој Фонд така да се осамостојува, меѓутоа да биде близок до државата, апсолутно преку буџетот да можат да се издвојат поголем дел на средства, Инаку во спротивно лично сметам дека Фондот ќе биде само фонд во кој ќе се формираат само посебни служби, а тој не е способен да ги брани интересите на работодавецот, на работникот и на граѓанинот кој е социјално осигуран, за кој партиципира.

Лично сум задоволен со тоа што во законот веќе се заведува доброволно здравствено осигурување за екстра, да не кажам здравствена заштита. А во меѓувреме добро е и тоа што веќе се издефинира правото на работодавецот, колку работодавецот е обврзан во однос на овој фонд. И предлагам некои начелни работи во однос на оној исклучок. Ја генерално реков сите да се ослободат. Меѓутоа, ако е тоа невозможно мислам прекинување на бременоста после трето дете, мислам Фондот треба да ги ослободува оние лица кои доаѓаат во таква ситуација.

Мислам, вештачкото опловудвање треба да биде хумано, не треба да се учествува заради оние брачни другари кои се во една немоќ поради биолошки или било какви мани. Мислам дека, државата на име на она што тие учествуваат, треба тука да го задржиме правото тоа вештачко опловудвање да биде бесплатно.

Понатаму за алкохоличарите и зависниците, барем во ова време да бидат ослободени од вкупната партиципација, заради карактерот на дијагнозата и третманот кој се бара, посебно на овие две категории. И она што го предлага Здружението од душевна болница "Бардовци" и пошироко мислам дека тој предлог треба да се прифати, во однос на душевно болни. Душевно болни се посебно карактеристични и мислам дека за тие лица нема никаква можност да партиципираат, заради карактерот на шизофренијата, а знаете ако е таа императивна шизофренија која прави одредени проблеми, мислам државата треба да направи проблеми во тој дел да влезе на име на солидарност.

Еве, ова моја дискусија ако послужи за размислување на министерот и Министерството, можеби ќе имаме взаемна корист.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Реплика за г-ѓа Куљан Зографска.

РАТКА КУЉАН - ЗОГРАФСКА:

За неколку работи не сме се разбрале со пратеникот.

Во однос на солидарноста, далеку од тоа да сум против солидарност. Јас ја кажав точно реченицата, сметам дека солидарноста не е безгранична категорија. Тоа е едно.

Второ, во однос на ослободување од партиципација за прекин на бременост после трето дете, тоа е регулирано во друг закон. Според тоа, нема потреба од регулирање во овој закон.

За вештачкото опловудвање стана збор и станало збор и на Комисијата за здравство при Собранието. Мислам дека е прерано да се одлучи, од причини што методата не се користи во нашата држава. Тоа е скапа метода и мислам дека редот на работите е прво да се воведат некоја работа, а потоа да се озакони. Тоа е потребно, затоа што потоа дејноста ќе се развива по економски принципи и индикации, а не по медицински индикации.

Ќе се воздржам од мислење дали ова треба да биде под задолжителен вид или не, ме прашаа неколку луѓе, мислам дека не е време да се дава мислење и да се одлучува за тоа во закон.

Прво треба да се воведат методата, а потоа да се стави во Законот финансирањето на таа метода. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Никола Поповски.

НИКОЛА ПОПОВСКИ:

Почитувани пратеници, г-дине министри, ќе ми дозволите да започнам со една област што можеби нема директно да ја поврземе со сегашниот закон. Меѓутоа, убеден сум дека не води до решението во законот.

Република Македонија е држава што спаѓа во високиот дел на средно задолжените земји во светот. Знаеме дека има долг од некаде милијарда и сто милиони долари надворешен долг и тој долг претставува еден од најтешките камења на вратот на нашата држава. Овој долг веќе 7 години успешно го репрограмираме, но сите знаеме дека ефективно не ги враќаме парите од долгот на РМ кон странство. Зошто не сме се соочиле со овој камен на вратот што се нарекува странски долгови? Денеска прочитавме едно интересно интервју од г-динот Владимир Глигоров во "Нова Македонија", дека веројатно тоа Република Македонија не го направила никогаш во овие изминати 7 - 8 години, затоа што секогаш добиваше евтини пари за репрограма на своите долгови.

Мислам дека е тоа точно, но е само еден мал дел од вистината. Добиваше евтини пари, меѓутоа тие евтини пари ние ги плаќаме со скапи диктати и услови под кои го реформираме нашиот економски, политички, здравствен, образовен и друг систем. Ефтините пари за репрограма на долговите на Македонија, главно од Светската банка и ММФ не се должат на љубов кон Република Македонија, туку се должат на фактот дека тие се, на некој начин комплементарни со не ефтиниот камен на реформи, што ни се налага под диктат од таа страна.

А, Вие, како што знаете, диктатот на репрограмирање на долгот за ефтини пари што никогаш не не упати на патот да направиме обид да излеземе од задолженоста и да почнеме да создадеме концепт на враќање на долговите, тој диктат нема свој концепт. Не ја признава ни социјалдемократската, ни социјалистичката ориентираност на Владата или на министерот, ниту ја признава либералната ориентираност на опозицијата во Македонија. Едноставно, нема таков концепт.

Тој има концепт дека парите треба да се вратат. Ако парите не се вратат, тогаш се диктираат услови што на долг рок ќе создадат можност тие да се вратат. Тие услови не водат грижа за тоа за што ние сакаме да водиме грижа. Едно од тие е дали сите ќе имаме добри здравствени услуги, ефтини или бесплатни и квалитетни здравствени услуги. Тоа е на втор план. Мислам дека од тука потекнува некаков апсурд што во оваа сала се провлекува дека има, виси во воздухот нешто, дека оној кој го предлага законот тргнува со либерална концепција, а е припадник на власта што е лево ориентирана, барем по мое видување, а оние пак кои не го прифаќаат законот, не го прифаќаат со либерална ориентација, затоа што тој не е социјално ориентиран.

Сето тоа произлегува од фактот дека дефакто, ние овие реформи не ги правиме, убеден сум г-дине министри, со цел да создадеме за нас по квалитетни услови за здравство, само, туку мислам дека дел ги правиме под одредени услови од Светската банка за репрограма на вкупните долгови.

Затоа на почетокот почнав од таму дека, не можеме сега да разговараме за Законот за здравство, така како да не сме задолжени и да не ги спроведуваме условите што ги наметнува Светската банка и во здравството. Тие пари што сме ги земале како кредити се тука. Некои предлагаат таму каде се инвестирани да се продадат на странците и со тие пари да се вратат. Но, тој концепт не го прифативме. Сега парите не ги враќаме, па затоа го прифаќаме тешкиот став на тие услови. На пример, еден услов од условите е дека колку и да е возрасно детето, односно колку години пензија да има пензионерот, тој не може да оди без партиципација во здравството. Тоа е еден од условите. Што значи, дека независност во политиката во права смисла на зборот, вклучувајќи ја и здравствената нема, додека не појдеме од она за што до сега зборував.

Се разбира, без разлика на овие услови можеме за здравството и самостојно да разговараме, но треба уште еден услов. Тоа е Фондот да има пари. За да има Фондот пари, треба да имаме соодветна јавна потрошувачка. Меѓутоа, нам и јавната потрошувачка ни е лимитирана и буџетската и фондовската, посебно и вкупната јавна потрошувачка ние ја лимитираме повторно под диктат. Што значи и да создадеме резерви што можеме да ги пренасочуваме, еден суверен Парламент може да одлучува да насочува пари во здравството, покрај фондовското и од други средства, како што правиме, во оној обем во кој мислиме дека претставува некој приоритет, но ние и тоа не можеме да го правиме.

Секоја година носиме закон за ограничување на оваа потрошувачка, што сите ја знаете, што гласи до последен денар, над која не можеме да одиме. Ако одиме, тогаш условот од првата точка за кој зборував престанува да важи, а тогаш треба да враќаме. Што значи Фондот нема пари, трансфер од други јавни извори како буџет, се исто така лимитирани, во случај кога нема пари, има ограничување. Ограничувањата овој пат ги гледам и во законот за кој што денеска зборуваме.

Резултат на тоа ќе бидат зголемените трошоци за здравствено осигурување. Дефакто се толкува како зголемени трошоци на здравствено осигурување на граѓаните во РМ за услуги што нема да се променат. Истиот квалитет на услуги ќе се добива сега со поскапи пари. Тука го лоцирам проблемот и мислам дека оние кои ги претставуваме во овој Парламент оправдано стравуваат од овој закон. Мислам дека, треба оправдано со нив и ние да стравуваме. Да стравуваме, затоа што ќе биде проблем за овој Парламент, за оваа Влада и оваа држава да објасни на своите граѓани дека нивното здравје, не помалку или повеќе, туку директно од сега ќе зависи од нивната материјална состојба.

Директно ќе зависи од можноста да партиципираат во здравството. А знаете, ако треба да партиципирате во здравствена услуга што Фондот ја утврдува и Министерството за здравство без социјални критериуми во цената, а Вие имате плата или пензија од 6.000 денари, тогаш е навистина проблематично да ја чувствувате здравствената заштита на добар начин, затоа што Вие имате услуга што треба да се плати, а имате плата или пензија што не може да си дозволи партиципација на ниво што ќе ви ја обезбеди, особено кај делот на популацијата која заради годините е упатена на здравствена заштита, а нема дополнителни извори на финансирање на својот семеен буџет. Тоа се најчесто или само пензиите. Да не зборуваме за оние кои ние ги издржуваме родителите, ние децата.

Јас мислам дека, на овој начин законот воспоставува една логика што многу тешко ќе функционира, што еден голем дел од населението се повеќе ќе го оддалечува од можностите да добива квалитетна или воопшто да добива заштита од здравствениот систем, а на тој начин ние всушност ќе добиваме, иако можеби тоа прегрубо ќе звучи, се полош квалитет на живот. Еден од условите или базичен услов за квалитетен живот е здравјето на човекот. Без тој нема никаков друг квалитет, ни економски, ни демократски ни суверен, ни независен, ни безбедносен итн. Ако здравјето на можеме да го чуваме на нашите граѓани, затоа што како држава не можеме да партиципираме доволно во учеството на нивното здравје, без разлика на степенот на нивната материјална самостојност, тогаш мислам дека правиме грешка.

Едноставно јас не можам и мислам дека голем дел од колегите кои тука дискутираа не би можеле да ја прифатат логиката дека здравјето на човекот, не во одреден дел, туку во голем дел ќе зависи од нивната материјална состојба. Едноставно, има некои вредности кои се, знаете, зад онаа граница, иако можеме тука да спориме согласно со сопствената политичка ориентација на секој од пратениците, има една граница зад која едноставно треба да кажеме дека од тука натаму веќе Вашата здравствена состојба не може да зависи само од Вашата состојба и состојбата на Вашето семејство. Тоа ќе зависи од сите нас. Исто како што безбедносната состојба зависи од сите нас. Ние, секој сам не се браниме?!

Има уште икс функции што државава ги обавува, апсолутно рамноправно за сите, без разлика на нашата партиципација во тие услуги. Да почнеме од судски услуги, од безбедносни, полициски, управни и да не ги редам сите што тука ги знаеме.

Јас мислам дека во сите овие трендот во современите држави е се повеќе да се додава и здравствената услуга. Исто како што се повеќе се додава образовната услуга, некаде до средното образование. Го исклучуваме високото. Меѓутоа, ако не ја додаваме, ја одземаме ние и другите функции едноставно не можеме да ги извршуваме за болен човек. Хроничните болни за кои тука долго се зборуваше, кои во својот живот, за несреќа, упатени се на постојана здравствена нега од разни причини, едноставно не можат, верувајте нема да можат да го издржат товарот на партиципацијата. И, тогаш се судираме и со морални проблеми во нашиот Парламент. Моралните проблеми произлегуваат дека од неможењето да се плаќаат одредени услуги, ние директно учествуваме на најригіден начин во квалитетот или воопшто дали учествуваме во градењето на животот на одредени луѓе во оваа држава.

Значи, ако нашиот Парламент, нашата Влада, нашата држава сака да обезбеди еден пристоен живот на нашите граѓани и во целосна мекра да не зависи само од нивната материјална состојба, мислам дека треба концептот на законот малку да се преработи. Се разбира дека се враќам на моето почетно искажување дека тој концепт, барем јас лично, иако слушнавме и воведно излагање, мислам дека во овој момент не е зависен само од нашата волја, мислам дека треба еден концепт во кој што независноста во водењето на економската и социјалната политика ќе почнеме да ја водиме во Република Македонија на начин што на долг рок ќе ни обезбеди самостојност во водењето, а не ставање пред сид на пратениците и на Владата на Република Македонија, а зад тој сид се 2 милиона граѓани. Кога ќе се повлечеме до тој сид веќе нема каде да одиме.

Јас не знам како ќе изгледа првата фаза од законот. Се разбира, веројатно според интересот и полемиките што ги предизвикува, веројатно ќе има две, уште две за до крај да ги расправиме овие работи. Меѓутоа, видете, првиот човек кој ќе го загрози животот заради тоа што е во неможност својата болест да ја излечи, поради тоа што семејството нема можност да партиципира материјално во неговото здравје, ќе биде еден голем проблем, морален и секаков за овој Парламент. Дека ние сме го донеле законот според кој тој граѓанин не можел понатаму да се лечи. А, да не зборуваме за икс случаи со кои секојдневно се судираме, од кои зависи нашиот квалитет на живот, дали можеме да учиме, дали можеме да работиме, дали можеме со семејството да живееме квалитетно или цел живот ќе бидеме оптоварени со тоа дека материјалната состојба не ни е на ниво на здравјето што треба да го финансираме.

Оттука, сметам дека Парламентот треба многу сериозно да го разгледа овој проблем, затоа што покрај економските и финансиски ефекти за кои што зборуваме, што исто така индиректно се одразуваат на ова што го зборувам во одредена мерка, треба да има и одредени други критериуми кога ќе го носи законот: социјални, морални, па и традиционални.

Знаете, системот на здравството во оваа држава беше поинаку поставен и ние не можеме туку така да забораваме една свест што е создадена, особено на ова ниво на економски развој кога личните примања што и во овие услови се уште по намалени, заради економската

ситуација, се веќе во таква состојба што не можат да го финансираат издржувањето на трошоците, како што овој закон отприлика ги предлага и колку што можеме во него да проникнеме да ги финансираме.

Затоа сметам дека, на тој начин треба да пристапиме кон законот. Инаку, делот од излагањето, со што целосно се согласувам со г-динот Нано Ружин нема да го повторувам. Едноставно, ќе изнесам согласувње со неговото излагање и со уште некои кои беа на таа линија и така ќе го завршам овој настап. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Павлов.

БОРИС ПАВЛОВ:

Почитуван претседателе, почитуван министер, почитувани колеги пратеници, после оваа опстојна и исцрпна дискусија во врска со Предлогот за донесување на Закон за здравствено осигурување, јас ќе бидам сосема краток. Веднаш ќе кажам дека сум на мислење дека апсолутно постои потреба од донесување на Закон за здравствено осигурување.

Законот го поддржувам, ако ништо друго, имајќи ги предвид основните начела што се наброени, некаде 6 - 7 - 8, се тие што ми даваа за право да кажам дека овој закон треба да биде поддржан, заради тоа што со него се предвидува здравствена заштита за сите граѓани. Солидарноста е еден момент што никогаш не смееме да го изгубиме од вид, бидејќи тоа е, како што говореше претходно мојот колега, сигурно дека сите треба да учествуваме во формирање на Фондот за здравствена заштита, а камо среќа никој да не го користиме. Меѓутоа, сигурно ќе дојдеме во ситуација овие средства да се користат.

Многу е модерно да се напаѓаат одредени работи. Веднаш би кажал дека не би било во ред преку овој закон кој е многу битен за населението на нашава држава, да го користиме маркетиншки. Како, ние сме народни пратеници, треба да гласаме за народот итн. итн., а морам веднаш да кажам дека примателите на услуги и давателите на услуги, односно здравствените работници во една неверојатна симбиоза, ако некој води сметка за овие осирогеници, за овие болни, водат вработените во здравството.

Според тоа, сигурно никој од нас не е да се ускратуваат одредени права на осигурениците. Но, мораме да имеме предвид дека, навистина, здравствената заштита веламе дека е многу значајна, од друга страна и многу скапа, па сигурно дека треба да се создадат предуслови нашето население да прима соодветна здравствена заштита.

Веднаш би рекол дека ова можеби не е прв чекор. Реформите во здравството веќе отпочнаа преку избор на лекар, отворање на приватни и јавни здравствени организации. Меѓутоа, сигурно тој закон ќе значи чекор напред.

Велам дека нема да должам многу, затоа што се е исказано. Но, мора да се каже дека и до сега во праксата здравствените работници правеа максимални напори да пружат соодветна здравствена заштита на нашето население и мислам дека пружаат, во ова тешко време. Знаеме какво беше финансирањето до сега во здравството, па и сега. Практично здравството се вклопува во многу мали средства, а можам да Ви кажам дека резултатите се евидентни. Тоа Вие добро го знаете.

Мораме да кажеме дека еден добар дел, да не настапи хаварија во здравствениот систем, меѓу другото падна на товар на вработените во здравството, затоа што сите знаете какви се материјалните услови во кои тие работат, мислам на нивните материјални услови, а сигурно за соодветната здравствена заштита покрај кадар потребна е и опрема за што веламе дека е многу скапа. Но, на некој начин и до сега и одсега се прават максимални напори да не заостанеме во пружањето на квалитетна здравствена заштита.

Да не должам многу, би сакал да кажам дека се согласувам со законот, но во член 10 точка 13, каде што е кажано приватно да се плаќа отрезнување на акутно алкохолизирани состојби и акутни и токсикации, ако не е психички растроен. Јас не знам кој ќе се обиде да се труе со посебни соединенија ако не е психички растроен. Мислам дека тука ќе мора нешто да се направи и на некој начин да се разграничи лесно труење, тешко труење, затоа што добар дел од тие затруени пациенти завршуваат фатално. Мислам дека, оваа одредба ќе ни нанесе одредени тешкотии откако ќе почне да се применува законот.

Во членот 22 е кажано дека при подолготрајно боледување, пациентот треба да биде испратен на инвалидско - пензиона комисија. Терминот "подолготраен", треба да се дефинира. И тука може да дојде до неодредени недоразбирања, затоа што тоа регулира доколку некој испрати таков и таков пациент ќе се земе на одредена одговорност. Значи и тука треба да се размисли, да се дефинира за кои состојби колку време дотичниот пациент може да биде на боледување.

На крајот, за фамозниот член 33, каде што викаме дека законот е рестриктивен, или член 34. Законот во 80 или 90% не е рестриктивен. Рестриктивен е во делот на партиципацијата. Инаку, се друго што е мислам дека не е рестриктивно. Напротив упатени се сите луѓе со осигурување итн. На партиципацијата толкав нагласок и дадовме, што излегува дека некој не е ослободен од партиципација и не може да прима здравствена заштита. Тука е кажано кои луѓе ќе бидат ослободени, а кои не во овој случај.

Јас би апелирал за конкретните случаи, кои што се социјални случаи, примаат парични надоместоци државата треба апсолутно да води сметка и во тој дел да нема изигрување на законот, некој кој не е социјално загрозен да се прогласи за социјално загрозен. Значи, тука треба Законот за социјална заштита, како и другите закони што ги регулираат овие работи ригорозно да се применуваат, а сигурно за другите категории деца, пензионери, хронични болни има можности и време да се размисли и во втората фаза одредени работи да се дотераат. Веројатно одредени корекции можат да се направат, секако со наши договори и во втората фаза преку амандманска расправа и во тој дел нешто да се направи.

Значи, јас го прифаќам законот, а во втората фаза ќе имаме можности евентуално со амандмански корекции нешто да се искорегира.

АЦЕ КОЦЕВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани дами и господа.

Законот за здравствено осигурување, како ретко кој закон кој е ставен на дневен ред во овој состав на Парламентот, предизвика големо интересирање од страна на пратениците, како и од страна на граѓаните на Република Македонија и бројните асоцијации и здруженија на граѓани кои се директно засегнати. Впрочем, тоа воопшто не треба да не чуди, затоа што овој закон третира една материја која најдиректно ги додирнува интересите скоро на секој граѓанин на Република Македонија, а кога на некој ќе му се бркне во џебот, посебно во ова тешко време кога граѓаните се потешко составуваат крај со крај во месецот, сосема е разбирливо и оправдано нивното реагирање.

Ставот на Либерално - демократската партија е дека реформите во областа на здравството доцнат. Доцнат како и многу други реформи кои не се направени во нашата држава. Доцнат, и ако се споредуваме со други држави во транзиција, Впрочем, како и во другите области, за нас е

неспорен фактот дека во Македонија треба да се направат големи промени, темелни реформи во областа на здравството, здравственото осигурување и здравствената заштита, меѓутоа нашиот став е дека ваквиот начин на кој започнаа реформите во оваа област не соодветствуваат, затоа што тие не гарантираат современо и реформско ориентирано здравство, во кое ќе се задржат позитивните елементи и добрите и проверени решенија од минатиот систем и ќе се воведат нови решенија врз основа на позитивните искуства од државите, кој го поминале развојот низ кој ние одиме, како и со вградување на современите тенденции од Европското законодавство кон кое ние стремиме и кое треба да го користиме во позитивна смисла на зборот.

Од тие причини пратеничката група на ЛДП не е во состојба да го поддржи овој закон, затоа што не се согласува со концептот односно со пристапот кон правењето на реформите во областа на здравството, затоа што смета дека со промената на власта, која очекуваме да дојде по следните парламентарни избори ќе се создадат услови да се направи, навистина, коренити промени во областа на здравственото осигурување и здравствената заштита, со вградување на пазарните елементи во оваа област, воведување на конкуренцијата, исто така и со вградување на сите позитивни искуства без измислување на некои униктни решенија кои немаат подлога во ниедна друга држава која го поминала развојот низ ние сега минуваме.

Посебно е загрижувачки фактот што во овој закон предлагачот воопшто не води сметка за актуелните состојби пред се на економски и социјален план во нашата земја пред се заради тешката социјална издржливост на граѓаните на Република Македонија. Од тие причини сосема се разбирливи реакциите и на граѓаните, посебно на пензионерите, како и на струковите здруженија на Лекарската комора на Македонија, кои имаат сериозни забелешки на концептот за правењето на реформите во оваа фаза.

Впрочем, погрешен е пристапот наместо да се седне и да се разговара со сите релевантни институции во нашата држава кои можат да дадат свој конструктивен придонес во градењето на концептот на реформите во нашата држава одговорните луѓе повеќе милуваат, тие што имаат храброст и доблест да ги кажат јавно од говорница и воопшто во сите состаноци на кој се расправаше досега за оваа реформа, своите несогласувања и забелешки за реформата која се планира, значи наместо спремноста да се сослушаат тие и да се вградат нивните позитивни размислувања и предлози прибегнуваше кон нивно прогласување за кочничари на реформите, за анти реформски сили. Веројатно на тој начин за да се оправда сопствениот неуспех, со обвинување упатено на сметка на другите.

Од тие причини сметам дека жално звучеа од оваа говорница обидите на повеќе директори на Медицински центри во нашата земја, кои ставени помеѓу чеканот и наковалната, затоа што од една страна му се на министерот, а од друга страна нивните фотелји зависат од добрата волја на министерот се доведени во ситуација, надвор од желбата и размислувањата на граѓаните кои ги застапуваат, да упатуваат пофални зборови за законот, за што не наидуваат очигледно на разбирање кај останатиот дел на пратениците. Меѓутоа тоа е така, и така ќе биде и во новиот состав на Парламентот, затоа што и со новиот Закон за избор на пратеници, имаме многу нелогични решенија за избор на пратеници за нашиот Парламент.

Посебно се загрижувачки оценките кои успеавме да ги добиеме преку писмените дописи до Собранието на Република Македонија од страна на Лекарската комора на Македонија, од страна на Психијатриската болница, од страна на Здружението на граѓани за поддршка на децата со психози и од страна на Здружението на педијатрите, кои се сериозно загрижени од рестриктивните решенија кои се вградени во концептот на овој закон. Затоа дозволетеми да цитирам само дел од забелешките кои се упатени од страна на Психијатриската болница во Скопје.

Цитирам: "Во Предлогот на законот се изземаат сите граѓани заболени од болести на зависност, се мисли на зависници од алкохол и алкохолизам, зависници од дрога и од други психотропни супстанции итн. Сметаме дека ваквиот став ќе има сериозни последици во лекувањето на овие состојби, бидејќи не се земени во предвид обемот на појавата, која како што е познато зазема епидемски размери во нашата Република. Старосната структура на заболените се повеќе е експонирана адолесцентната популација, што може да има несогледливи последици врз иднината на државата. Сложеноста на терапевтскиот, рехабилитациониот и честата ургентност во постапките условени од природата и карактерот на зависностите, детоксикација и корекција на жестоките апстенцијални кризи и психотичните состојби инт. (завршен цитат).

Од тие причини сметам дека во градењето на реформите во оваа област, воопшто не треба да се има пристапот кој го заговараше г-динот Нано Ружин со правење на лево, десно или центристички реформи во оваа област, затоа што тоа би довело до стандардно постоечка нестабилност на оваа област, како и на политичкиот систем воопшто, затоа што ако во една Британија или Франција со менувањето на Владите на секој 4 години се прават комплетно нови радикални реформи, во зависност од тоа дали ќе дојдат лево ориентирани, центристичко ориентирани или десно ориентирани влади, мислам дека тоа нема да не доведе никаде. Едноставно треба да се прават вистински реформи, кои ќе ги вградат позитивните искуства од Европското законодавство во оваа област.

Исто така би сакал да кажам дека, сериозноста на донесувањето на овој Закон за здравствено осигурување, налага предлагачот да достави соодветно образложение во чија основа ќе бидат вградени детални анализи за состојбите во сверата на здравственото осигурување. Меѓу останатите причини поради кои треба да се донесе законот, се и бројките кој говорат дека Фондот деловната 1997 година ја завршува со непокриени обврски во висина од 60 милиони германски марки, од кои пренесени од минатата година 43 милиони германски марки и новосоздадени околу 17 милиони германски марки. На тоа кога ќе се додадат непокриените загуби на здравствените организации за 1997 година во висина околу 292,4 милиони денари, неизбежна е констатацијата дека здравството треба да се лежи.

Донесувањето на закон со кој за добар дел од здравствените услуги и лекови сега осигурениците ќе треба да партиципираат со сопствени средства со немал процент, помеѓу 20 и 50%, закон со кој доста од ослободувањата по дијагноза на болести се скратени и тоа шеќерната болест, инфаркт, хемофилија, алкохолизам, наркоманија итн., закон со кој крводарителите повеќе нема да ги уживаат привилегиите што ги имале, како ни возрасните над 65 годишна возраст повеќе нема да ги имаат правата за изземање од партиципацијата и сл. Сето тоа со единствено образложение дека Фондот за здравствено осигурување е истоштен, без да се има детални анализи за состојбите, најблаго речено, е несериозно и обид законот да помине на мала врата.

Несериозно е донесувањето на таков закон, без анализа на обемот и структурата на приходите на Фондот и без анализите за што и како се трошат средствата на осигурениците. Самиот факт што на крајот на секој пресметковен период се појавува нов недостаток на средства и тоа се поголем и спрема тој трен Фондот, до крајот на 1998 година во негатива би

дошол од околу 100 милиони германски марки, што е навистина загрижувачко и неодговорно, наоѓајќи се во период пред избори на нов пратенички дом кој треба да ги наследи таквите дубиози.

Во предходниот период беа направени персонални рокади во Министерството за здравство и Фондот. Беа сменети министерот за здравство и директорот на Фондот, поради недостатоци и пропусти во работата. Бидејќи ништо подобро не се случува во тој сектор спрема покажаното постојано зголемување на трошоците, односно загубите ми се чини дека тие рокади биле цел сами за себе, а не и цел за подобрување на состојбите околу финансирањето на здравството. Некои работи денес многу по сериозно се случуваат, но вешто се кријат од јавноста. Впрочем јас на минатата седница на Собранието зборував за некои такви состојби во Фондот, односно за односот на министерот за што добив сериозни закани, како што е и предмет на Анкетната комисија за јавни набавки, е набавката на лекови во текот на минатата година.

Некои одредби од Предлогот на Законот за здравствено осигурување делуваат многу не сериозно и прозирно. Од дел од придружните одредби многу јасно може да се види дека предлагачот, Министерството за здравство или поточно министерот за здравство не сакаат да се откажат од своите ингеренции врз работата на фондот и сега кога со законот се заговара Фонд како самостојна финансиска институција. Дури во Предлогот на законот за здравствено осигурување министерот за здравство врз работата на Фондот е поголемо во споредба со она со важечкиот Закон за здравствена заштита. Така, без амин на министерот не можат да бидат утврдени листите на лекови, протези и други помагала, како и основниот пакет и обемот на здравствените услуги, член 9. Без согласност на министерот не може да се утврди и начинот на лекување во странство, член 30, затоа што на тој начин му се овозможува средствата по лично убедување и интерес да ги упатува во погрешни раце.

Во постапката за остварување на правата од задолжително здравствено осигурување конечниот збор е на министерот бидејќи тој е определен да решава во втор степен член 31. Дури и висината на партиципацијата, член 32, неможе да помине без согласност на министерот за здравство.

Шлаг за влијанијата на министерот, односно Министерството за здравство врз работата на Фондот се одредбите кои се однесуваат на Управниот одбор, член 56, надзорот над законитоста на работата, член 64 и Извештајот за работа член 65. Имено, сите членови на Управниот одбор до Владата ги предлага министерот за здравство по свој избор. Притоа, не се важни или не се прашуваат Министерството за труд и социјална политика, ни Стопанската комора на Република Македонија, ни Лекарската комора, ни Министерството за финансии, туку исклучиво само министерот за здравство. Имајќи го предвид делокругот на работа на Управниот одбор, воопшто не е тешко да се констатира со тоа како вид на влијание врз работата на Фондот ќе обезбедува министерот за здравство.

Во врска со одредбите за надзор над законитоста на работата на Фондот и извештаите за работа што треба да ги доставува Фондот дефинитивно станува прозирна целта на министерот, односно Министерството за здравство за силно влијание врз работата на Фондот.

Со Предлогот на законот за здравствено осигурување Фондот за здравствено осигурување се дефинира како самостојна финансиска институција, која односите со установите кои пружаат здравствени услуги ќе ги регулираат со посебни договори. Ако се има во предвид фактот дека Министерството за здравство е ресорно министерство кое треба да ја води политиката во здравствениот сектор, да се грижи за рационализацијата на мрежата на здравствените организации, рационализацијата на потрошувачката во здравството, вработувањето односно превработеноста во здравството и во тој контекст редистрибуцијата на кадрите, политиката на завршување на медицинските школки институции и воопшто да води грижа за поквалитетна здравствена услуга и постојано нејзино усовршување и унапредување, а не како предходниот. И сегашниот министер основната преокупација да му биде финансиската трансакција и набавките во здравството. За оптимални решенија во здравствениот сектор сепак Министерството и фондот треба да соработуваат во интерес на услугите на осигурениците на здравствените организации и работниците, а не едниот да биде над другиот.

Со цел да се согледаат реалните состојби пред донесувањето на законот, предлагаме собраниска анкетна комисија да направи детална контрола, бидејќи сите досегашни контроли кои ги вршела владината комисија за јавни набавки и нејзиниот претседател, кој што бил повеќе преокупиран со спонзорирањето на неговите книги преку добавувачите во здравството, отколку со примената на Уредбата за јавни набавки се недоволни.

Значи ставот на пратеничката група на Либерално - демократската партија поради комплетното несогласување со концептот на реформите кои се заговараат во оваа област нема да го поддржи, затоа што смета дека треба да дојде нов концепт на закон, па после тоа да разговараме.

ПЕРСИДА МАЛИНСКА:

Почитуван претседателе, почитуван министер, почитувани колеги, сепак ќе го респектирам трпението на сите нас овде во салата и ќе бидам што е можно по кратка.

Сакам само да укажам дека, реформата за здравство и целиот систем на здравствена заштита фактички не е реформа ниту на било која политичка партија, ниту пак може да биде. Тоа е фактички реформа која треба да ја прифатат сите граѓани на Република Македонија, вклучувајќи не и нас овде, пред се прво како граѓани, а потоа секој на своето работно место и на крајот како пратеници. Мора сите да се согласиме дека на РМ и е потребно ново здравствено законодавство, современо, но и реформско.

Според мое длабоко уверување, сите досегашни проверени здравствени форми, кои досега функционираа, треба сите да ги почитуваме и треба да ги сочуваме, треба да го сочуваме она што е добро во здравството. Меѓутоа, започнатата реформа треба да оди натаму во правец на градење на по квалитетно здравство, во смисла на разрешување на долгогодишните проблеми. Би сакала да лоцирам одредени долгогодишни проблеми кои не само овде во нашата држава, но постојат и во други делови, во други земји од светот, посттранзициони, каде се соочуваат со таквите проблеми.

Пред се, за да може и овој закон за здравствено осигурување да го прифатат и сите граѓани, и по изгласувањето на втората, третата фаза, како понатаму ќе биде, договорот сепак треба во државата, за да се средат одредени проблеми кои долги години се присутни. Тоа е регулирање на уписната политика на вишите и високите школи од областа на медицината, стоматологијата, фармацијата, односно хиперпродукцијата на здравствениот кадар, секако со измена на наставните програми на соодветните институти.

Потоа, факт е дека постои неадекватна организациона поставеност на некои здравствени установи. Не можеме да зборуваме за сите здравствени установи и во примарни, а особено во здравствените капацитети на секундарно терцијално ниво, со една различна искористеност од 12% до 10%, со медицинска опрема која е веројатно застарена и која во одредени центри дури над 70% е отпишана.

Мора да се воспостават механизми за контрола, како на јавното, така и на приватното здравство со здравствен инспекторат. Знаеме дека во 1995 година едногласно Законот за санитарната и здравствена инспекција овде го изгласавме. Во делот на санитарниот инспекторат, она што фактички функционира во делот на здравствениот инспекторат, состојбите ни се на сите познати во државата. Мораме да се соочиме дека во нашата држава, односно конкретно во здравството постои одредена неможност за водење на таа точна евиденција во областа на здравството. Се изготвуваат компјутерски програми кои се не унифицирани и не компатибилни за дејноста во која партиципираат соодветни други институции, се со една цел личен профит. Тука има од сите партии, не е само една партија.

Од овие причини, во државата во моментот треба сите да се грижиме за тоа да направиме една солидна стручна база за унифициран информативен систем во здравството, со кој би требало да се овозможи логично, реално и континуирано информирање за донесување здравствени, економски и политички одлуки, со што ќе се обезбедат услови за реално планирање и програмирање на здравствената дејност. Од овие причини постои и не адекватен бодовен систем за надомест за извршена работа на здравствениот кадар и во јавниот и во приватниот сектор. Тоа на сите ни е познато.

За состојбите во здравството, исто така придонесоа и голем број од познатите на сите нас состојби во стопанството, стечајот, пропаѓање на поголем број претпријатија, неможност за исплата на плати на вработените, а со тоа и на придонесите, односно исплаќање на плати во бонови, во натура или во готово од дневниот пазар, всушност еден посебен проблем беше и евазијата на придонесите.

Затоа, од сето ова кое го споменувам во потточки, произлегува дека е потребно средување на проблемите во здравственото финансирање, односно во здравственото осигурување во државата. Постоеше неопходна потреба за донесување и предлагање Закон за здравствено осигурување, кој е конципиран согласно проектот за транзиција на здравствениот сектор во Република Македонија, кој е составен од три компоненти. Првата и основна е управувањето и финансирањето во здравството. За ова впрочем и 1996 година сите овде го изгласавме Законот за задолжување на Република Македонија кај Меѓународното здружение за развој за реализација на овој проект.

Од тие причини, му давам поддршка на овој закон и сакам да укажам на следново.

Прво, ова е прва фаза на донесување на закон и граѓаните треба да бидат правилно информирани, а не маркетиншки дезинформирани дека со овој Предлог за донесување на законот, фактички од утредента ќе започнат реформите. Реформите во овој период веќе се во една фаза на спроведување на реформите, ниту пак ќе се спроведува веднаш со донесувањето на овој закон во практика и фактички изгласувањето на оваа втора конечна фаза. Тоа е фактички понатаму со инкорпорирање на забелешките, така што постои доволно период каде ќе се испочитува дел од мислењата на претставниците од многу здруженија и асоцијации, чии претставници ги искажаа своите мислења на собраниските комисии, печатот, јавните медиуми.

Сите тие искажаа потреба од донесување на закон, но сепак и сите кои ги следеа тие дописи и дискутираа не се согласуваа во еден дел на, партиципацијата, рестриктивноста во однос на децата, жените, старите лица над 65 години, пензионерите итн.

Ги респектирам сите кои се и забелешки за ослободување до партиципација на највулнерабилните популациони групи, како по возраст, исто така и по заболувања, а посебно и пензионерите кои во целиот свој работен век издвојувале за здравствениот денар, а денес од 228 илјади пензионери во државата, познато е дека над 57,7% примаат пензија околу 5.000 денари, што сигурно е за респектирање, за размислување но и за почит во овој дел.

Би сакала збор два да кажам и за една многу суштествена новина, за тоа дека Фондот за здравствено осигурување фактички ќе опстојува во иднина како самостојна финансиска институција, надвор од Министерството за здравство. Меѓутоа, имам и одредени начелни забелешки од одделни ингеренции за делокругот на работата на Фондот за здравствено осигурување. Многу конкретно ќе се повикам на одредени членови, во смисла на тоа сепак политиката на развој и унапредувањето на здравствената заштита во врска со задолжителното здравствено осигурување да ја предлага Министерството за здравство. Затоа предлагам во членот 55 точка 1 и членот 57 точка 1 ингеренциите да останат во Министерството за здравство.

Исто така, во членот 55 точката 7 и 9, каде се регулира политиката на цените, зборувам исклучиво за основниот пакет за задолжително здравствено осигурување, со кој треба да бидат опфатени сите граѓани да биде во ингеренции на Министерството, додека во наредниот период кога ќе има можност во државата да се формираат осигурителни компании за друг вид доброволно здравствено осигурување, тогаш имаат можност да формираат и цени за одделни видови здравствени услуги, а граѓаните, се разбира оние кои сакаат, ќе имаат можност самите да избираат според своите материјални можности.

На крајот, иницијативата да одат два паралелни Закони за здравствена заштита и здравствено осигурување не е нова идеја од Лекарската комора на Македонија, бидејќи фактички се постапи според заклучоците на Владата на Република Македонија каде го пишува истото. Секако дека во контекст и на целата реформа многу тешко ќе оди и средувањето на одредени сегменти од здравствениот систем.

Денес навистина имаше многу дискусии кои ги респектирам, меѓутоа имаше и одредени пратеници кои маркетиншки настапуваа. Меѓутоа, во ова тешко време во кое сите ние тешко живеаме, пред се реформата и во здравството и целиот систем на здравствена заштита е една чувствителна свера, во која треба да бидат задоволни од една страна сите граѓани, од друга страна и здравствените работници, односно оние кои се корисници и даватели на здравствените услуги, сепак треба да се надеваме дека и министерот за здравство, кој сепак е еден стручњак кој е од практиката и кој е сепак докажан во светот, да посакаме многу среќа и сите заеднички да се погрижиме да направиме нешто во наредниот период во Република Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Може да коснтатирам дека повеќе никој не бара збор.

Бидејќи никој друг не бара збор, го заклучувам претресот, а за заклучокот се разбира и за другите точки ќе продолжиме утре во 11 часот.

(Седницата прекина во 18,45 часот).